

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבקשה

ירחון חסידי ברסלב

גליון חשון תשפ"ג | גליון 64

נפשי תערוג אליך

מסע החיפוש אחר האמת הנצחית של הר"ר אפרים פורטנוי הוביל את נפשו המשתוקקת להתקרב ולחסות בצילו של הנשר הגדול

בזה אני חזק ביותר

נס של ממש מתרחש בבית המשפט הפדרלי שבארצות הברית בזכות אמירת "תיקון הכללי" אחד על הציון באומן

סיפור מדהים

לב בוער לרבי

הרה"ח ר' נחמן רזנטל בשיחה מאלפת מעלה זכרונות וחוויות מחיי ההוד של אנ"ש הקדומים ובמחיצתם של גדולי עולם

באור פני מלך

שביבי אורה מחיי החסיד המופלא רבי אלטר בניציון ואחיו החסיד הנלבב רבי אברהם משה קראסקאפף || בעקבות גילוי קבריהם

הפרוייקט המיוחד: האהבה באדינת הלהב

מקצה הארץ אליך אקרא

הצצה נדירה להמשך ייסוד בתי הכנסת וקהילות ברסלב בארצות הברית ועל גל המתקרבים לאורו הבהיר של הנחל נובע || המשך פרויקט 'אורו של הרבי במדינת הזהב'

תוכן העניינים

מדורים

10 ה'עובד' ממירון

פרקי חייו של החסיד היוקד רבי אלטער בן ציון קראסקאפף ז"ל בעקבות גילוי קברו החודש בהשגחה פרטית מופלאה ימים ספורים לפני היארצייט ב"א חשון || מיוחד: מכתבו הנרגש אל רבי שמואל הורוויץ ששהה אז באומן בפרסום ראשון

18 חסידים מספרים

הרה"ח ר' נחמן רוזנטל שליט"א במסע לאחור לפני למעלה מיובל שנים, במחיצתם של חסידי ברסלב הנלבבים, שחלקם רואים אור פעם לראשונה

26 נהלני לציון קודש גורלי

הר"ר אפרים פורטנוי הי"ו מגולל את סיפור התקרבותו לרבינו, החיפוש העיקש, המניעות, הכיסופים, והנסיעה לאומן, ועל ההחלטה לעלות ולהשתקע בארץ הקודש

34 שלהבת בוערת

פרק נוסף מתקומתה של מדינת הממון בשנים שלאחר המלחמה, המהפך שהתחולל ושינה את פניה של ארצות הברית ממדינת הכסף והכבוד למדינה שאורו של ה'נחל' זורח בכל פינה || המשך פרוייקט

46 סמכו על כוחי

סיפורו הפלאי של ה"תיקון הכללי" שזיכה יהודי לטובה נצחית לאחר שכבר נפרד מהעולם הזה || מעשה שהיה

מחדש חדשים:

לילות הזהב

זכוכית מגדלת:

התחדשות והתלהבות בג' דרכים

חברים מקורבים:

בדרך חזור מאומן

נפשי בשאלתי:

איך מתקרבים לרבי מכל מקום שהוא?

ילדים

עִינִים צוֹפוֹת / ספור

דְּבָרִים קְטָנִים / שְׁהֵם גְּדוֹלִים / מאמר

הַבֵּל פִּיהֶם / שְׁעֵשׂוֹנוֹן

הגליון מודפס ע"י מ.א. הפקות דפוס - כל סוגי ההדפסות במחירים זולים לקבלת הצעת מחיר משתלמת במיוחד פנו לטלפון 052-7631367

עיצוב גרפי: ר. הרמן

לכל עניני אבקשה בארה"ב: 845-288-0574

חלק מהתמונות בגליון זה ובגליונות קודמים הם באדיבותם הרבה של ר' אהרן ברגר מארכיונו של חמיו הרה"ח לייבל ברגר ומאת ר' שמואל יצחק רוזנפלד הי"ו | קרדיט תמונות: מתחדשים.

יו"ל ע"י
מערכת אבקשה
טל': 02-539-63-63
פקס: 077-318-0237

© כל הזכויות שמורות.
העתקת קטעי מאמרים,
או תמונות, אך ורק
באישור בכתב מהמערכת.

חושך ואימה או תקווה גדולה!?

כך גם בהלכות חנוכה הלכה ה', בה הוא מורה לנו את הדרך בה ננהג כאשר אנו שרויים בעלטה.

בדבריו של רבי נתן שם אנו מגלים את המשמעות הנוספת שיש ל-'חושך', והוא, לא רק שהוא אינו חושך, אלא אורו עצום ונעלם הרבה הרבה יותר, דהיינו, חושך - על שם עומק המושג.

על פי דעת זו, נוכל ללמוד כיצד נוכל להפוך את הקושיות שהופכות את חיינו לבלתי נסבלים - לאור שיגרום לנו להימשך כאש אל אור הקדושה. זאת על ידי שכשניפול לחושך, לא ניבהל, אלא נבין שיש כאן דעת עצומה וברורה שמנהלת אותנו ומכוונת אותנו ברחמנות וטוב, והיא רק נדמית בעינינו לחושך מחמת קוצר השגתנו.

כאשר אנו נופלים בדעתנו מחמת אותם קושיות, הרי אנו דומים כאותו שוטה חסר דעה, שכאשר נכנס לחדר הרופא וראה את המכשירים המאיימים שעומדים להכאיב לו בכדי להצילו, החל לצעוק ולבזות את הרופא בכעס. אך למרות זאת הצדיקים לא עוזבים אותנו והם משתדלים לחזק ולנחם אותנו גם במצבינו הנואש, כדי להשיבנו אל אבינו שבשמים.

לא עוד חורף של חושך ואפרוריות! ככל שנכנס מחדש עוד ועוד ונעמיק בדעתם של הצדיקים, נאמין ונבין שאין אנו מבינים כלל. נתחזק כל העת שהמעברים והשממון שעוברים עלינו, אינם בטעות או כנגדנו חלילה, אלא מאחוריהם מסתתרת דעת עמוקה של רחמים אינסופיים, שאין לנו שום דרך להשיג כשאנו נמצאים בעולם הזה.

ממילא, כשנפסיק להצטער ולדאוג על מר גורלנו, ותמורת זאת נצא לחפש ולשוטט אחר הצדיקים שזכו להשיג את הרחמים הללו, נזכה לחיות כבר בחיינו כאן בגוף ב'מעין עולם הבא', ועם כל השתוקקות לטוב הזה, נדבק בו יותר ויותר באמת.

זהו סודם של הלילות הארוכים. במקום ליפול לשינה עמוקה שתגרור אותנו לייאוש גדול עוד יותר. נצא לשדות הגשומים וליערות הקרירים. שם נזעק ונשאג; אני יודע שישנו בוודאי! יש בוודאי חסד, יש בוודאי אור! הוא נועד עבורי והוא יציל אותי... כך נהפוך את החושך לאור ונזכה לבלות את חיינו בגן עדן שאין כמוהו, עד שיתהפך כל החושך של הגלות כולה לאור גדול במהרה.

החורף כבר נמצא ממש בפתח ועמו מתרבים שעות החשיכה ביום. לעולם יורדת אפרוריות, חושך סמיך, מין אפילה שעלולה להפיל את האדם לשינה עמוקה. לא עוד אותם 'ימים נוראים', בהם היינו עסוקים לדלג מסעודת מצוה אחת לשנייה ומיום של צום מרומם לריקוד של מצווה, יום רודף יום, שיגרה ארוכה ומשמיימה, הנפש צמאה למעט אור של התחדשות ואמונה.

כשנביט בתורה הקדושה על המושג 'חושך', נראה אין בדרך כלל הוא נלקח כדוגמא ומשל לדברים שליליים, עוונות, קליפות, הסתרה וגלות. ואילו ה'אור' לעומתו, הוא תקוות כל הבריאה ושמחתה. גם הצדיקים שהם יסוד העולם מכונים בשם אור ומאורות, 'אור הצדיק', 'אור הדעת', אור זכות אבות'...

גם 'העדר הדעת' בשם חושך ייקרא. כי כאשר האדם אובד את דעתו והבנתו, ואין הוא יודע את מקומו, הרי הוא כמגשש באפילה, אך במהרה יפול וישבר מכל מכשול ותקלה... ועל כן מוכרח האדם בכדי שיוכל לחיות, לאור שימלא את חייו ויוביל אותו בדרך הנכונה.

ממילא מתעוררת שאלה קשה, שזועקת עד לרקיע: מהי תכליתם של אותם ימי חושך שבאים עלינו בסערה? מה טיבה של אותה הסתרה שחוזרת אלינו שוב ושוב. ימים ושנים בהם אנו נשטפים בעננים של קושיות ובלבולים שמאיימים להכריע אותנו?! איך נתמודד עם אותה הסתרה שאופפת אותנו בלי שום פתח של תקווה? כיצד נוכל להביא גם לתוך ימים אלו את הגאולה?

בפרשה הראשונה בתורה אותה קראנו לא מזמן, אנו מוצאים אצל מי נמצא האור האמיתי, אותו אור שמחיה את הבריאה. על המילים 'וירא כי טוב' מבארים חז"ל, שהקב"ה גנז את האור לצדיקים לעתיד לבוא. לכן, כדי לזכות לאור, עלינו לבקש ולהתגעגע אחר אורם הנעלם של הצדיקים הקדושים, לצלול למעמקי תורתם הגנוזה, שם נוכל לחפש ולשאול; כיצד נוכל להאיר את האפילה בה אנו שרויים ולצאת לאורה?

מי שביקש כל ימיו רק אחר אותו אור, היה אותו תלמיד נאמן 'כירח יכון עולם', שנידד שינה מעיניו מרוב געגוע וערגה לאותו אור נעלם. בין עליו של ה'ליקוטי הלכות' מתגלה האור הזה שוב ושוב, כאותו ירח שנוצץ באפילה ושולח לכל עבר את קרני התקווה.

הרב ש. סופר

לילות הזהב

אלא, שלא כפי מה שנדמה לנו ששעת חצות הוא הזמן רק להבעת והרתחת כל רגשות הלב הכואב על המציאות המרה שהוא שרוי בו, או שאז הזמן לפרוק מעל לבו הקרוע את משא ייסורי הנפש המכבידים עליו, הרי הצדיק מלמדנו שיש כאן עבודה עמוקה שבאה מכיון הפוך לגמרי.

בליקוטי מוהר"ן (ח"א סי' נ"ד) מבאר רבינו הקדוש שיסוד העבודה בעת התבודדות בלילה ובעת חצות (שיסוד שניהם שווה - ראה לקו"מ ח"ב סי' ק"א) הוא לברר את הנקודות טובות שבו מתוך הרוח רעה שמבלבלת את אותן נקודות, רוח השטות שבאדם היא שורש כל החטאים, היא הגורמת לו לשגות וליפול בדמיונות בהמיים ולהימשך אחר כל האהבות הנפולות בעולם הזה ולשכוח מהתכלית האמיתית של עולם הבא, רוח שטות זו גם גורמת להאפיל ולהחשיך את הנקודות הטובות שעדיין קיימות באדם, הוא שוכח ממהותו האמיתית והיקרה ומשייכותו לעולם הבא ויורד לשפלות מעשי בהמה. ולעומת זאת, כאשר הוא מעורר את הרוח טובה הרי זה מברר את אותם נקודות והטוב שבו מתחיל להתעורר ולזרוח והוא שב ונזכר מתכליתו האמיתי ושב בתשובה. רוח טובה זו - מוסיף שם רבינו הקדוש היא רוח השמחה - שמבררת את הטוב מן הרע ומבליטה את חלקי הטוב שבאדם ששמח בטוב שלו גם בעומק ירידתו ועל ידי זה הטוב גובר על הרע, ורוח זו מתעוררת בלילה לעמלה כאשר הרוחות שבות ונפקדות למעלה לשרשם, ואז הוא גם הזמן להתחבר לרוח זו ולעורר למטה בכוח השמחה את ההסתכלות האמיתית על חלקי הטוב שבנו, ומכח זה ניתן לשפוך את הלב לפני ה' ולבקש על העבר ועל העתיד שהטוב שבנו יגבר ושנזכה לשוב בתשובה שלמה.

התעוררות הניגון והנקודות הטובות

בהמשך הדברים מגלה שם רבינו שזה גם שורש העבודה בעת חצות הלילה, וכפי שחז"ל מספרים (ברכות ג:) שכינור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד שהיה מנגן מאליו בחצות הלילה, והדברים מרמזים על כך שבחצות הלילה מתעורר למעלה הניגון הקדוש והשמחה הזאת שבו מביטים בעין טובה על כל נשמה מאתנו ומעוררים את נקודותיה הטובות

סוף סוף הוא זכה לקום בחצות, הוא מנסה למצוא את עצמו בתוך המזמורים והקינות שמתארים את החורבן המר, ואכן לאט לאט הוא מתחיל להרגיש את החורבן העצמי, הכל חרב ונחרב, הכל שמם והרוס, כמה בוערת בלבו זעקתו של רבי נתן בתפילותיו עבור שפלים כמונו על "חטאי ועוונותי ופשעי הרבים והגדולים והעצומים מאד מאד עד גבהי שמי שמיים ועמקו מתהום רבה וכבדו מחול ימים ורבו מעפר הארץ ועצמו משערות ראשינו וגבהו מנשמת רוח אפנו" (לקו"ת א' - פה), הוא מרגיש כל כך את חלאת סָאָב צחנתו וממש נגעל מעצמו, כמה היטיב רבי נתן (שם יז) לתאר אז את מה שהוא מרגיש כעת, שהינו "חסר דעה חסר לב מבולבל ומטורף ומעורבב בכל מיני ערבובים כמוני, אשר הטוב שבי הוא כבוש כמו בבית הסוהר ממש ובגלות גדולה ומרה מאד, וכמה אלפי אלפים מחיצות וחומות ברזל ומסגר על מסגר המסבבים אותי, וכמה וכמה אלפים שומרים ואורבים עומדים עלי בכל עת ובכל רגע לא יתנוני השב רוחי ואיני יכול לעשות שום תנועה שיהיה כראוי, אפלו בעת שאני מתעורר לעשות איזה דבר שבקדשה, איני זוכה לעשות תנועה קלה שיהיה לה יפי והדור כראוי לאיש ישראלי".

משום מה הוא קם לאחר ה"תיקון" ולבו שבור לרסיסים יותר מאי פעם, רבינו הקדוש הרי נתן סימן מובהק ללב נשבר אמיתי ואמר: "אחר לב נשבר בא שמחה, וזה סימן אם היה לו לב נשבר כשבא אחר כך לשמחה" (שיהר"ן מ"ה), מה קורה כאן, למה הוא לא בא לשמחה משברון לב עמוק ועצום שכזה!?

עבודת "חצות" היא עיקר העבודה

רבינו הקדוש גילה לנו "שעיקר עבודת איש הישראלי היא בחורף לקום בחצות" (שם, ש"א). מה טיבה של עבודה זו ומדוע היא עיקר עבודתו של יהודי, אנו הרי יודעים שהאדם נברא לגלות את האמונה הקדושה כמו גם לעסוק בתורה ולהתפלל ולקיים את מצוות ה', איך אם כן אנו אומרים שחצות היא עיקר העבודה, נכון שחצות לילה הינו זמן מסוגל שיתקבלו התפילות ברצון, זוהי שעת רחמים מיוחדת, אך במה נתייחדה תפילה וצעקה זו שהיא עיקר עבודת איש הישראלי!?

זוהי עיקר עבודתו של האיש הישראלי, להאמין במהותו של בר ישראל ולברר את הטוב מהרע, זהו שורש התשובה, לברר ולהעלות את חלק הטוב שבנו מכל הבהמיות שמקפת אותנו ולהבליט את הטוב הזה ולרצות לקרבו לשרשו

עיקר עבודת איש הישראלי היא בחורף לקום בחצות

שורש משיח שיגאל את כל הנפולים לעמקי הקליפות והטומאות מכיון שהוא 'יודע נגן' ומעורר את הרוח הטובה ה'צפונה' וטמונה בקרבו של כל אחד עד שאפילו אם הרשיע הרבה מאד ונפל לעומק השינה הרוחנית, הוא משיב את נפשו ומעוררו לשוב ולקרוא ולזעוק אל ה' כי עדיין יש לו תקוה.

בחצות לילה - מרחיב שם רבי נתן - מתעורר מצד אחד תוקף החושך והרע, ודוקא אז מתגברים הצדיקים ללמד זכות ולעורר את שמחת היהדות ורינת הטוב שבכל אחד כי "זה עיקר מעלת הטוב היוצא מתוך תוקף הרע והסטרוא אחרא כי יתרון האור מן החושך", והצדיק מסייע ביד כל הבא לקום אז שיוכל להתחבר לרוח טובה המתעוררת אז כדי שיוכל לחזור בתשובה מתוך בכיה היוצאת מרוב שמחה ותקוה.

בפרשיות אלו אנו לומדים על מלחמתו של אברהם במלכים ששבו את אליעזר, והפסוק אומר "ויחלק עליהם לילה" (בראשית י"ד), אברהם גילה אז את סוד התעוררות הטוב הנעלם בעת חצות לילה, הוא הלך להציל את לוט שהיה רשע ונפל למקום הכי נמוך של סדום, על ידי שעורר את הנקודה הטובה שנעלמה בו שממנו יצא רות שורש מלכות בית דוד ומשיח, הוא נלחם ברע שרצה לכבוש טוב זה ונעמד מולו במדת החסד והאהבה שבו ללמד זכות על לוט ולעורר את נקודתו הטובה ולהצילו מכליון.

ומעשה אבות סימן לבנים, אף אנו נתעורר לקום בחצות לילה בכל יכלתנו, ונתדבק אז לגילוי של הצדיק שמעורר את הרוח הטובה הזאת למעלה ומלמד עלינו זכות, ונשוב לצעוק ולבכות על ההעלמה הזאת היכן אנחנו בעולם והיכן הם מעשינו, אחר שכה נשגבה היא יקרת מעלתנו עד אין קץ ותכלית. לא נסכים על הימצאות הכתר העליון היקר והנכבד הזה בתוך מדמנת רפש וטיט ובכל כוחנו נשמח ונבכה ונרצה ונשתוקק להתגלות תפארת יקרתנו, והיא שתביא לנו את הישועה והגאולה השלמה.

**אף אנו
נתעורר לקום
בחצות לילה
בכל יכלתנו,
ונתדבק
אז לגילוי
של הצדיק
שמעורר את
הרוח הטובה
הזאת למעלה
ומלמד עלינו
זכות, ונשוב
לצעוק
ולבכות על
ההעלמה
הזאת היכן
אנחנו בעולם
והיכן הם
מעשינו,
אחר שכה
נשגבה היא
יקרת מעלתנו
עד אין קץ
ותכלית**

ואז הזמן להתחבר לשמחה זו ולהאמין גם אנו בחלק הטוב שבנו, ו"לקום אז לעסוק בעבודת השם, לפרש שיחתו לפניו יתברך כי אז עיקר הביור" (לשון רביז"ל שם).

כך, שהקינה והצעקה בעת חצות לא באה מהצטברות של זעם ובוז על עצמו ולא מרוב גועל ותיעוב על מהותו, אלא להיפך, מכח ההתעוררות העליונה להביט על הטוב שבנו ומכח התעוררות הניגון והשמחה שה' שמח בנו, שהיא הנותנת לנו את התקוה ואת העין טובה שגם אנו נביט ברצון וכיסופים על חלק הטוב שלנו ונשתוקק ונחמוד לעוררו משנתנו. וכמובן שכאשר הגישה לקינת חצות נובעת מהתעוררות שכזו הרי לאחריה מתוספת השמחה והאמונה בעצמו ביתר שאת.

התעוררות וגעגוע לשוב לה'

זוהי עיקר עבודתו של האיש הישראלי, להאמין במהותו של בר ישראל ולברר את הטוב מהרע, זהו שורש התשובה, לברר ולהעלות את חלק הטוב שבנו מכל הבהמיות שמקפת אותנו ולהבליט את הטוב הזה ולרצות לקרבו לשרשו, כמובן שבוכים זועקים ומקוננים אז, אבל לא מכוח תיעוב וגועל אלא להיפך, מכח רצון וחמדה לטוב הנפלא הזה שגנוז וטמון בנו, כאשר מטים אוזן לניגון הנפלא הנשמע בעת הזאת במרום של 'ישמח ה' במעשיו', כי כאשר נתונים בעצבות ומסתכלים ברע עין על עצמנו גוברת השכחה למה אנו מיועדים ומהי תכליתנו ועד כמה ה' אוהב אותנו ומרמז לנו בכל עת לשוב אליו, אבל כאשר מטים אוזן לקול הנגינה הנעימה והמתוקה הזאת שמנגנת את יקרת הטוב שבנו, אזי אנו מתעוררים ונזכרים בטוב הנפלא המצפה לנו ומתעוררים לשוב אליו ולכסוף והלתגעגע אליו.

וכפי שרבי נתן גם מרחיב בהלכות השכמת הבוקר (ה"א) על עבודת קימת חצות וכנורו של דוד שניגן אז על ידי רוח צפון שנשבה בו, כלומר, בחצות הלילה עורר דוד המלך שהוא

התחדשות והתלהבות בשלושה דרכים

על עולם העשייה שסביבנו אין לנו שליטה. איננו יכולים לעצור את הזמן השועט קדימה. לא בידינו היא למנוע את הצטברות האבק ואת בלאי המכונה והגוף. אבל המוח שלנו ומחשבותינו, בידינו הם בהחלט. עשרות פעמים חוזר מוהרנ"ת ומשנן באוזנינו את חוק הטבע הפשוט והיסודי כל כך שניסח רבינו הק' ז"ל - אין שתי מחשבות יכולות לשכון במוח האנושי בבת אחת! ועל כן, ברגע שהאדם בוחר לחשוב מחשבה מסוימת, נדחית מאליה המחשבה הקודמת. אמנם מלאכה מייגעת היא לברור ולבחור את המחשבות ללא הסחת דעת ולבלי להניח למחשבה לשוטט מעצמה - לטוט אל מצולות הים ר"ל, אבל היא, היא מלאכתנו עלי אדמות. כמו"ש מוהרנ"ת: "עקר המלאכה והאמנות של האדם, להזהר במחשבתו לנקותה ולטהרה מפסלות. כמו הבעל מלאכה שפוזק ומטהר את הכלי וחותר ומנסר סביב הכלי כל המותרות והפסלות כדי להוציא כלי למעשה... על ידי ששומר את המחשבה פחות השערה וזה עקר מלאכתו של האדם בחינת 'ואמלא אותו וכו' ובכל מלאכה" (תפילין ו' ל"ג) ואם בידינו לשלוט ולשנות את מחשבותינו - בידינו גם לקטוע את רצף הזקנה, שהינו פרי ותוצר מחשבותינו, ולנער את האבק מעל תורתנו, תפילתנו ומצוותינו.

לשכוח, לשכוח ולשכוח!

אחד המקומות בהם מפליא מוהרנ"ת לבאר את עצת ההתחדשות הינו הלכה ד' בהלכות בב"ח. וממנה יפרדו כמה ראשים - שם האחד - שכחה - לשכוח ולמחוק במחשבתנו את כל הזיכרונות המונעים אותנו מלהתחדש.

למדנו זה עתה, כי הזקנה הינה תוצאה של חזרה על אותה פעולה. אבל בל נשכח - כי הזקנה הנפשית מתרחשת, בסופו של דבר, במוחנו בלבד - משכן הנשמה. ה"דבר הזה" שמזדקן הינו הבריאה הרוחנית, שאנו בעצמנו בראנו וחוללנו באמצעות מחשבותינו והיא אינה קיימת אלא שם - במחשבה. המוח, הוא זה שסופר ומונה וזוכר את מספר הפעמים בהם חזרנו על אותה פעולה. העולה מן הדברים הוא שאם נבחר לאמץ את דרכו של רבינו הק' (שהודות למוהרנ"ת ז"ל, זכינו להכירה בדיוק ובפירוט רב (בש"ה"ו כ"ו)) - "שאצלו הדרך, שכל מה שעבר והלך, נפסק והלך לחלוטין! ואינו חוזר בדעתו עוד כלל. ואינו מבלבל כלל עצמו עוד במה שפבר עבר והלך וכו'" - נזכה אף אנו לעקור את הזקנה משורשה.

וזאת למודעי - כי המוח, הרי מוחק מעצמו ושוכח, כל הזמן, את רובם של זיכרונותינו. ההחלטה - איזה אירוע לזכור ואיזה לשכוח, מתקבלת במוחנו על סמך מספר הפעמים, בהם חולף האירוע במחשבתנו. כאשר אנו חוזרים ומהרהרים באירוע מסוים, אנו מגלים דעתנו, כי הינו חשוב לנו וראוי הוא שנגנזהו במחסיני זיכרונותינו לבלי למוחקו.

ע"כ, כל מה שעלינו לעשות הוא - לא לעשות, כלומר -

האם בידינו לעצור את תהליך ההזדקנות?

שנת ה' אלפים תשפ"ג לבריאת העולם החלה וזה הזמן לחדש ולהתחדש בעבודת ההתחדשות.

"כי כל ענינו (של רבינו הק') הוא בחינת התחדשות נפלא ונורא מאד מאד שיכול להרים ולחדש הנפשות שירדו ונפלו מאלפים שנה, וכמה גלגולים עברו עליהם וכו'." (על"ת ש"ד)

המעין, בשימת לב, ב"צוואתו" של רבינו הק', הלא היא התורה "תקעו תוכחה", ישכיל כי עיקר ירושתו הטובה של רבינו הק', לנקשרים בו, היא היכולת המופלאה להתחדש.

מלבד הציווי הגדול בקום עשה, עוד הוסיף רבינו הק' לאסור עלינו בלא תעשה, באזהרה ובגערה, את ההיפך ממנה - את הזקנה - "וזהיר בקול רם וגער בנו ואמר בזה הלשון: אלת טאר מעו ניט זיין - זקן אסור להיות!" (על"ת ר"ל ג)

והתמיהה עולה ומתבקשת מאליה - וכי בידינו היא? הלא הזקנה היא חוק הטבע שטבע הקב"ה בעולמו ואין בריה שנפלטה ממנה?

אכן כן! לא בשמים היא.. אלא בפך ולבך לעשותו ובלבד שנתקשר בלב ונפש למי שהעיד על עצמו, כי הוא מתחדש ללא הפוגה, בכל רגע ורגע, עד שאפילו הבל פה אינו יוצא מפיו ללא התחדשות.

מה בין זקנת הגוף לזקנת הנפש?

מהות הזקנה, למתבונן, הינה - התחברות והצטרפות השפעת הזמן. חפץ, העומד ללא שימוש, צובר, עם כל יום שחולף, שכבת אבק נוספת על קודמתה מאמש. אפילו כלי רכב, העשוי פלדה מחוסמת, נשחק ומתבלה עם כל יום שחולף. זו המציאות בעולם העשייה החומרי. זו היא זקנת החומר.

עיקרון הצטברות והשפעת הזמן, תקף גם בעולם המחשבה. זקנת ותשישות הנפש, כותב מוהרנ"ת (בהלכות בב"ח ד'), הינה תוצאה של הצטברות וקישור מחשבותינו וחוויותינו מיום ליום. לדוגמה - מצוות תפילין - רק הנחת התפילין הראשונה ביום קבלתנו עול מצוות, הייתה חדשה 'באמת' עבורנו. מאז ועד עתה, אנו חוזרים על פעולת הנחה יום יום, ועם כל יום שחולף, ההתלהבות הראשונית, הולכת ומתפוגגת. עד שהמצווה הק' מזקינה אצלנו ואנו מקיימים אותה כמצוות אנשים מלומדה.

מה עושים? כיצד מצעירים את המצווה? איך חוזרים אל ההתלהבות הראשונית?

עצות רבות, יעצנו רבינו, להשגת ההתחדשות. אנו, ברשותכם נמנה שלוש מהן, כפי מיסת היריעה.

כולהו במחשבה איתברירו

אליבא דאמת, אומר מוהרנ"ת, אין שקר יותר גדול מהמחשבה כי אנחנו מניחים בכל יום שוב ושוב את אותן התפילין, מתפילים את אותה שחרית, לומדים את אותן ומשתטחים את אותה השתטחות על ציון רבינו הק'.

ובְּכָל עֵת וְשָׁעָה כְּאֵלוֹ הַיּוֹם וּבְאֹתָהּ הַשְּׁעָה הוּא נוֹלָד וְבָא לְעוֹלָם וְרוֹצֵה לְהִתְחַיֵּל לְהִכִּיר אֶת מִי שְׁאָמַר וְהִיָּה הָעוֹלָם. וְאָף-עַל-פִּי שֶׁכִּבְרָה הִיָּה כֵן אֲלֵפִים וְרַבֵּי רִבּוּת פְּעֻמִּים שֶׁרָצָה לְהִתְחַיֵּל וּלְהִתְקַרֵּב לְהַשִּׁיָּם יִתְבָּרַךְ וְלֹא עֲלָתָהּ בְּדָוָה, וְאֵפִילוֹ אִם נִפְלַ בְּכָל פְּעֻמָּה לְמַה שֶׁנִּפְלַר לְ"ל, אָף-עַל-פִּי-כֵן אֵל יִסְתַּכַּל עַל זֶה כָּלֵל, וְיִשְׁכַּח כָּל זֶה, כִּי זֶה הַיּוֹם וְהַשְּׁעָה שֶׁהוּא עוֹמֵד בּוֹ עֲתָה עֲדִין לֹא הִיָּה בְּעוֹלָם וּמִי יוֹדֵעַ מַה יְכוּל לְזַכּוֹת עֲדִין עֲתָה בְּאֹתוֹ הַיּוֹם וּבְאֹתָהּ הַשְּׁעָה. (בב"ח ד')

והדרך השלישית להתחדשות

דיברנו, א"כ, על שתי דרכים להתחדשות, שתים שהן אחת - שכחה ואמונה בחידוש העולם. נסקור עתה, בקצרה עוד דרך נוספת (בטרם נעביר על המאמר את מטה השכחה ונפנה למאמר הבא). רלוי"צ ז"ל היה מרבה לדבר על הצורך בהתחדשות. בדבריו, רגיל היה להשוות בין צרכינו הגופניים, בהם אנו מתחדשים תדיר, לבין צרכי הנשמה עליהם רובצת זקנה.

ובאמת - מדוע ולמה יהיה כן? מדוע אנו נלהבים ומתחדשים לקראת כל סעודה כאילו לא אכלנו מימינו מה שאינו כן, לצערנו בעבודת ה'?

אם נדקדק נבחין כי, אליבא דאמת, גם באכילה ישנה מידה מסויימת של זקנה והתיישנות. הלא אם נאלץ לאכול יום יום את אותו מאכל, במהרה נקוץ בו. אם נוסיף לדקדק, נבחין שגם אותו מאכל נמאס, יהיה ערב לחיכנו כצפויית בדבש אם נאכל אותו אחרי שהתיישנו ברעב קשה.

מצירוף הדברים עולה, כי הגורם להתלהבותנו, המתחדשת בעת עסקנו בתאוות הגוף, הינו ההנאה שאנו מרגישים. וההנאה - הינה תוצאה של סבל שקדם לה - רעב, צמא וכיו"ב - תאוות הבאה על סיפוקה. וככל שגדלה התאוה ר"ל וגדלים המחסור והסבל, כך יתעצם העונג הבא בעקבותיהם בעת מילוי החיסרון. וכמובא בסה"מ (פרישות א'): "אָדָם הַפְּתִיחַ בְּפְרִישוֹת וְאַחַר כֵּן חוֹזֵר מִפְּרִישוֹתָיו, עַל יְדֵי זֶה הוּא נוֹפֵל לְתַאֲוָה נוֹסֶפֶת מִמֶּה שֶׁהָיָה לוֹ קִדְּם פְּרִישוֹתָיו."

אין התלהבות והתחדשות אלא במקום עונג והנאה

עפי"ז מובן היטב, מדוע "נפרדת תאוותינו בעבודת הבורא" (לשון "שערי תשובה" לרבינו יונה) ואיננו מתאוים ומתלהבים לקראת תפילה או דף גמרא, כשם שאנחנו מתלהבים לקראת אכילה וכדו' - כי חסרה לנו ההנאה שבתפילה ובלימוד. כי אנו חסרים את הרעב והצמא לתורה ולתפילה, שהם, כאמור התנאי הקודם שבלעדיו אין הנאה. הרי ברור כשמש שלו הרגשנו עונג בתפילה ובלימוד כשם שאנו מרגישים באכילה, היינו מתלהבים לעסוק בהם בכל יום מחדש ללא זקנה וליאות כלל.

העצה היעוצה, איפה, להתחדשות בעבודתנו, הינה - לטפח את רגש ההנאה מהמצוות. ואת זה נעשה ע"י שֶׁנִּטְפַּח וְנִפְתַּח את הרעב, היינו את הכיסופים, הערגה והצימאון לתורה ותפילה. וכיצד מפתחים כיסופים וערגה? זאת יודע כל חסיד ברסלב - ע"י עצת העצות ההתבודדות. ע"י שנספוך לבנו כמים לפני ה' ונבקש להאמין במעלת המצוות ושכרן הכביר והעצום. גם יועיל מאוד, כמובן לימוד ועיון בטעמי המצוות ומעלתן כפי שמגלה לנו מוהרנ"ת ז"ל בליקוטי הלכות. ///

לא לחשוב - פשוט להעביר את מטה הקסמים של השכחה שוב ושוב על המחשבה, כמו שמעבירים מגב (ווישע"ר בלע"ז) על שמשות הרכב, ברצוא ושוב ומנגבים ממנה את מי הגשמים. ואז, בכל פעם שנניח תפלין, נניח - מבחינת 'חווית המוח' - כמו בפעם הראשונה ממש. (וכבר אמרו דורשי רשומות כי שמו הק' - נחמ"ן, עולה בחשבון מח"ק. לרמז ולרמז אודות חלקה הכביר של עבודת המחיקה במורשתו של רבינו הק').

עינים לנו ולא נראה את ההתחדשות התמידית

זה כמובן נשמע כמשימה על טבעית, בלתי אפשרית בעליל. אי לכך ראה מוהרנ"ת לנכון, לתומכה ולסעדה בעצות ודעת נוספות. אליבא דאמת, אומר מוהרנ"ת, אין שקר יותר גדול מהמחשבה כי אנחנו מניחים בכל יום שוב ושוב את אותן התפלין, מתפללים את אותה שחרית, לומדים את אותו דף גמרא ומשטטחים את אותה השתטחות על ציון רבינו הק'. וכך הוא ז"ל מסביר: "הַשִּׁיָּם יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוֹבוֹ בְּכָל יוֹם תְּמִיד מְעֻשָּׂה בְּרֵאשִׁית, וְאִין יוֹם דּוֹמָה לְחִבְרוֹ וְאִין שְׁעָה דּוֹמָה לְחִבְרָתָהּ, וְכַמוֹבֵא בְּכַתְבֵי הָאֲר"י בְּאֵרִיכוֹת מְזָה גְדֵל הַשְּׁנוּיִים לְאִין מְסַפֵּר הַנְּעֻשִׁים בְּכָל יוֹם וְיוֹם וְאֵפִילוֹ בְּכָל שְׁעָה וְשְׁעָה... כַּמ"ש: 'וְאִין שְׁעָה זוֹ דּוֹמָה לְשְׁעָה זוֹ, וּמִי שֶׁמְסַתְּכַל בְּעֵינָיו הַלּוֹךְ הַמְּזַלּוֹת וְכוּכְבֵּים וְשְׁנוּי מַצְבּוֹ וּמְעַמְדוֹ, וְאִיךָ בְּרַגַע אֶחָד הֵם בְּאֵפֶן אַחַר וְהַנּוֹלָד בּוֹ יִקְרָה מְאֵרְעוֹת שְׁנוֹת מִהַנּוֹלָד בְּרַגַע שְׁקָזִים לָזָה, וּמְזָה יִסְתַּכַּל וְיִבִּין בְּעוֹלְמוֹת הָעֵלְיוֹנִים שְׁאִין לָהֶם קוֹץ וּמְסַפֵּר. וְאִם תִּפְקַח עֵינֵי שִׁכְלָךְ וְתִשְׁכִּיל דְּבַר, כִּי אִין שֶׁכַּל קָלָב אָדָם לְעַמֵּד עַל כָּל פְּרִטִים... וּבְזָה תִּבְיִן אִיךָ מִשְׁתַּנָּה מְעַמֵּד וּמַצֵּב הָעוֹלְמוֹת שֶׁהֵם הַלְבוּשִׁין שֶׁל הָאִין סוּף בְּרֵוָה הוּא לְכַמָּה שְׁנוּיִים בְּכָל עֵת וְרַגַע" (שם)

אם לא היינו מאבדים בחטא אדה"ר, את היכולת להביט בפנימיות העולמות, היינו רואים בחוש כיצד כל מצווה ומצווה וכל תפילה ותפילה הינה מציאות חדשה לחלוטין, שונה בתכלית מחברתה, שקדמה לה. עולם אחר, מוחין אחרים, גוונים ואורות שונים ללא כל השוואה. ממש פנים חדשות באו לכאן.

לשכוח = לחיות במציאות האמיתית!... וההתחזקות העולה

את הראיה הרוחנית איבדנו, אבל להאמין - יש בכוחנו ואף מחויבים אנחנו.

לאור הדברים הנ"ל, ברור כי השכחה אינה איזו תחבולה מחשבתית, אלא המציאות האמיתית בעצמה. לזכור את מה שהיה אמש, להשוותו ולהביא ממנו ראיה להווה, פירושו לחיות בעולם דמיוני, שקיים רק בכוח המדמה שלנו, אבל לא בעולם האלוקי האמיתי.

מוהרנ"ת ז"ל לוקח את הדברים הללו ומוציא מהם התחזקות נוראה - "אִם יִסְתַּכַּל הָאָדָם עַל עֲצָמוֹ הַיֵּטֵב יִרְאֶה שֶׁכָּל הַבְּלָבָלִים וְנִפְלוֹת וְיִדְוֹת וְחִלְשוֹת הַדְּעוּת שֶׁשֶׁלּוֹ, הַכֵּל הוּא עַל-יְדֵי רַבֵּי הַמְּחֻשְׁבוֹת מִיּוֹם שֶׁעִבְרָ לַיּוֹם הַבָּא וּמְשַׁעָה לְשְׁעָה... כִּי צְרִיךְ הָאָדָם לְסַלֵּק מִדַּעְתּוֹ וְלְהַעֲבִיר מִמַּחְשְׁבֹתָיו לְגַמְרֵי כָּל מַה שֶׁעִבְרָ בַּיּוֹם הָעֶבֶר אוֹ בְּשְׁעָה הָעוֹבְרָת, וְיִדְמָה בְּעֵינָיו עֲצָמוֹ בְּכָל יוֹם וְאֵפִילוֹ בְּכָל שְׁעָה, כְּאֵלוֹ הַיּוֹם נוֹלָד בְּבְחִינַת "אִנִּי הַיּוֹם יִלְדֵתִיךָ"... שְׁצַרְיָךְ לְחֻטְבֵּ בְּכָל יוֹם

אם לא היינו מאבדים בחטא אדה"ר, את היכולת להביט בפנימיות העולמות, היינו רואים בחוש כיצד כל מצווה ומצווה וכל תפילה ותפילה הינה מציאות חדשה לחלוטין, שונה בתכלית מחברתה, שקדמה לה. עולם אחר, מוחין אחרים, גוונים ואורות שונים ללא כל השוואה. ממש פנים חדשות באו לכאן.

איך להיות ברסלב'ר עם כל הלב - בכל מקום שרק יהיה?

ש"ס

שלום וברכה.

ברוך השם הימים הקדושים של תשרי עברו עלי בהתעלות גדולה בין חבריי אנשי הצדיק, בהם זכיתי לשאוב ולהתענג באור רבינו כל הזמן. להתפלל כל יום בבית הכנסת הנקרא על שמו ז"ל, ממש הרגשתי בגן עדן התחתון.

אך מאידך לא זכיתי ללמוד בישיבה הקרויה על שמו ז"ל כך שסביבתי ביום יום היא בין בחורים שאינם מקורבים לרבינו (בינתיים) וכל השיג ושיח הוא שונה וכו' איך אני יכול להמשיך עם האור והדרך של רבינו אף בתוך הישיבה. כשלכל זה מתווספים גם מניעות מצד הישיבה, וכו'?

תלמיד

(כ)

רבינו אומר בתורה נ"ד שאדם צריך להסתכל כל הזמן על כל מה שקורה איתו, ולקחת מזה רמזים לעבודת השם. בכל דבר שקורה בעולם, בכלל ובפרט, יש רמזים גדולים לעבודת השם, רק צריך להתבונן בהם, ולהגדיל בינתו ברמזים, מה רצה השם יתברך לרמז לי בזה.

הדרך להגדיל את הדעת בזה, היא על ידי בקיאות גדולה בספרי רבינו, ובפרט כשמרבים לשקוד על ספרי התלמיד הגדול ר' נתן ז"ל, רואים את החסד והרחמנות הגדולה של השם יתברך בכל פרט ופרט של הבריאה. ואין אפשר לתרגם כל דבר לשפת המעשה, להתחזקות בעבודת השם.

לדוגמא, במה ששאלת. אפשר לראות בזה הרבה נקודות אצל רבינו, שאתה זוכה בהם על ידי שאתה לומד בישיבה, עם בחורים שלא זכו לדעת מרבינו. כגון מה שרבינו אומר בתורה ס"ו, שמניעות הם סימן על גדולת הדבר, וכשהשם יתברך רוצה שיהיה לאדם חשק גדול לדבר שבקדושה, הוא מזמין לו מניעות, כדי שיחזור ויחשב אצלו אותו הדבר. כמו כן בעניינך, שיש לך מניעות על ענין רבינו, על ידי זה דייקא אתה רואה את גדולת הדבר, ועל ידי שתתקוק לאותו ענין, תזכה לקבל הרבה יותר מבחור אחר שמסתובב כל היום בין חברים מקורבים, שיכול להיות שמכיון שאין לו את אותו כח המכריח אין לו כל כך כיסופים והשתוקקות לקיים עצות רבינו כמוך, ואינו זוכה כל כך כמו שאתה זוכה.

ונביא דוגמא לכך: לר' יצחק בנו של מוהרנ"ת היו מניעות לבוא להתארח אצל אביו בשבת, ויש מכתב שר' נתן כותב לבנו שיותר חשוב אצלו מה שהוא בא אליו לשבת אחת פעם ברבע שנה עם מניעות, ממה שהוא יגיע הרבה שבתות בלי מניעות! מזה רואים שיותר חשוב מי שבא פחות פעמים לבית הכנסת של הצדיק עם מניעות, ממה שהוא מתפלל כל יום עם אנשי הצדיק בלי מניעות.

(ג)

עוד רווח גדול מאוד שיש לך בזה שאתה מעורב עם העולם, שאתה יכול להפיץ את דעת רבינו בעולם. כמו שידוע השיחה שרבינו אמר שהוא רוצה שאנשיו יהיו מעורבים עם העולם. ור' נתן בראש השנה הראשון אחר הסתלקות רבינו, הלך להתפלל בבית הכנסת הגדול של העיר אומן, לקיים את רצונו של רבינו הקדוש. רק אחר כך כשהתבונן ר' נתן בחשכות וההסתרה שקיים בעולם על ענין רבינו, הבין בדעתו, שאם אנשי שלומינו רק יהיו מעורבים עם העולם, יחלש מכך אורו של הרבי, ומאז התחיל מוהרנ"ת לדבר ולפעול להקמת ה'קלויז' ע"ש רבינו ז"ל, כדי שאשו של רבינו ימשיך לבעור. אבל הנקודה שרבינו רצה שנהיה מעורבים עם העולם היא, כדי שנוכל על ידי להשפיע ולהפיץ את דעתו הקדושה בין כל יושבי תבל, לקרבם כולם לתכלית הנצחית.

רבינו לא רצה שנהיה עצים יבשים חלילה, רבינו רצה מאיתנו שנחשוב ונשתדל להפיץ הלאה את ה'אור הגנוז'. וכשמעורבים עם העולם, אפשר יותר בקל להשפיע עליהם, ולהכניס את עצות ודעת רבינו בעולם. הנה נקריט לפניך הזדמנות פז להיות מעורב עם העולם כרצון רבינו ז"ל, ועל ידי זה להטעים את הבחורים מהיין ההונגרי... (רבינו אף נתן לך 'אישור' מיוחד לדבר מדיבוריו אפילו שלא בשם אומרם) כשעל הדרך תרויח גם את מה שרבינו אומר בתורה ז', שעל ידי שמדברים עם חבירו ביראת שמים, נתרקן שכל מהדעת שיש לו כעת, וזוכה לקבל מקיפים חדשים. דהיינו שאתה עצמך תתקרב יותר לרבינו על ידי זה. אתה יכול לדבר עם חבריך מהתחזקות, התבודדות, וכו' ולזכות לשמש את רבינו בכך.

(ד)

גם אם אתה מפחד לדבר דיבורים מרבינו, פן יגלו שהדיבורים ממקור קודש חוצבו-רבינו הקדוש ור' נתן ז"ל, עצם זה שחבריך לספסל הלימודים רואים בחור שמתחזק בכל מצב, שרואים ברסלב'ר בחור, שאפילו אם בארוחת צהרים נכשל

חסידיים, מוטל עליו יותר לחפש בכל כוחו להתקרב לרבי, ללכת בדרכיו ולקיים עצותיו, הדבר הראשון הוא כמובן ללמוד כל יום, הרבה, את ספרי רבינו הקדוש, תמידין כסדרן, לא כמצוות אנשים מלומדה, רק עם חיפוש, לקבל את רוח הצדיק, ולהתקרב אליו יותר, עם אמונה שכאן מונח כל הצלתי ותקוותי שלי ושל כל העולם, וכל הרפואות והעצות שצריכים בדור זה, מונחים בספרים יקרים וחמודים אלו.

(פ)

ועוד דבר, להסתובב בין אנשי שלומינו, לדבר ביחד בעבודת השם, כל אחד מה שהאיר לו השם יתברך בעבודת השם, ובגדולת הצדיק הקדוש, שאנו זוכים להסתופף בצילו, ולחטוף כל הזדמנות שיש להיות עם אנשי הצדיק, אם זה ה'חבורות' שמתקיימות לבחורים, או סעודה שלישית וכו', כך תזכה לקבל ולהתקרב יותר ויותר לרבינו הקדוש.

יהי רצון שנזכה.

אשרינו ואשרינו.

רבינו לא רצה שנהיה עצים יבשים חלילה, רבינו רצה מאיתנו שנחשוב ונשתדל להפיץ הלאה את האור הגנוזי. וכשמעורבים עם העולם, אפשר יותר בקל להשפיע עליהם

קצת בדיבורים בטלים חס ושלום, זה לא סותר שהוא מתחזק אחר כך לברך ברכת המזון בקול, בכיסופים ורצונות, כי הוא יודע, שאף על פי שחוטפים "סטירה", ממשיכים הלאה בעבודת השם ומתחזקים בכל מצב, כמו שרבינו אמר שאפילו כשנופלים אלף פעמים חלילה, צריך להתחיל מחדש כאילו לא היה כלום.

כשבחור רואה את חבירו שיש לו יצר הרע בדיוק כמותו. ואף על פי כן, יש לו כח עליון ופלאי להתחזק בכל מצב, ויש לו חיות כזו בעבודת השם כמו שרבינו נותן לאנשיו, זה לבד גורם לו להבין שיש כאן כח גדול, שיש לו מה לבדוק ולחפש פה... כשאת זה גרמת אתה על ידי ששימשת דוגמא אישית להתחזקות של הרבי, ועל ידך ראו מה שאפשר לזכות אם הולכים בדרך של הרבי... ואפילו אם יש לחברין שסביבך מניעות להתקרב לרבינו, כרגיל אצל הבחורים הצעירים, שיש להם מניעות גדולות יותר, לעזוב את כל הסביבה והקהילה וכו'... עם כל זה, בדעתו ומוחו נכנס, שיש כאן אוצר גדול שחייב בדיקה....

(ג)

אך כמובן שאחד שלא מסתובב כסדר בין ברסלב'ר

בחור יקר! ניתן לשלוח שאלות, התלבטויות, בענייני עבודת ה', בדרכי רבינו הנק', וכיוצ"ב, באמצעות הקלטת השאלה בטל' המערכת: 02-539-63-63 שלוחה 5, או בשליחה לפקס: 077-318-0237.

עבדא דקודשא ברין הוא

ההתקרבות בפולין, העליה ארצה, והתקופות הממושכות בעבודת ה' בדיבוק חברים עם החבריא באתרא קדישא מירון || החרירות והשקידה הבלתי מתפשרת לצד ישוב הדעת והטיה כלפי חסד || מפרקי חייו של החסיד היוקד רבי אלטר בן ציון קראסקאפף זצ"ל בעקבות גילוי קברו החודש בהשגחה פרטית מופלאה ימים ספורים לפני היארציט בי"א חשון, ועובדות לזכרו של אחיו החסיד הנלבב רבי אברהם משה זצ"ל הי"ד

דוד דגן

אוצר של אבן קראסקאפ
 חתימת כתב ידו של רבי אלטר בניציון

מצבת רבי אלטר בניציון קראסקאפ בהר המנוחות (צילום באדיבות בעולמה של ברסלב)

אבקשה

והיה בשמחה גדולה עד אור היום. הרי מירון וציון הרשב"י בימים עברו

ה

ימים ימי ראשית התפשטות אורו של רבינו הק' בפולין. באותה תקופה התיישב בלודז' רבי שלמה גבריאל הכהן, חסיד נלהב שכל דבריו כגחלי אש. הוא התקרב לאורו של רבינו יחד עם חברו הגאון רבי מרדכי הלברשטאט (לימים מורה צדק בסוקולוב), בעקבות פגישה נלבבת עם ר' נחום הסגלדר בעיירה לומאז. עתה, משהעתיק מושבו ללודז', החל להבעיר בה לבבות באשו של הרבי. אחד מצורבי לודז' הוא ר' אלטר בנציון קראסקאפף, שקדן עצום מצאצאי הגאון רבי עקיבא איגר זי"ע, שנולד בשנת תרנ"ד לאביו רבי מרדכי דוד. גצים משלהבת לבו של רבי שלמה גבריאל נאחזו בנפשות ר' אלטר בנציון ואחיו ר' אברהם משה, שהיה מבוגר ממנו בשש שנים, והם התודעו שיש נחל נובע בעולם.

בצל ציון המצוינת

כיוון ששומע ר' אלטר בנציון על גודל מעלת ההשתטחות על ציון רבינו, נוסע הוא לאומן ויושב תקופה מסוימת בסמיכות לציון הקדוש. בהיותו כלי מלא וגדוש בתורה ויראה, נהג באותם ימים למסור מדי שבת בשבתו שיעור במדרש על הפרשה, ורבים מתושבי אומן באו לשמוע את שיעוריו. מלבד חסידותו, בקיאותו בבבלי וירושלמי היתה מפליאה, לצד כוחו בעיון בעומקה של תורה, ופיו הפיק מרגליות.

לא אורכים הימים ורבי אלטר בנציון עולה ברינה לארץ הקודש. אך מעטים עשו זאת באותם ימים. הוא היה מראשוני החסידים שעלו מפולין ארצה. כאן התחבר עם אנ"ש דירושלים, במיוחד נקשרה נפשו בבחור יעקב זאב ברזסקי בן השש עשרה, שעלה אף הוא באותו פרק זמן מפולין ארצה לאחר שעשה תקופה באומן.

על אף הפער בין הגילאים, התחבבו השניים זה על זה עד מאוד, הגו יחד בספרי רבינו ושחו שיחות חברים בעבודת השם. לקראת ל"ג בעומר תרפ"ב יצאו יחדיו למירון, להילולא דברי יוחאי, כשמצטרף אליהם רבי ישראל בער אודסר מטבריה. בבואם לצפת התאכסנו בבית רבי אבנר לורברבוים, שחיבב את חסידו ברסלב. הוא נתן להם חדר מיוחד ונהג בהם כבוד. בביתו התאכסנו עד לאחר שבת, אז המשיכו מירונה.

במהלך שהותם בבית רבי אבנר, שח להם בנו הבחור פרץ: "הידעתם? בן דודי שמואל הורוויץ, הדר כאן בצפת, מתקרב לאחרונה לתורת ברסלב". בשל ההתנגדות העזה ששררה בצפת של אותם ימים, נשמעו הדברים באוזני השלושה כלקוחים מעולם הדמיון, וסברו כי מתלוצץ הוא מהם. כך גם כשסיפר הנער לבן דודו שמואל כי בביתם מתאכסנים חסידי ברסלב, פג לבו מלהאמין.

הר מירון נשקף מצפת, צילום משנות התר"ן

עם בני החבריא בארץ הקודש

אולם יד ההשגחה הפגישה בין השלושה והנער שמואל במירון בצל העיר וקדיש. פגישה זו היתה גורלית והשפיעה על רבי שמואל הורוויץ לכל ימי חייו. לאחר ל"ג בעומר נסעו הכל לביתם, מלבד רבי אלטר בנציון שנשאר בצילא דרשב"י עד לחג השבועות כדי לעשות בעבודת ה' במקום קדוש זה. שמואל, שבלבו גמלה ההחלטה להישאר אף הוא במירון, נקשרה נפשו ברבי אלטר בנציון והם נדברו יחדיו להיות חברים בעבודת ה' וגם כשלא ישהו בצוותא יכתבו מכתבים זה לזה.

בעקבות התקשרות אמיצה זו הפך ר' שמואל לאחד מאותה חבורה מעוטת הכמות ורבת האיכות, שהיו מרבים להתוועד יחדיו ולעשות בעבודת ה'. במיוחד דבק ברבי אלטר בנציון והחשיבו לרבו וידידו הנאמן. רבי אלטר בנציון, שראה מאורות מימיו, העביר לשמואל הצעיר כל חלב וכל דבש, ועזה כמות היתה אהבתם זה לזה.

לאחר חג השבועות נסע רבי אלטר בנציון ירושלימה, ושמואל שב לביתו שבצפת. אך הגעגועים לרבו וידידו לא הרפו ממנו והוא התיישב לכתוב לו מכתב היוצא מן הלב, הפותח במילים:

"...לכבוד ידידנו אהוב נפשנו מו"ר הצמוד וחבוק בקירות לבי הרה"ח החריף ובקי מלא וגדוש בש"ס ופוסקים ויראת שמים וחסידות וממולא במעלות ומידות טובות החפץ באמת ותמיים לעבוד את ה' כש"ת כמה"ר אלטר בן ציון שליט"א שלומו והצלחתו בתורה ותפילה ומעשים טובים ברוחניות וגשמיות, יתרומם מעלה מעלה עד בלי די וימלא כל משאלותיו לטובה אמן.

"ראשית הנני להודיעו משלומי ב"ה כי אנחנו בריאים יתן ה' שנוכה לעת עתה להתבשר זה מזה בבשורות טובות ובמהרה בקרוב להיות ביחד על התורה ועל העבודה יומם ולילה ולעבוד ה' באמת ותמיים ולבקש ולהתפלל ולהתחנן מלפני ה' עלינו ועל כל ישראל..." (מוצש"ק פ' קרח [ער"ח תמוז] תרפ"ב צפת; מכתבי שמואל ח"ב, א)

בשנים הבאות יבלו שניהם, יחד עם שאר החברים תקופות ממושכות בעבודת ה' במירון, המתוארות בקולמוסו לבו הגדול של רבי שמואל:

"...ובליל ערב יום כיפור אחר הכפרות, שלחנו את ר' ישראל דב לצפת שישחטם, וגם יביא אוכל, ואז היה לו נס בדרך, כי ערבי אחד רצה לעשות להם רע וה' עזרם, ואחר כך בערב יום כיפור באמצע היום בא עם האוכל למירון עבור כולם, אבל הוא היה מאוד עיף ויגע, ועל כן לא היה יכול ביום כיפור בלילה להתעורר ולומר איזה דבר, אבל ר' אלטר בנציון ריחם עליו ודיבר עמו דברי התעוררות, ונתעורר מזה, ושכח מהשינה והעייפות, וישב את עצמו אצל ציון רבי אלעזר זיע"א, ואמר ליקוטי תפילות בהתעוררות גדול עד הבוקר בלי הרף" (ימי שמואל, פרק ס"ד)

"והנה בכל עשרת ימי תשובה היינו עושים הסדר והעבודה כמו קודם ראש השנה הני"ל, ועוד ביותר תוספות, והלכנו כל יום אצל מערת בית הלל ושם למדנו סיפורי מעשיות, ופעם אחד למדנו המעשה של השבע בעטלירש מיום ה' דאס ארץ ביינקט צום קוואל (הלב משתוקק למעיון), ונתעוררו כל כך ר' אלטר בנציון ויעקב זאב מזה, כי נכספו והשתוקקו לציון רבינו הק' באומן, הנחל נובע וכו', ורקדו אחר זה בהשתוקקות ובהתעוררות כזה עד כלות הנפש" (שם, פרק ס"ה)

תמיד השתוקק רבי אלטר בנציון לציון רבינו. כאשר חלה רבי ישראל בער אודסר והחברים שלחו לו מכתבי חיזוק, הוסיף וכתב לו: "אעפ"י שקשה וכבד עלי מאוד ומאד לכתוב, כידוע מפני חלישותי, אעפ"י ככתוב לך מעט שיועיל הרבה: איעצך עצה ותקיים ויהי לך רפואה שלימה א"י, תצייר במוחך שאתה במקום שצריכין לעמוד... וכו' ותקשר עצמך בכל כוחך. קיין גרעסרי זאך פין דעם איז נישט פאר האנדען (דבר גדול מזה - אין בעולם)" (מכתבי שמואל ח"ב, לב)

באותה תקופה עלה ארצה ר' יצחק מנדל רוטנברג, אף הוא מאנ"ש בלודז' שעשה תקופה ניכרת באומן, וכאן בארץ ישראל הצטרף לחבורה הקדושה. כך למשל מספר רבי שמואל על הימים שאחרי חתונתו: "וביום השני ביקשתי מחותני שיבקש את ר' אלטר בנציון שיבוא אצלי ללמוד עמי כל שבעת ימי המשתה, וכן עשה חותני נ"י, ובא ר' אלטר בנציון אלי לבית חותני נ"י, והיינו שנינו ביחד, ולמדנו כל יום מעשה מיום אחד מהשבעה בעטלירש שבאו בשבעת ימי המשתה ונתנו דרשה גשאנק וכו', וכן למדנו שאר ספרי רבינו

ר' יעקב זאב ברזסקי

רבינו, רבי וועלול נהג לתאר בערגה כי כאשר רבי אלטר בנציון דיבר "דבש היה נוטף מפיו" מרוב שהיו דיבוריו נפלאים ומתוקים ביותר.

כל אחד וה'מעשה' שלו

הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א מספר בשם אביו רבי דוד זצ"ל, שכאשר למד רבי אלטר בנציון בציבור אנ"ש את המעשה 'מאבדת בת מלך' הפותחת "אין וועג האב איך דערציילט א מעשה" - בדרך סיפתי מעשה - הרים אצבעו והצביע על כל אחד ואחד בנפרד וקרא: "און דאס איז די מעשה! און דאס איז די מעשה!" - זה הוא המעשה! זה הוא המעשה! כך עבר על כל הנוכחים, להדגיש כי כל אחד ואחד הוא ה'מעשה' בעצמו, ואף על פי שעובר עליו מה שעובר, הסוף והאחרית בוודאי יהיו לטובה. כשהתקרב רבי שמואל צ'צ'יק לברסלב, כאשר רבי אלטר בנציון היה כבר מבוגר יחסית, הוא היה מסוגר ומבודד בד' אמותיו וקשה היה לקשור עמו שיחה, אולם מאחר ושמע רבי שמואל צ'צ'יק כי באמתחתו אוצרות יקרים, עשה כל טצדקי כדי לשהות במחיצתו, היה בא לביתו ומציע לו את עזרתו, בהיותו אדם מבוגר הזקוק לעזרה לעתים, כך יצר עמו קשר וקיבל ממנו דברי אלוקים חיים, שעליהם שש כמוצא שלל רב.

בשנותיו האחרונות חלה ורותק למיטתו, והיה רבי שמואל הורוויץ עולה רבות לביתו לבקר, ואף שולח את בניו שישוהו לצדו ויסעדהו בכל מה שיצטרך. ר' שבתאי בנו של רבי שמואל סיפר כי כשהיה אצלו, היה רבי אלטר בנציון מבקש ממנו לשיר אתו את ניגוני הימים נוראים. באחת הפעמים פנה אליו בשאלה "אתה מכיר את היעלה'ס?" כשכוונתו לפיוט שנהוג לומר ביום הכיפורים 'יעלה תחנונו' ויחדיו זימרו שעה ארוכה בדביקות רבה את הפיוט, בניגונו הידוע של הבעש"ט הקדוש.

ז"ל ועשינו יחד בעבודת ה', וכן היה כל שבעת ימי המשתה, וכל יום אמרתי הרבה תהלים, והיה לי חיות גדול שהייתי כל יום משבעת ימי המשתה כמעט כל היום עם ר' אלטר בן ציון ידידי המובהר מאנ"ש" (פרק צ"ח. הקטע המודגש אינו בודפס, ונוסף מכתב יד)

"והנה כן ברוך השם עבר יום הראשון של פסח בחיות והתעוררות ושמחה, וביום השני, הינו בחול המועד גם כן התפללנו ביחד, ואחר כך הלכתי לאכול אצל חותני, ואחר כך הלכתי לבית מדרשו ללמוד יחד עם ר' אלטר בנציון, ולמדנו ספרי רבינו ז"ל וגמרא ושולחן ערוך כדרכנו מאז, עד חצות היום" (פרק ק"ה)

חריפות וישוב דעת

כדוגמת רבו בחסידות רבי שלמה גבריאל, חריף היה רבי אלטר בנציון ובלתי מתפשר בהנהגותיו בעבודת ה'. היה יוצא לרחוב כשעיניו מכוסות וקשורות במטפחת. ואף הדרך בחריפות את שומעי לקחו.

עם כל זאת, הדרך את רבי שמואל הורוויץ בתקופת היותו חתן אחרי נישואיו שיקדיש מדי יום זמן לשיחה עם נוות ביתו, ושלא יקשיב לאלו הטוענים כי אין לנהוג כך, משום שהדבר עלול לעורר עליו מחלוקת.

בימים הבאים, כשהתגברה על רבי שמואל המחלוקת בעקבות התקרבותו לענין רבינו, עד שאולץ להתחייב שלא ידבר עם אנ"ש, נהגו רבי אלטר בנציון ויעקב זאב ללמוד בחברותא בספרי רבינו בקול, בכונה כדי שרבי שמואל שישב הרחק מהם, יפתח את הספר באותו מקום בו הם נמצאים, וישמע את לימודם. וכשרצה רבי אלטר בנציון לפנות אליו ברמז ולחזקו בדברים, מבלי שהעוקבים אחריהם יבחינו בכך, היה מנבא אותו בשם "יהודה אליעזר" (המוזכר בימי מוהרנ"ת) כמי שנסע עם מוהרנ"ת לא"י.

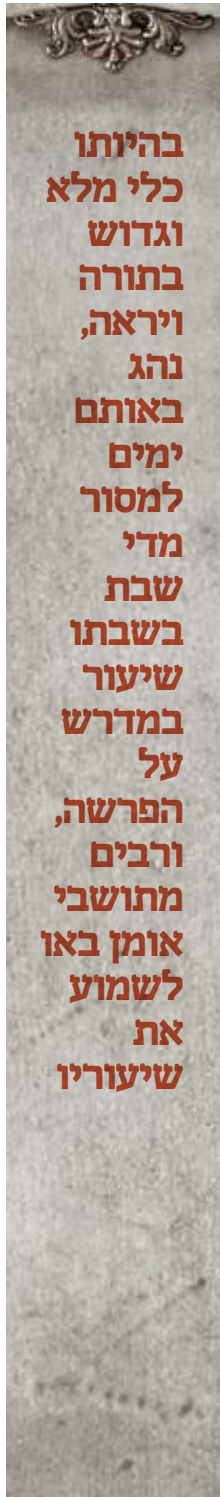
מתמיד עצום היה רבי אלטר בנציון. הבחינו בו פעם בזקנותו, כיצד הוא עומד לביל ל"ג בעומר על רגליו במשך כל הלילה בהיכל ציון רשב"י, ולומד גמרא.

לעתים קרובות נהג לערוך סעודה לכבוד סיום מסכת. על אהבת התורה העצומה שלו סיפר רבי יוסף מאיר ויינגוט מאנ"ש, כי כשמע רבי אלטר בנציון שהגאון הנודע רבי יצחק זאב הלוי סולובייצ'יק, הרב מברסק, הגיע ארצה ומוסר שיעורים עמוקים בסוגיות הש"ס, היה הולך מאז להשתתף בשיעורים.

לאחר שעלה רבי אברהם שטרנאהרץ מאוקראינה לירושלים, היה רבי אלטר בנציון מתוועד עמו תכופות, שותה בצמא מפיו שיחות מרבינו ותלמידיו הקדושים, ואף משוחח עמו בנגלה. הוא התבטא פעם בהתפעמות "כשאני מדבר עם רבי אברהם בבבלי וירושלמי, בכל מקום אני רואה את ידיעותי, משל עתה ממש למד את הסוגיה".

גם עם רבי שלמה ווקסלר היה בקשרי ידידות קרובים. רבי שלמה, אשר עניינים טמירים היו לו עם קירוב הגאולה, עסק בין השאר בחיפוש אחר עשרת השבטים ובני משה, לשם כך יסד בשעתו יחד עם עוד אחדים מנקהי הדעת שבירושלים את חברת 'דרישת כבוד חכמי התורה'. באחת מאגרותיו של רבי שלמה אל עשרת השבטים, לצד חתימת שמו, מופיעה גם חתימת ידידו "נאם אלטער בנציון בן הר' מרדכי דוד ז"ל ממשפחת הגאון רעק"א ז"ע".

רבי שמואל הורוויץ, שהחשיב את רבי אלטר בנציון לרבו, נהג להביא אליו את המקורבים החדשים כדי שישמעו מפיו דברי טעם ודעת ויטעמו מהיין המשומר. בין אותם מקורבים שהביא לפתחו היה החסיד רבי וועלול חשין, שרבי שמואל קרבו לדעת

בהיותו כלי מלא וגדוש בתורה ויראה, נהג באותם ימים למסור מדי שבת בשבתו שיעור במדרש על הפרשה, ורבים מתושבי אומן באו לשמוע את שיעוריו

פרסום ראשון

"על אף אחד לא עברו השבעה מימות כמו עלינו"

מכתב ששלח רבי אלטר בניציון קראסקאפף אל תלמידו וידידו רבי שמואל הורוויץ ששהה אז באומן סמוך לציון רבינו הק' (מתורגם ללשה"ק)

מכתבו של ר' אלטר בניציון לר' שמואל הורוויץ

ב"ה אור ליום ה' פרשת עקב לסדר כי על כל מוצא פי ה' יחיה (ה)אדם, גם פה מרומז המעשה מהלחם. ירושלים עיה"ק יע"א לכבוד אהובי ידידי ותלמידי (...) העובד ה' במסירת נפש, בתוונא דליבאי יתיב, האברך המופלג מו"ה שמואל הלוי נ"י אכתוב לך משלומי הטוב ב"ה, כן אזכה לשמוע ממך וכל אנ"ש ומכל ישראל בשורות טובות אמן. אהובי אחי, פליאה גדולה לי מאוד מה שאינך כותב לי שום מכתב, אם בגלל שאתה אמנם זכית להגיע לרבינו הקדוש והנורא זי"ע, מה ששום מלאך ושרף אינם יודעים את גדולת הדבר, ואני וכו' או שח"ו דבר לא טוב לא ארע ואני נעבעך חוטא ופושע רח"ל. אבל זאת תדע, שלולא אני לא היית יודע מהציון הקדוש והנורא. אין לי שום זכיה לראות ממך איזה כתיבת יד. האם כבר שכחת את המסירת נפש שלנו יחד, הן במירון הן בשאר מקומות, על אף אחד לא עברו השבעה מימות כמו עלינו, בחורף היינו במירון במסירת נפש, והיום שכחת ממני?! אני סובל עוד היום ביזיונות גדולים על כבוד רבינו זיע"א (...)

כי לא בזה ולא שיקץ ענות עני
 (...) ע"כ בני אהובי, ראה שמפני כך אני כותב אליך את מכתבי זה בדמעות מרות (...) אני מבקש ממך מאוד שתיקח עשרה מהחברים שלך ותלכו על ציון הקדוש והנורא והתפללו עלי, ועל אחותי עם בעלה וילדיהם

(חסר המשך הכת"י)

רבי אלטר בניציון, שראה מאורות מימיו, העביר לשמואל הצעיר כל חלב וכל דבש, ועזה כמוות היתה אהבתם זה לזה

רבי שמואל הורוויץ אף נכח לצדו של רבו וידידו המובהק בשעת יציאת נשמתו, והוא זה שאירגן את הלוייה והקבורה, כשהוא דואג לתשלום ההוצאות, ובמשך ימי השבעה גם דאג למזון בביתו.

רבי אלטר בניציון עלה למרום ב"א חשון תשי"ד, יום פטירת רחל אמנו ע"ה, שבאוהל קברה הרבה לעסוק בעבודת ה'. באותה שנה עסק רבי שמואל בהדפסת הספר 'עלת חן' - המאמר הראשון בליקוטי מוהר"ן עם כל הנלווה אליו סביב, והחליט להקדיש את הספר לטובת נשמת רבו שלא הותיר אחריו צאצאים.

שיחות קודש

בהקדמת הספר מזכיר רבי שמואל שיחות קודש ששמע מפיו מורו וידידו המובהק:

"וגם ידוע מליצת (ווערטיל) של מורנ"ת ז"ל ששאלו אותו מתנגדים מה יעשה אם יפסקו לו גיהינום, והשיב הוא ז"ל להם, שיאמר שם תורה מלקוטי מוהר"ן ויבואו כל הצדיקים מגן עדן לשמוע ויהי' נעשה שם הגן עדן..."

"וכן שמעתי ממורי הרה"ח ר' אלטר בן ציון ז"ל הריני כפרת משכבו (אשר שמעתי ממנו מליצת מורנ"ת ז"ל הנ"ל, ואשר זה הקונטרס הנני מדפיס לעילי נשמתו ז"ל) אשר בהתחלת התקרבותו לרבינו ז"ל והי' באומן על ציון רבינו הק' ז"ל, בלילה הראשונה חלם לו שראה את רבינו ז"ל וטפח לו על כתפיו, ואמר לו 'ונגער מאן, ווילסט זיין מקורב צוא מיר, לערין ליקוטי מוהר"ן' [אברך, רצונך להיות מקורב אלי? למד ליקוטי מוהר"ן], וכאשר

סיפר זאת אחר כך להרה"ח מאנ"ש ר' ישראל מקרדאן ז"ל, נתעורר מזה להדפיס הליקוטי מוהר"ן".

בשיחותיו בכתב ובעל פה בפני הציבור, היה רבי שמואל חוזר על שיחות קודש בשם רבו, כמו העובדא הבאה אותה שמע מרבי אלטר בניציון:

"זקן אחד מחשובי תלמידי של הבעש"ט הק' זיע"א שמע ממנו פעם אחת שהוא יהיה לו נכד שיוכל לעשות טובה לבעל-בחירה. ואחר פטירת הבעש"ט נסע לכל נכדי הבעש"ט לראות ולבחון על מי היתה כוונת הבעש"ט; ובא אצל הרה"ק ר' ברוך ממעז'בוז ז"ל, ושמע בעת שהיה עדיין בחוץ, כיצד מתאנח הרב ר' ברוך, ואומר: ריבנו של עולם! איך עושים טובה לבעל-בחירה? ואמר הזקן: אם כן ניט אייך מיינט אייזער זיידע וכו' (= א"כ לא עליכם התכוון זקנכם)!"

"וכשבא לרבינו ז"ל בחוץ שמע שרבינו ז"ל אומר בתנועה עמוקה כדרך תנועות רבינו ז"ל 'הן, א בעל בחירה!' כאומר: אני יכול לעשות טובה אף לבעל-בחירה. ואמר הזקן: עליכם כיוון זקנכם שתוכלו לעשות טובה לבעל-בחירה". (שיחות מכת"י ר' שמואל הורוויץ)

ורבי שמואל מסביר:

"וזהנה לכאורה אין הדבר מובן כלל, כי הלא אפילו כל תלמידי הבעש"ט ז"ל עשו בעלי תשובות ומרשעים גדולים עשו צדיקים גדולים וכו'?! אלא שהם לקחו מהם הבחירה, הם הוציאום מהס"א והכניסום לקדושה לבית המדרש ולעבודת ה'. אבל לא עבר עליהם הירידות הנ"ל בבחי' תשובת המשקל ממש, להוציא הניצוצות הקדושים בבחירת האיש בעצמו וכו' שזה העיקר יותר מהכל..."

ר' דוד שכטר

ר' אברהם משה בגיל
העמידה

ר' שמואל הורביץ לפני
נסיעתו לאומן

ר' ישראל בער אודסר

פרסום
ראשון

האח ר' אברהם משה הי"ד

כאמור, יחד עם רבי אלטר בנציון התקרב גם אחיו הגדול ר' אברהם משה. אף הוא היה חסיד נלהב, ובעל מנגן נפלא. לימים כשנוסד הקיבוץ בראש השנה בלובלין, עבר לפני התיבה ל'בעל מתחיל'. באחד ממכתבי ר' אהרן לייב ציגלמן מפולין, הוא מספר על ההתעוררות שבין אנ"ש לנסוע לאומן, "והנה מאנ"ש שבלאדז הרבה נכונים לנסיעה ואף גם כבר באו לזוארשא ר' דוד שערצאקי ור' אברהם משה אחיו של ר' אלטר בן ציון ועוד איזהו בחורים..." (יום ד' ראה תרפ"ה ורשה) ר' אברהם משה השתוקק לעלות גם הוא לארץ הקודש. אחיו הפציר באנשי מעשה שבאנ"ש דירושלים שיארגנו עבורו את כל הנדרש לצורך עלייתו. כיון שהאנגלים נתנו סרטיפיקטים לרבנים ונושאי משרות תורניות, דאגו אנ"ש לאישור על שמו כי הוא משמש כ'רב'.

לאחר השתדלות מרובה, בשנת תרצ"ד ניתנו האשרות לו לזוגתו איטה האדיס ושתי בנותיו גנדל ונחמה. הוא נסע בגפו כשבכונתו להסדיר את העניינים ואז להעלות את משפחתו. מסיבות שונות נותרה משפחתו בפולין, כעבור תקופה הוא שב לשם ולאחר מכן חזר ארצה באנייה שעגנה בחופי תל אביב בכ"ה טבת תרצ"ו.

בירושלים התגורר בדירה קטנה בחצר בית הכנסת של הרב מקאליש, בקצה רחוב היהודים. בהקשר לכך, כותב רבי שמואל הורוויץ, בספרו 'ימי שמואל': "חיפשתי עצות כל הזמן איך אזכה לאיזה פינה בשביל התבודדות, ועבר זמן זמנים רק בכיסופים והתבודדות ותפלה על זה, עד שבקיץ העבר התחלתי לדבר עם אחד מאנשי שלומנו, ידידי ר' אברהם משה, באשר שיש לו בית קטן, ובני ביתו הם בפולין, ורוב הזמן היה נוסע בתל-אביב ובהמושבות בשביל שליחות של איזה מוסד, וגם כשהוא בירושלים רוב היום אינו בביתו, ודיברתי עמו שירשה לי לקחת את ביתו על התבודדות ועבודת ה' - ופעלתי זאת אצלו..."

"והנה מאד שמחה נפשי על זה, כי ראיתי בשבילי מעין אתחלתא דגאולה מענין חדר מיוחד על התבודדות ועבודת ה', שמצינו אצל מוהר"ת ז"ל, שכאשר זכה לעת זקנתו לחדר מיוחד על התבודדות ועבודת ה', אחר כמה וכמה שנים של השתוקקות

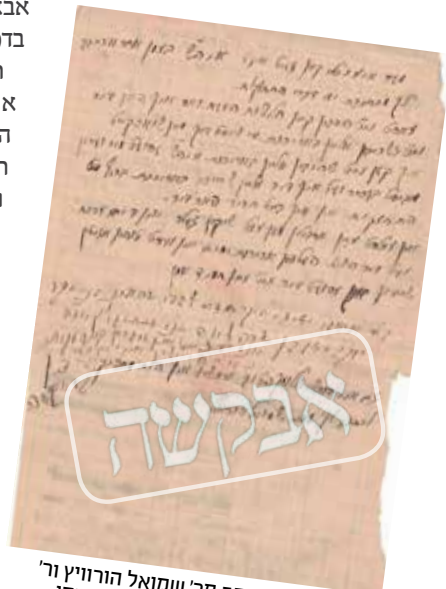
**ונתעוררו
כל כך ר'
אלטר בנציון
ויעקב זאב
מזה, כי
נכספו
והשתוקקו
לציון רבינו
הק' באומן,
ורקדו אחר
זה
בהשתוקקות
ובהתעוררות
כזה עד
כלות הנפש**

"וזהו גדולת רבינו ז"ל בחי' משיח, תיקון האחרון ועליון מהכל, מכל הדורות. שדווקא אינו מוציא האדם מהבחירה וכמובא בחיי מוהר"ו שנתן לאחד יראה, ואמר לו שזה אינו שלימות רק שאתה בעצמך תיגע עד שתזכה וכו' וכן עושה לדורות שמוציא האנשים ממש מעמקי השאול תחתיות ואינו מוציאם מהבחירה, רק אדרבה בחירתם הוא יותר הרבה מבחירת שאר אנשים, שמתגרה הבע"ד בהם יותר ויותר, ואעפ"כ בכח רבינו ז"ל ובעצותיו מתחזקים אעפ"י שעובר עליהם מה שעובר כל הניסיונות וכו' והם עושים שלהם אעפ"י שלקחו מהם המדרגות שאינם יודעים בעוה"ז אם זכו לאיזה דבר, כמו שאמר רבינו ז"ל שלקח המדריגות מאנשיו שלא ידעו אם זכו וכו' (עיי' חיי"מ) ואעפ"כ חותרים ומחפשים איך לזכות לתשובה ולעבודת ה' אעפ"י שעובר מה שעובר הם מתחזקים ואינם מניחים מקומם. פוק חזי גבורתא דמרך, שדווקא זהו עיקר השלימות שדווקא האיש בעצמו בבחירתו דווקא יכול לזכות להוציא כל הניצוצות הקדושים ולתשובה שלמה ולבוא למדרגתו, והכל בכח הצדיק האמת" (מכתבי שמואל א, ס"ו. ועיי' בשיחתו המוקלטת שנדפסה במאור הנחל גיליון ל"א, שם אומר שיחה זו בשם ראב"צ)

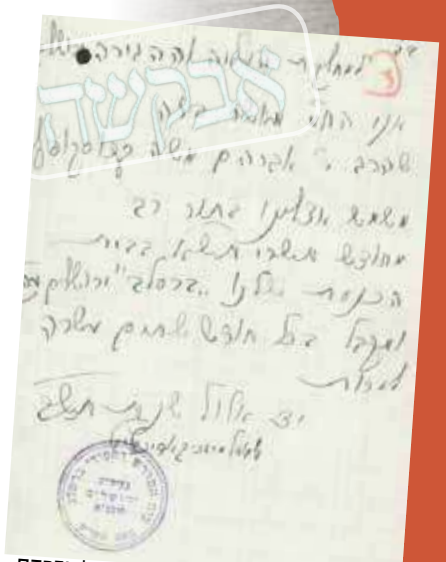
בתו של רבי שמואל הורוויץ, מרת חיה רחנפלד ע"ה, סיפרה: "אבא מאוד אהב את רבי אלטר בנציון, הוא הרבה להזכירו והיה מספר לנו, כילדים, במירון ובקברי צדיקים כשהיינו שם, על שנותיו הצעירות במקומות הקדושים הללו. הוא דיבר עליו ועל בני החבורה דאז בגעגועים. תיאר באוזנינו כיצד בשנים ההן היה ציון רשב"י ריק לגמרי אין כמעט נפש חיה, והיה שם גן עדן שבו יכלו לעבוד את ה' ללא שום הפרעות וטרדות. וזכרתי איך רבי אלטר בנציון קרע שבלוויית

אבא קריעה ובכה בדמעות שלישי".

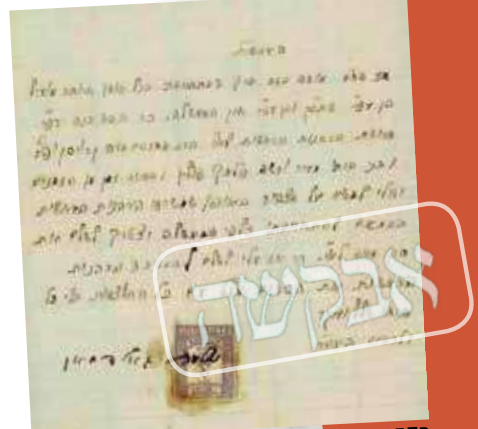
רבי שמואל אף שמר את היארצייט של רבי אלטר בנציון, וכבן על אביו היה לומד ביום זה משניות ומתפלל לפני העמוד. בערוב ימיו ציווה לבנו ר' אלטר שישמור על היארצייט.

רק בשמחה מכתב מר' שמואל הורוויץ ור' אלטר בנציון אל ר' יעקב זאב ברזסקי

ר' שמואל מרדכי קורנבליט מאשר כי ר' אברהם משה משמש כרב בביהכ"ס ברסלב, לצורך ההתארחות בארץ

כתב ערבות מרבי שלמה מזוועה'ל עבור ר' אברהם משה ומשפחתו לצורך קבלת סרטיפיקטים

וכיסופין וגעגועים לזה, אמר: "יכול להיות שמעכשיו אהיה איש כשר". (ימי שמואל חלק ג, פרק ל)

נעים זמירות

בירושלים כונה ר' משה לאדו'ער' על שם עיר מוצאו. את ר' אברהם משה, שהיה אורח קבע בבית אביו, זוכר היטב רבי יעקב מאיר שכטר: "טעם מתוק שמור בזיכרוני משולחנות השבת אשר בבית אבא

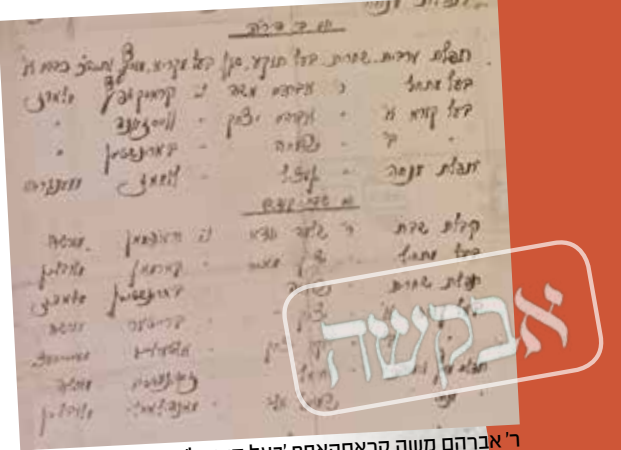

מילה מאוצר בלתי נדלה זה. "קשר הדוק נרקם בין ר' אברהם משה לאבי ז"ל, רעים אהובים היו וגדלה אהבתם כאהבת דוד ויונתן, שעות שוחחו בצוותא בשירת חברים, בדברים העומדים ברומו של עולם, והיו מנעימים זה לזה בהשקפה יהודית חסידית ובדרכי העליה. לא רק בשבתות, גם בימות החול היה עולה לא אחת לשוח עם אבי וללגום כוס קפה שאבי היה מכין במיוחד עבורו. "פרק שלם הקדיש אבי עבור הצלתו של ר' אברהם משה מגיא ההריגה שבאירופה, ואם כי ניסיון רב היה לאבי בטיבה של מלאכה זו וכבר הצליח להציל יהודים לא מעטים מארצות המלחמה - קשה שבעתיים הייתה טרחתו בעבור ר' אברהם משה. הקושי המיוחד היה בעקבות העובדה שר' אברהם משה היה 'מסומן' בשגרירות, לאחר שכבר ביקר בארץ, ובמהלך מעבר הגבולות חשדו בו הרשויות כאחד שגנב את דעתם, ומאז עקבו אחריו והיקשו את בואו לארץ בשנית. "אך לא אחד כמו אבי יתייאר ויטמון את ידיו בצלחת. מה עשה? הוא ניגש ליהודי פולני שהכיר בארץ מוצאו כמה יהודים עשירים, רשם את שמותם בדף בזה אחר זה, ובתוך השמות השחיל כבדרך אגב את ר' אברהם משה. עם הדף הזה ניגש אבי לממונים, וסיפר להם שיש בידיו רשימה של 'אנשי מסחר' מוצלחים שיפתחו בערי ארץ ישראל עסקים משגשגים ויביאו לארץ רווחה כלכלית... "הללו שמחו על המציאה ומיהרו לאשר את עלייתם של הגברים, ולא שמו לב שמי שעלה בפועל היה לא אחר מר' אברהם משה קראסקאפ... "בוקר אחד - לאחר לילה שלם שלא נתן אבי תנומה לעפעפיז - הודיע בבית מדרשונו בעיר העתיקה שהלילה יופיע כאן ר' אברהם משה. המתפללים היו מופתעים ומיאנו להאמין לו, אבל באותו לילה בא ר' אברהם משה ברגליו, לשמחת לב כולם... "בת הייתה לו לר' אברהם משה, שנשארה בפולין, ומשנשמעו פעמי המלחמה הנוראה שידל אביה את אבי שיעשה מאמצים להצלתה. אבי הגה רעיון מבריק. הוא הציע לשדך אותה עם אחד מטובי בחורי ירושלים, וכך יגיש בקשה בשמו של ה'חתן' להביא הנה את ארוסתו. "למעשה, חשש ר' אברהם משה לבצע רעיון זה, וזאת משום שכאמור היה רשום ברשימה השחורה, וחשש ששמו יופיע שוב בשגרירות, שלא לעורר את הדוברים... אבל לאמינותו של דבר, לא ידוע אם בשלב זה היתה בכלל הבת למשפחת קראסקאפ בין החיים, או שמא כבר נקבע גורלה ככל בני ארצה הי"ד, ודמעות כמים נשפכו מעיניו הכאוכות של ר' אברהם משה בהגיע השמועות המבהילות".

על קידוש ה'

על הריגתו של ר' אברהם משה על קידוש ה', מספר רבי יעקב מאיר: "בהדי כבשי דרחמנא אין לנו השגה, ורבי אברהם משה עצמו היווה דוגמא מוחשית לדרכי ההשגחה הפלאיים והמכוסים, המונהגים משמי ערבות בהשגחה מדוקדקת, ומעשה שהיה כך היה: "אחד ממכריו של ר' אברהם משה, שזכה אף הוא לעלות ארצה, עמד להיכנס תחת חופתו במלון אשר ברח' יפו. החופה התקיימה כמנהג הימים ההם בערב שבת, כאשר שמחת הנישואין נחגגת במהלך סעודת ליל שבת. ר' אברהם משה הפציר באבי שיצטרף אליו לשמח בחתונה, אבל אבי סרב (=מפי רבי נחמן ישראל בורשטיין ז"ל שמענו, שרבי דוד אף ניסה להניאו מללכת, אבל ללא הצלחה). "אותו ליל שבת בו חגג חברו של ר' אברהם משה את שמחת כלולותיו, נר רביעי של חנוכה היה, אור לכ"ח כסלו תש"ד, כאשר להבדיל הנוצרים חגגו את ה'חגא' שלהם, חג המולד. "ר' אברהם משה יצא מאולם הכלולות שברחוב יפו עם עוד שני יהודים, ופנה יחד איתם לעבר העיר העתיקה, הם כבר עמדו סמוך נראה לחומת העיר,

(רבי דוד שכטר) ז צ " ל ב ע י ר העתיקה. אבי היה מ ה ד ר במצוות חז"ל ויהיו בני ביתך',

ר' אברהם משה קראסקאפ 'בעל מתחיל' בקיבוץ בלובליון, ר"ה תרצ"ג

עניים וכך היו מסבים יחד עם בני המשפחה אורחים שונים אשר הוסיפו טעם וזמן מיוחד לסעודות, בשבתות ובחגי השנה. "אחד האורחים הקבועים בביתנו היה חסיד ברסלב נלבב, ר' אברהם משה קראסקאפ הי"ד מלודז, אחיו של החסיד הנודע רבי אלטר בן-ציון, רעו בעבודת השי"ת של הרה"ח רבי שמואל הורביץ, ושאר החבריא קדישא דאנ"ש בירושלים. ר' אברהם משה דגן היה מטיב נגן. הוא אהב את השמחה. זמירות פולניות, מיוחדות ובלתי נודעות, שמורות היו עמו, וכשהיה מזמר את זמירותיו בקולו הערב, משך בהתלהבות את כל המסובים והמריא איתם יחד לגבהים. "נעימה מיוחדת היתה לדיבוריו. כשהיה פותח את פיו, בחנו המיוחד שהוצק בשפתותיו, היו כולם עושים את אוננם כאפרכסת, שלא לאבד

להביא את ר' אברהם משה לארץ הקודש, כי אף הוא היה באותה גזרת כליה נוראה. ומלאך המוות מה לי הכא ומה לי התם".
 רבי אלטר בנציון דאב ביותר על הסתלקות אחיו, ויחד עם עוד מאנשי ירושלים ליווה למנוחות בהר הזיתים. על מצבתו נחקק: "פ"נ הקדוש הרה"ח ר' אברהם משה קרסקפף מחסידי ברסלב שנספה בתאונה ביום כ"ח כסלו תש"ד תנצב"ה."

באותם ימים ממש עסק רבי שמואל הורוויץ בהדפסת הספר הקדוש 'ליקוטי תפילות', והיה חסר לו סכום כסף לשם כך. רבי אלטר בנציון הרים תרומה מכספי עזבון אחיו המנוח להוצאות ההדפסה ורבי שמואל הנציחו בספר: "לזכרון נצח יזכר הקדוש ר' אברהם משה ב"ר מרדכי דוד ז"ל נהרג על קידוש ה' שבת חנוכה כ"ח כסלו תש"ד בירושלים עה"ק בעבור שניתן מכספו סיוע על הספר הזה לעילוי נשמתו תנצב"ה"

גילוי הקבר בהשגחה מופלאה

בהשגחה מופלאה, כשבעים שנה אחרי הסתלקותו של רבי אלטר בן ציון קראסקאפף, התגלה החודש - סמוך ממש ליום פטירתו - מקום קברו. על כך מספר לנו הרה"ח ר' זלמן נפתליס שיחי:

"במסגרת עבודתי בחברה קדישא ניסיתי לברר לא אחת היכן מקום מנוחתו של רבי אלטר בן ציון, אולם לא עלה בידי. כיון שנפטר בשנת תשי"ד - בימים בהם הגישה להר הזיתים שנשלט בידי הירדנים, היתה חסומה ליהודים - הדעת נתנה כי הוא טמון בהר המנוחות (שבו החלו לקבור משנת תשי"ב) או בסנהדריה, או בשיח' באדר. שאלתי את זקני אנ"ש, בהם הרה"ח ר' נתן דוד שפירא זצ"ל ועוד זקנים שהכירוהו, אולם איש לא ידע לומר איה קברו.

"לפני כשבוע נכחתי בלווייה בהר המנוחות, בחלקה שהגישה אליה מעט קשה, מעל חלקת הרבנים, מימין הכביש. כשהבטתי סביב הבחנתי במצבה נמוכה שהכיתוב שעליה נמחק לגמרי ורק החקיקה נשארה. התבוננתי במצבה, ואז הופתעתי לגלות את המילים החקוקות עליה:

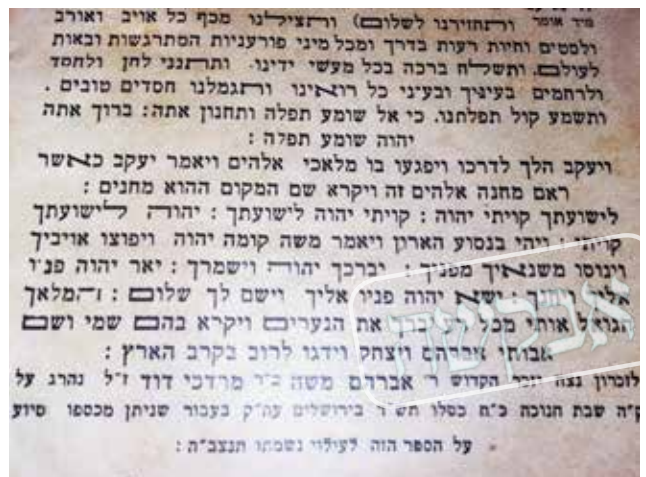
פה נטמן
 חסיד מברסלב
 ר' אלטר בן ציון
 ב"ר מרדכי דוד
 קרוסקופף
 נכד ר' עקיבא איגר זצ"ל
 נ' יא חשוון תשי"ד
 ת'נצ'ב'יה'

"התרגשות גדולה אפפה אותי באותם רגעים. הבנתי שיד ההשגחה הביאה אותי לכאן בדיוק שבוע לפני היארציית שלו, אחרי כל כך הרבה שנים של חיפוש".

הקבר נמצא בחלקת חסידים גוש ב' חלקה ב'. בימים אלו שוקדים אנ"ש על שיפוץ מצבתו של אותו גאון וחסיד מופלא, שלא זכה להותיר אחריו צאצאים (ומהראוי לפקוד ולתחזק גם את קבר אחיו הקדוש ר' אברהם משה הי"ד, הנמצא בהר הזיתים חלקת יצאי פולין, גוש וורשה, תת חלקה ג' שורה 8).

בד בבד, הגיע לידנו בהשגחה תצלום מכתב נלבב ששלח רבי אלטר בנציון אל ידידו ותלמידו רבי שמואל הורוויץ, ששהה אז באומן לאחר שנסע לשם במסירות נפש כמפורסם. אמרנו לפרסם גם מכתב זה, מועט המחזיק את המרובה, והיהו הדברים לעילוי נשמתו הטהורה. ///

תודות: ר' שמואל אברהם תפילינסקי שיחי, ר' ישראל מאיר י. גוויץ שיחי, ר' נחמן ור' עמרם רוזנפלד שיחי, מכון משך הנחל, מערכת קרני אור.

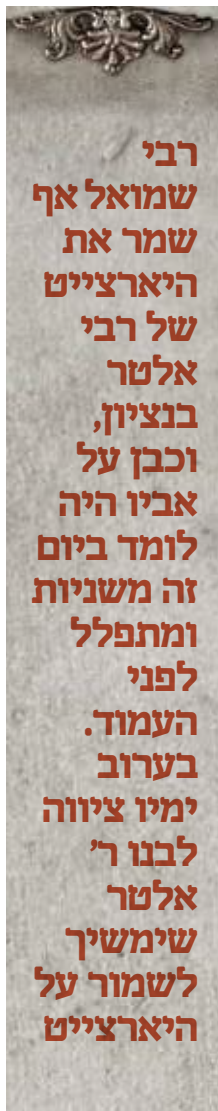
הנצחה לר' אברהם משה בליקוטי תפילות שהדפיס ר' שמואל הורוויץ

ואז נכנס בהם בזדון נהג אנגלי שתי (=כשהוא עולה עם הקומנדוקר שלו על המדרכה, מפי רני"ב) ודרס את שלושתם למוות, ולא נחה דעתו של אותה חיית-טרף בדמות אדם, עד שחזר ודרס את גופתו הטהורה של ר' אברהם משה פעם שנייה ושלישית, ונשמתו פרחה השמימה, להיפגש במחיצת בני משפחתו העולים כעת על מזבח קידוש ה' בארצות הגולה, ארץ אל תכסי דמם!

"בשבת בבוקר נפוצה בעיר העתיקה השמועה המזעזעת על רציחת הקדושים. אבי ז"ל נחרד עד עומק נפשו, ועל אתר חש למקום הרצח. המראה שנגלה לעיניו היה מבעית ומבהיל. בראותו זאת, השתלט עליו הלם איום שפגע בציפור נפשו. נלקח ממנו ידיד ורע טוב מאח, בצורה מחרידה כזו, ולא עוד אלא שכמה טרחות טרח להצילו מידי המרצחים, ועתה נפלה 'שארית הפליטה' הזו ביד אָחֵי המרצחים הנאציים, בני בניו של עמלק ועשו הרשע.

"למפרע התברר שאבי הציל את נפשו שלו מיד המרצחים בסירובו להצטרף אל ר' אברהם משה, אבל למעשה התעטף אבי באבל קשה משך תקופה ארוכה, וימאן להתנחם על אוהב ורַע, והתהלך בביתו סהרורי וחפוי ראש. חייו כבר לא היו חיים, וידום אבי ויקבל דין שמים באהבה, וכך הצליח לחדש כנשר נעוריו.

"ואמר לי אבי, שכנראה לא בכדי היו לו קשיים מיוחדים

רבי
 שמואל אף
 שמר את
 היארציית
 של רבי
 אלטר
 בנציון,
 וכבן על
 אביו היה
 לומד ביום
 זה משניות
 ומתפלל
 לפני
 העמוד.
 בערוב
 ימיו ציווה
 לבנו ר'
 אלטר
 שימשיך
 לשמור על
 היארציית

מצבת רבי אברהם משה בהר הזיתים

הינעגיל וואסער' של החזון אי"ש, הניגון המיוחד שהולחן בבית הרה"ג ר' מאיר שטרן ז"ל שנלב"ע לאחרונה, המינוי של ר' נחמן לדוקטור // הרה"ח ר' נחמן רוזנטל שליט"א, מישישי אנ"ש, בשיחה מיוחדת ל"אבקשה", בה מגולל את זכרונותיו במחיצת זקני אנ"ש מדור העבר, אותם זכה לטעום בעצמו // הוד קדומים

בן ציון ירושלמי // תמונות: משפחת רוזנטל

הרה"ח ר' נחמן רוזנטל שליט"א

כשהסטטייפלר

רקד עם

ליקוטי מוהר"ץ

תיאורים
מרטיטים
תמונות
נדירות

חמורת המחזור של 'תפארת ציון' בה נראה ר' נחמן

הוד קדומים שרר בחדר בשעת השיחה. הייתה זו שעה של קורת רוח, לשבת בצילו של אחד מהישישים שבאנ"ש, מי שעוד למד בעיר העתיקה שלפני המלחמה, שהתגורר בביתו של החזון אי"ש, ושזכה להכיר את אנ"ש מהדור הקודם, ולשמוע מפיו, מכלי ראשון, את רשמיו חכרונותיו, מאותם ימים נעלים שעברו ואינם.

הרה"ח ר' נחמן רוזנטל שליט"א, שזכה כבר להגיע לגבורות ועדיין לא נס לחו בתורה ועבודת ה', מהווה עבור רבים דוגמא לחיקוי, 'אל תשליכני לעת זקנה' התקיים אצלו ברחמי יתברך, וכך ניתן לראותו מגיע לתפילת הוותיקין עם אנ"ש מידי יום, במסירות נפש, קיץ וחורף לא ישבותון... לאחר התפילה לא יוותר ר' נחמן, ויתרומם ממושבו, ישלב את כף ידו שכבר עברה דבר או שניים, בידו של האברך הצעיר שמלפניו, וכך, משולב ידיים, יפזז על נועם גורלנו, על הזכות להתפלל עוד שחרית בעולם הזה, ועל הזכיה לדעת מצדיק גדול כזה.

החדר המרוהט בפשטות קיבל את פנינו בצניעות, הקירות המחופים במדפים מלאים בספרי קודש, כאילו והשרו אורה מיוחדת בחדר, והחיוך המזמין של ר' נחמן לא הותיר בפנינו ברירה, אלא לצלול לקורות חייו המרתקים, ולהתבשם מעט מאותם שרפי מעלה שהסתובבו פעם בין אנשים כמונו...

החיפוש

<< ברשותכם נתחיל מקורות משפחתכם. מי היה אביכם, וכיצד הוא התקרב לברסלב?

לאבי קראו ר' משה אריה רוזנטל. הוא היה יהודי ירא שמים מדקדק גדול בהלכה, שחיפש לקיים את רצון ה' בשלמות. הוא הבין שכדי לזכות לקרבת ה', צריך למצוא חבר טוב וירא שמים שיוכל להנהיגו בדרכי התורה והמצוות, וכך יצא לדרך בחפשו יהודי ירא שמים שיאות לכך. פעם פגש ביהודי גדול, ושאלו אם הוא מוכן להיות החבר שלו, והוא שהבין שלא מדובר במישהו שסתם מחפש לו חבר אלא ביהודי שחפץ להתעלות בעבודת ה', הסכים וענה לו שהוא מוכן להתחבר אליו. כך הם התחילו לדבר ביראת ה', להתחזק יחדיו ולהתעלות מעלה מעלה במעלות התורה והיראה.

אגב, היהודי ההוא ראה כי טוב, ודרך זו של עבודת ה' על ידי כמה חברים יחדיו מצאה חן בעיניו, והוא החל לחפש עוד ועוד חברים החפצים להידיבק בו יתברך, וכך התגבשה סביבו קבוצה הולכת וגדלה של 'מבקשים' שמהם יצאה לימים אחת מהחסידויות היותר מפורסמות כיום שביירושלים עיה"ק. לאחר תקופה, הוצרך היהודי ההוא לחזור למקום מגוריו שבחו"ל, ואבי נשאר לבדו, ללא ידיד שאיתו יוכל לעבוד את ה', ולכן התחיל מחדש במסע חיפוש...

ההתקרבות

באחד מהימים אבי פגש יהודי בעיר העתיקה, וחזונו הוכיחה עליו שירא שמים הוא, ללא היסוס ניגש אליו אבי ושאלו אם ברצונו להתחבר אליו, היהודי ההוא הסכים אך תנאי התנה עמו במילים אלו: "איך וייל זיין דין חבר, אבער לערנען, וועט מען לערנען וואס איך וייל!" (-) "אני רוצה להיות חברך, אבל ללמוד, נלמד מה שאני רוצה!"

היהודי הנ"ל היה חסיד ברסלב, והסיבה שהתנה תנאי זה היה משום שרצה ללמוד בספריו של הרבי ומהרה"ת בלי הפרעות. השידוך אכן יצא לפועל, והם החלו ללמוד ולעבוד את ה' בצוותא, אחד מהלימודים שלמדו יחד היה כמובן ליקוטי מוהר"ן. לא היה להם אפילו ספר

נורמלי ללמוד בו, והם למדו את התורות מתוך צרור דפים חסר כריכה...

כמובן, שלאחר תקופה קצרה שבהם למדו יחדיו, נמשך אבי לאור של הרבי כפרפר אל האור, ומאז החליט ש'פה אשב כי איוותיה'.

<< מי היה היהודי הזה?

כשהיה אבי ז"ל מספר את הסיפור הזה, הוא לא אמר אף פעם מי היה החבורתא שדרכו זכה להיודע לאורו הבהיר של רבינו הקדוש ותלמידיו. אבל שנים רבות לאחר מכן נודע לי מי היה היהודי הנ"ל, וזאת על ידי מעשה שהיה: כשהגעתי לעיר בני ברק, שאל אותי מישהו מדוע לא מקרבים אותו לברסלב. השבתי לו במטבע שטבעו חכמים: 'כל הרוצה ליטול את ה', יבוא ויטול!' כאומר, שאם הוא באמת חפץ להתקרב לרבינו הקדוש, הוא מוזמן לפתוח את הספרים או לחפש לעצמו ידידים המקורבים לרבינו. עברה תקופה ושוב ניגש אלי אותו יהודי ושאלתו בפיו מדוע לא מקרבים אותו לרבינו הקדוש, הבנתי שמישהו מסתתר פה ושאלתו מדוע הוא כ"כ רוצה להתקרב לברסלב. הוא סיפר שזקנו היה חסיד ברסלב נלהב בשם ר' שבתי שולמן, ולכן הוא חפץ ג"כ להיודע לאורה של ברסלב. הסברתי לו שוב, שאין צורך שמישהו 'יקרב' אותו לברסלב, ואם הוא מרגיש שכך יזכה לעבוד את ה' כראוי, עליו להתקרב מעצמו על ידי שילמד את הספרים, ויחפש לעצמו חברים חסידים ברסלב אבל כשדיברתי איתו, הבנתי שר' שבתי שולמן, הוא היה החבורתא שהתעקש ללמוד עם אבי מה שהוא רוצה, ועל ידו הוא התקרב לברסלב.

המניעות

<< האם ההתקרבות שלו עברה בשקט?

כמו אצל כל אחד שמשבר את המניעות ומתקרב לאור הגדול של רבינו הקדוש, גם לו היו אי אלו מניעות, אולם הוא לא שם ליבו אליהם, והמשיך בדרכו במלוא העוז.

תפילתו הייתה כמו שברסלב'ר צריך להתפלל, ועל אף ביישנותו הטבעית, היה מתפלל בקול רעש גדול, וממש היה שואג בתפילה 'ער האט גערודערט!' אגב, ר' מויש'לה פרידמן, (זקנו של הרה"ח ר' בצלאל פרידמן שליט"א) ראהו פעם מתפלל בכוח ובהתלהבות, וניסה לברר מי זה. אמרו לו שזה ר' משה רוזנטל, והוא כל כך התפעל מזה, עד שנהיה חסיד ברסלב...

התנהגות זו הייתה לצנינים בעיני חבריו שלא הורגלו בכגון דא, והם הדביקו לו את הכינוי 'מויש'לה משוגענער!' (-מויש'לה המשוגע) על שם התקרבותו לברסלב בכלל, ותפילתו - המזורה בעיניהם - בפרט.

באחד הפעמים בהם חלף ברחובות 'שערי חסד' בהם התגורר, צחקו עליו חבריו, ושוב קראו לעברו 'מויש'לה משוגענער!', אבי, ר' משה אריה, לא נבהל. הוא ניגש אליהם, ואמר: "ככה אתם מדברים? מחר הולכים לבנות בית כנסת של ברסלב היכן שאתם עומדים!!!"

וכך קם וניצב לו 'בית הכנסת דחסידי בריסלב בשכונת שערי חסד' במלוא הדרו!

<< מי מאנ"ש היה מתפלל בבית הכנסת?

היו כמה וכמה מאנ"ש שהיו מתפללים שם תמידים כסדרם. היו מהם אף כאלו שכל התקרבותם לרבינו היה ע"י בית מקדש מעט זה.

ביניהם ניתן למנות את הרה"ח ר' מויש'לה פרידמן הנ"ל, הרה"ח ר' העשיל פרענקיל, הרה"ח ר' יו"ט זלוטניק, הרב אלימלך פקשר מאנ"ש, ועוד ועוד. גם הרה"ח ר' ועלוול חשין, שכידוע התגורר בשכונת שערי חסד, היה פוקד את ביהמ"ד לעיתים קרובות.

הילדות

<< כשר' נחמן מזכיר את שם משפחתו של ר' ועלוול חשין, הוא מצטחק קמעה. מיד לאחר מכן מפתיע אותנו ר' נחמן בשאלה: אתם יודעים למה צחקתי?

כתשובה לשאלתו, החל ר' נחמן לספר את הסיפור הבא: ר' מוישה חיים חשין ז"ל, מי שחיבר את ספר ה'מסורת' הידוע, להנחלת לימוד הא"ב לתשב"ר, התגורר בשכונת 'כנסת' הסמוכה לשכונת 'ברוידא' שבה התגורר אבי בהמשך ימיו, (בתחילה, כשהתגוררנו בשערי חסד - מציין ר' נחמן בחיך - הייתי ישן על אדן החלון הרחב. זו הייתה המיטה שלי...), הוא היה מלמד תשב"ר בחיידר 'עץ חיים', שהיה באותם ימים בעיר העתיקה, סמוך ל'חורבה' (-בית הכנסת שבנה ר' יהודה החסיד נחרב, ולאחמ"כ נבנה שוב, אך שמו נקבע לדורות 'חורבת רבי יהודה

השידוך
אכן יצא
לפועל,
והם החלו
ללמוד
ולעבוד את
ה' בצוותא,
אחד
מהלימודים
שלמדו יחד
היה כמובן
ליקוטי
מוהר"ן. לא
היה להם
אפילו ספר
נורמלי
ללמוד
בו, והם
למדו את
התורות
מתוך צרור
דפים חסר
כריכה...

כמובן שדבריו אלו, הגבירו את פרקי הצחוק, והגבירו את תדמיתו ה'משוגעת' בעיני כל מכיריו. כולם ידעו שאין לו פרוטה לפרוטה, וכיצד יצליח להקים בית כנסת!?

אולם, הוא לא עשה מדי הרבה חשבונות, ואחר שהוחלט בעיניו, שבשערי חסד צריך לקום בית כנסת על שם הצדיק, החל מיד להוציא את העניין מכוח אל הפועל.

בתחילה הוא ניגש לד"ר בוקסבוים שהתגורר בשכונה. הוא היה גביר אך לא היו לו ילדים. הוא שאל אותו אם הוא רוצה להתברך בן זכר, והבטיח לו שאם יתרום מאה לירות עבור בנין בית הכנסת, יושע. (הערת מערכת: ככל הנראה ראה ר' משה אריה שבית הכנסת כזה הוא צורך דחוף ביותר ולכן הסכים לקחת על עצמו אחריות שכזו. הוא סמך על כוחו של רבינו הקדוש שיעזרהו בעת כזו.)

בפני הבטחה ברורה כזו לא יכל הד"ר לסרב, ועל אתר הוציא מאה לירות ונתן לו. באותם ימים היו מאה לירות סכום גדול ביותר.

לאחר מכן ניגש אל הממונה על הקרקעות בשכונת שערי חסד, היתה זו שכונה שהוקמה על ידי אחת ה'הקדשות' ומי שהיה רוצה לרכוש קרקע היה צריך לדבר עם הממונה. אבי ניגש אליו, וכמעשהו בראשונה כך מעשהו בשניה. הממונה הלזה היה גם כן חשוך בנים, ואבי הבטיח לו שאם יתן לו את הקרקע חנים אין כסף, יזכה לזרע של קיימא. ואכן, הממונה נתן לו קרקע המיועדת לבניית בית הכנסת.

שנה לאחר מכן נולד לשניהם בן זכר, ויהי לפלא!

ממחשבה למעשה, החל אבי לנכש את השטח מהקוצים הרבים שהיו שם, ולאחר שהיה השטח מוכן ומזומן לבנייה, הזמין את החסיד ר' משה ירוסלבסקי, וביקש ממנו להביא את העצים שהצליח להשיג לבית הכנסת.

ר' משה שברשותו היה רכב, הביא את העצים לשטח המיועד,

הסתובבנו אצל החזון איש. ילדי 'תפארת ציון' כשבמרכז ר' נחמן מחיך

לא יותר על טבילה. הרה"ח ר' הירש לייב ליפל

ואכן, הרב שניידמן מאד נהנה מכך שוויתרתי לו. ככה ישנתי אצלו במשך חודשים תמימים. הרווחתי רבות מכך

שזכיתי לשהות בסמוך למחיצתו. באחד הלילות נשכחתי לישון והחזון אי"ש נכנס לחדר, הוא ראה שאין 'נעגיל וואסער' (-מים לנטילת ידיים של בוקר) סמוך למיטתי, ושאלני למה לא הכנתי לעצמי מים? ענית לו, שמכיוון שישנו כיום עם ברז באותו חדר, לא ראיתי צורך להכין במיוחד לי מיטתי.

במקום לענות לי, הלך החזון אי"ש וחזר לאחר זמן קצר כשבידו קערה וספל, הוא מילא את הספל, וקירב כיסא סמוך למיטתי עליו הניח את ה'נעגיל וואסער', כדי שלא אצטרך אפילו לרדת מהמיטה בקומי בבוקר. מאז למדתי לקח לכל החיים שלא הולכים לישון בלי נעגיל וואסער, גם אם הברז נמצא במרחק קצר וכדומה.

אספר לכם סיפור יפה שהיה עם החזון אי"ש. באחת מהשבתות נכנס החזון אי"ש לבית הכנסת ללמוד. היה זה בליל שבת לאחר הסעודה ובבית הכנסת בערו 'לאמפ' (-מנורות) שפעלו על נפט, והייתה אפשרות להגדיל ולהקטין את גודל הלהבה.

כידוע, אסרו חז"ל את הלימוד לאור הנר, מחשש שיגדילו או יקטינו את הלהבה, ויכשלו חלילה באיסור 'מבעיר' או 'כיבוי' (שמא יטה), והשימוש לאור הנר הותר רק באופן בו מעמידים 'שומר' שישגיח שלא נוגעים בלהבה.

החזון אי"ש התבונן סביבו ושמח לראות בחור צעיר שישב בקצה בית הכנסת. החזון אי"ש ניגש אליו וביקש ממנו שיהיה השומר שלו שלא יכשל חלילה בחילול שבת. הבחור הסכים והחזון אי"ש התיישב ללמוד. אך החזון אי"ש רצה להיות בטוח שה'שומר' אכן משגיח כמו שצריך, ולכן ניגש בכוונה תחילה לכיוון ה'לאמפ' כדי לבדוק אם הבחור הלזה אכן יעיר לו כהלכה. החזון אי"ש התקרב עוד ועוד לכיוון הנר, עלה כבר על הספסל, והבחור עדיין שומר על זכות השתיקה... או אז ניגש החזון אי"ש אל הבחור טפח לו על השכם ואמר לו במילים אלו: "דו פאר מיר קיין שומר, קענסטו נישט זיין! דו רעדסט נישט, כאטשע שריי, כאטשע טו עפעס!" (-אתה בשבילי, אינך יכול להיות שומר!

משראו שאינם מגיעים לעמק השווה, החליט ר' נתן צבי לפתוח ליקוטי מוהר"ן ולבדוק מה יש לרבי לומר על כך, הוא פתח את הספר, ולנגד עיניו נגלה קטע שלם בו מבאר הרבי את עניין חינוך הבנים.

ומיד הוא הודה לאבינו שיש כאן רמז ברור על הצורך לפתוח את התי"ת קיים ת"ת ברסלב בבני ברק

החסיד' ובקיצור: 'החורבה'), אני למדתי ג"כ ב'עץ חיים' ואבי ראה שהוא יהודי ירא שמים, ולכן ביקש ממנו שילווח אותי בדרכי לחיידר.

באחד הימים צעדתי יחד איתו ברחובות העיר העתיקה בדרכי ל'חיידר', ולפתע הופיע איזה ערבי 'חברה'מן', והנחית לי סטירה מצלצלת...

ר' מוישה חיים צעד סמוך אלי, ואף הבחנתי שהוא מתבודד בינו לבין קונו, אך כששם ליבו למה שקורה, לא איבד את עשתונותיו, וניגש מיד לאביו של הילד, ודיווח לו על מעשי ה'תכשיט' שלו.

הגוי ההוא לא חשב פעמיים, והעניק לבנו מנה אחת אפיים, הוא נתן לו כזו סטירה כמו שצריך, לבל יהין שוב לחזור על מעשיו...

כשמענו את הסיפור, התחיינו אף אנו...

הבחרות

<< אם כבר בשנותיכם הצעירות עסקינן, מה תוכלו לספר לדור הצעיר על הווי חיי הקדושה בשנים אלו?

נולדתי בשנת ה'תרצ"צ בעיצומם של שנות המלחמה הקשה שהייתה כאן בארץ. אך מכיוון שהתגוררנו בשכונות החדשות של ירושלים, לא סבלנו יותר מידי מהמלחמה בתש"ח, ולא נלקחנו לשבי.

כפי שסיפרתי מקודם, למדתי בחיידר 'עץ חיים' ששכן באותם ימים בעיר העתיקה.

לאחר מכן, כשהגעתי לגיל הישיבה קטנה הלכתי ללמוד בישיבת 'תפארת ציון' בבני ברק, שהייתה בנשיאותו של מרן החזון אי"ש זצ"ל. הסדר היה שהישיבה סידרה לבחורים מקום לישון, והחזון אי"ש שרצה להקל מעול שרבץ על הנהלת הישיבה, החליט לקחת לביתו בחור אחד.

למעשה, אותו בחור לא היה מרוצה מהסידור, הוא טען שניתנה לו שם מיטה שבורה, ועוד כל מיני טענות שכאלו. אני שעמדתי סמוך למנהל הרב שניידמן, בשעה שהבחור הזה הגיע להרצות את טענותיו, וכשמעתי שיש לו בעיה עם המיטה, ניגשתי למיטתי שלי ושאלתי אותו אם המיטה הזו כן ראויה עבורו, ואם המזרן מספיק נוח...

הבחור ענה שכן, ואמרת לי שיש מוזן להתחלף איתו. ומהיום, הוא יישן על המיטה שלי, ואני אלך לישון בבית החזון אי"ש,

לאחר שנה נולד להם בן זכר. ר' משה אריה בחופת אחד מצאצאיו

הילולת רבינו בקטמון בשנת תשי"ח. ר' נחמן שותק מנגן על המנדולינה כשלצידו יושב ר' נחמן בורשטיין

הרה"ח ר' יצחק מאיר וינגוט - שהיה חסיד ברסלב נלהב - עבר לשם גם הוא מבני ברק, והיינו עובדים יחד את ה'. היינו יוצאים יחד להתבודדות, וכמו כן היה לי איתו חברותא בספרי רבינו.

יש סיפור יפה שהיה איתי אז, הצאנזער'ס בטח זוכרים את זה...

הנהלת הישיבה אסרה את ההליכה לחוף הים בנתניה, מחמת מכשולות שהיו מצויים שם, והודיעו שרק מי שיש לו אישור מרופא יכול ללכת לים.

אולם אני, בתור ברסלב'ר חסיד, הוצרתי ללכת לים בכדי לטבול במקווה מידי יום, ולא היה לי אישור מרופא.

מה עשיתי? היה שם עוד בחור בשם פרידמן שרצה גם כן ללכת לטבול, וכך עשינו הסכם שאני נותן לו אישור ללכת לים, והוא נותן אישור בשבילי.

וכך - מסיים ר' נחמן בחיך - אם שאלו אותי הייתי אומר שיש לי אישור מדוקטור פרידמן, ואם היו שואלים אותו הוא היה עונה שיש לו אישור מדוקטור רוזנטל...

לא אוכל לשכוח את אחי ר' נטע ז"ל שהיה ברסלב'ר חסיד אמיתי. אני זוכר אותו יוצא להתבודד בשדות ליד בני ברק. היום הללו שסופגים בדמעותיו וצעקותיו כבר לא קיימים ובמקומם נבנו שכונות שלמות

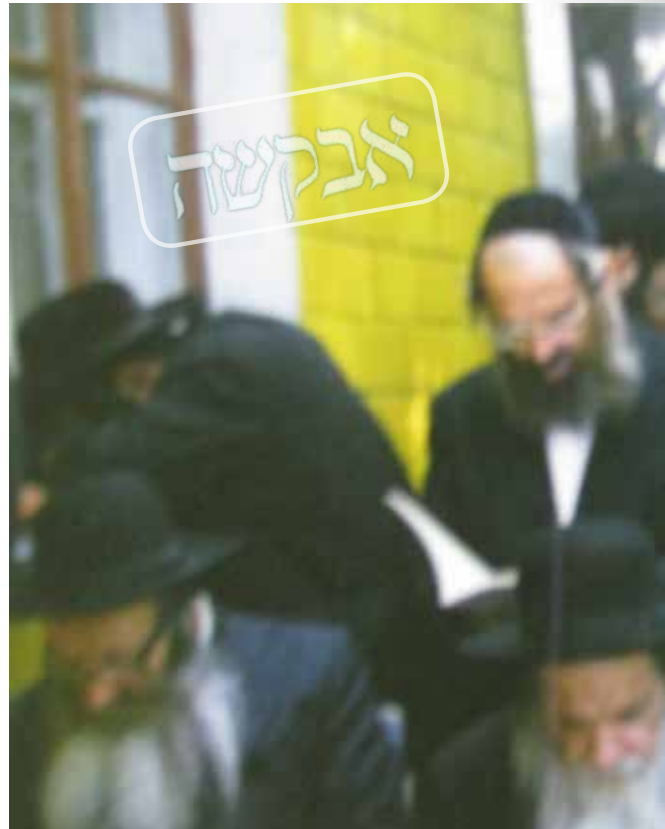

זכרונות

<< מה אתם זוכרים מאנ"ש מהדור הקודם?

לא אוכל לשכוח את אחי ר' נטע ז"ל שהיה ברסלב'ר חסיד אמיתי. אני זוכר אותו יוצא להתבודד בשדות ליד בני ברק. היום השדות הללו שסופגים בדמעותיו וצעקותיו כבר לא קיימים ובמקומם נבנו שכונות שלמות.

כמו כן אני זוכר במיוחד את ר' נחמן 'שותק' (ר' נחמן נקרא כך, ע"ש ההנהגה שקיבל על עצמו שלא לדבר שום דברי חולין במשך שנים ארוכות) ודמותו מעוררת אותי בזכרי ממנה עד

חבר לעבודת השם. ר' משה אריה רחטל בציון רבינו ז"ל

אם אתה לא מדבר, לפחות תצעק, לפחות תעשה משהו!" אגב, אחד מאנשי הצוות בישיבה היה ר' מענדל דייטש. שנים ארוכות לאחר מכן, הוא רצה לתרום ספר תורה לציון הרשב"י במירון, ולקח לסופר סת"ם את ר' ישראל משה קורנהויזר. לקראת סיום כתיבת ספר התורה, היתה איזו סיבה, ור' ישראל משה ביקש ממני לסיים את הכתיבה, עבדתי אז בתור סופר סת"ם והסכמתי לקחת על עצמי את כתיבת סוף הספר.

סיימתי את הכתיבה, ור' מענדל הזמין אותי להכנסת ספר התורה שהתקיים במירון. התהלכתי לכבוד התורה יצאה מביתו של רבה של מירון הגאון ר' מאיר שטרן ז"ל (שנלב"ע ימים ספורים לפני השיחה) ובתהלוכה השתתפו רבים מחשובי אנ"ש (ישנה תמונה מפורסמת מהתהלוכה) ושם הלחנתי את הניגון 'שישו ושמחו בשמחת תורה'.

כאן החל ר' נחמן לנגן את הניגון הנפלא שהשתמר בזכרונו על אף השנים הרבות שעברו מאז, כשאליו מצטרפים בני משפחתו...

לפני שסיימנו את השיחה אודות ישיבת "תפארת ציון" ביקש ר' נחמן להראות לנו את תמונת המחזור מאותם שנים. בראש התמונה החווה לעברו של החזון אי"ש שבשעת פרסום התמונה כבר לא היה בין החיים, ולאחר שהראה לנו את תמונתו עצמו בעודו בחור צעיר, הראה לנו גם את הרב שניידמן, ור' מענדל דייטש עליהם סיפר מקודם.

"דוקטור רוזנטל"

<< היכן למדתם בישיבה גדולה?

בישיבה גדולה למדתי בישיבת צאנז, ששוכנת בקרית צאנז בנתניה.

קירב רבים מאנש בשערי חסד. ר' נחמן על קברו של אביו ר' משה אריה ז"ל

ישנתי אצלו במשך תשעה חודשים. החזון אי"ש

מחר הולכים לבנות בית כנסת היכן שאתם עומדים. ביהכ"ס ברסלב בשערי חסד (באדיבות מכון אלופי הנחל)

היום...

אגב, זכיתי ובגללי יצא לאור הספר הנפלא 'מי שמואל' - יומנו וקורות חייו של החסיד ר' שמואל הורביץ זצ"ל, פעלתי עבור זה בכל כוחי ואף ניגשתי לר' נחמן בורשטיין שידאג שזה יודפס. פעם עמדתי ב'שוהל' והתווכחתי עם איזה בחור על נושא כלשהו. כשר' לוי יצחק בנדר ראה שאני מתווכח, הוא קרא לי ואמר: 'מיט קיין ויכוח פארדינט מען נישט! פארוואס? וויל יעדער איינער קלערט אז ער איז גערעכט. און איך זאג דיר אז אן א וויכוח וואלסטו אסאך מער געפולט!' (-'מוויכוח לא מרוויחים! ומדוע? משום שכל אחד משוכנע שהוא צודק. אני אומר לך שבלי וויכוח היית פועל הרבה יותר!')

כשר' נחמן החל 'לשפוך' את זכרונותיו על אנ"ש, סברנו שוודאי נכונה לנו עוד שעה ארוכה של קורת רוח. הסיפורים שהחלו נשלפים מפיו בזה אחר זה, סיפקו הנאה מרובה. אולם לאחר סיפורים ספורים, התרומם ר' נחמן ממקומו, וחתם את השיחה.

"נו, שוין, ס'איז שפעט!", השעה כבר מתאחרת, ומחר יש יום מלא וגדוש שצריך לנצל עד תום. תפילת הוותיקין בימים אלו מוקדמת מאוד, ואם רוצים לקום כראוי חייבים כבר לשכב ולישון - סיים ר' נחמן. היה זה בהחלט לימוד עבורנו... בנו הגדול של ר' נחמן הלא הוא ר' עזרא רחזנטל הי"ו ממשיך וספר לנו מעט מקורות חייו של אביו ואת שסיפר לו אביו על

התהלכה יצאה מביטו. הגאון ר' מאיר שטרן ז"ל מרא דאתרא של הישוב מירון שנסתלק בשבועות האחרונים בחטף

אותו למקווה. ר' הירש לייב שמח לשמע ההצעה והזכיר את דברי הבעש"ט שמהליכה למקווה פעם אחת לא יקרה כלום (אפילו לחולה), אולם הסביר לו שרק להוריד את הגבס יקח חצי שעה או שלושת רבעי שעה, ואחר כך עוד יצטרפו להחזיר את זה. אבינו ענה לו שאין שום בעיה ואכן טיפל בו במלוא המסירות ולקח אותו למקווה. הוא סיפר שר' הירש לייב התרגש כל כך והחשיב את הטבילה כל כך, כנגד כל התקופה בה נבצר ממנו ללכת לטבול...

פעם הלך אבי מורי עם ר' גדליה קניג והיה מאוד שבור מאחד המאורעות שעברו עליו באותה תקופה, ר' גדליה ראה שהוא מזוכך והציע לו לבוא איתו לר' אברהם שטרנהארץ, להתחזק יחד. אבינו הסכים והם הלכו יחדיו לביתו של ר' אברהם. כשהגיעו אליו ישב ר' אברהם עם ר' משה בורשטיין ועסק עמו בחזרה על הנוסח של ראש השנה, מתוך מחזור פתוח שהיה לפניו. אולם כשהבין ר' אברהם שצריך לחזק אותו הוא ביקש מר' משה שיצא החוצה, ואז ר' אברהם קם והוציא מהארון גמרא גדולה, וציטט בפני אבינו איזה גמרא כדי שיתחזק, ולאחר שראה ר' אברהם שזה לא מספיק, הוא הביא בפניו מקור נוסף כדי לעודדו...

אולם כשהבין ר' אברהם שצריך לחזק אותו הוא ביקש מר' משה שיצא החוצה, וציטט בפני אבינו איזה גמרא כדי שיתחזק, ולאחר שראה ר' אברהם שזה לא מספיק, הוא הביא בפניו מקור נוסף כדי לעודדו...

הסטייפערל רוקד עם ליקוטי מוהר"ן

<< אביכם סיפר שהוא ישן אצל החזון אי"ש, אתם יודעים אדות זה פרטים נוספים?

וודאי. הוא סיפר שהוא ראה פעם את ה'ליקוטי תפילות' שהיה שייך לחזון אי"ש והדפים שבו היו קשים מרוב דמעות! כמו כן היה לו קשר מיוחד עם גיסו של החזון אי"ש 'הסטייפערל' (ר' ישראל יעקב קנייבסקי), והוא סיפר שפעם ראהו רוקד עם ליקוטי מוהר"ן באמצע הלילה.

הוא גם ירש כמה חפצים יקרי ערך. היה ברשותו הכיפה של החזון אי"ש, האתרוג שנטל בחג הסוכות האחרון לחייו, וכן כתבי יד של החזון אי"ש. מאוחר יותר הגיע משהו לבקש את הכתבי יד כדי להדפיסם ולא החזיר אותם מעולם... ה' יעזרנו להתחזק באמת! ///

גדולי אנ"ש וחיהם הבורים, שהיו מקשה אחת של דבקות רבי ובדרכי הקדושות.

בבני ברק של אז - מתחיל בנו ר' עזרא - לא היה תלמוד תורה של ברסלב. ר' נתן צבי קניג היה סבור שאין בכך צורך, ולעומתו טען אבינו שידלחט"א שכן נצרך לפתוח ת"ת.

משראו שאינם מגיעים לעמק השווה, החליט ר' נתן צבי לפתוח ליקוטי מוהר"ן ולבדוק מה יש לרבי לומר על כך...

הוא פתח את הספר, ולגד ענינו נגלה קטע שלם בו מבאר הרבי את ענין חינוך הבנים. ומיד הוא הודה לאבינו שיש כאן רמז ברור על הצורך לפתוח את הת"ת, ומאז קיים ת"ת ברסלב בבני ברק.

מקווה עם גבס

<< ידוע לכם על הקשר שלו עם זקני אנ"ש מהדור הקודם?

היה לו קשר מיוחד עם רבים מזקני אנ"ש, למשל עם ר' אלחנן ספקטור ועם ר' וועלוול חשין ועוד רבים.

יש גם כמה וכמה סיפורים שהיה לו עם אנ"ש. פעם ישב ר' לוי יצחק שבעה ור' נחמן הגיע לנחם אותו, כשר' לוי יצחק הבחין בו הוא שאלו בחביבות "נחמן, שטייטס אויף חצות?" (-נחמן, אתה קם בחצות?) והוא ענה שהוא לא מצליח להתעורר. אז ר' לוי יצחק אמר לו: "אתה צריך להתפלל על זה. ואם תתפלל תקום בוודאי (-אופשטיין וועסטו אויפשטיין) אבל אם תסתובב לצד השני - אזי לא תזכור בכלל שקמת!"

היתה פעם תקופה שהר"ח ר' הירש לייב ליפל לא יכול היה ללכת למקווה במשך תקופה מחמת שהיה מגובס. ולפנות בוקר של יו"ט שבועות קונן מעט על גורלו, אשר ביום מסוגל כזה בו המקווה הוא בבחינת שער החמישים אין ביכולתו ללכת למקווה.

ר' נחמן ששמע זאת פנה אליו ואמר לו שהוא מוכן לקחת

תפילתו היתה בכוח ובהתלהבות. ר' משה אריה בתפילה בערוב ימיו

”באמריקה של אותם ימים, כמעט לא ידעו דבר שמעתי את המילה הזאת, זה

השורשים בעיירה ברנוביץ' שבליטא, ההשתקעות ביבשת אמריקה והגעגוע הבלתי פוסק למה שמעבר || הרה"ח ר' אפרים פורטנוי הי"ו בשיחה נלבבת ומרתקת בה הוא מגולל את התקרבותו הפלאית לאורו הנעלם של רבינו הק' למרות הלעג, הרדיפות, והמניעות הגדולות מבית ומחוץ "הבן יקיר לי אפרים"

ישראל הלוי

על 'ברסלב'. כילד וכבחור צעיר מעולם לא
היה פשוט מחוץ לתחום".

אחזתיו ולא ארפנו.

אבקשה

יש הרבה מה לספר על ההתקרבות לרבי"

פוחת ר' אפרים פורטווי הי"ו בתחילת דבריו "אך ראשית אנסה לגולל

בתמצית את שורשי המשפחתיים. סבי ר' ישראל, נולד וגדל בעיירה ברנוביץ' המפורסמת. הוא זכה ליצוק מים על ידי רבי אלחנן וסרמן הי"ד ולמד בישיבתו מספר שנים, לאחר מכן עבר לראדין לישיבתו של ה"חפץ חיים" ושם הגה בתורה במסירות נפש עד שהתחילה מלחמת העולם השנייה.

"במהלך המנוסה ממדינת בלארוס רוויית הדם ותמורת העשן, הצטרף סבי לקבוצת בחורים מישיבת 'קלעצק' ולאחר מסע מסוכן ומייגע הגיע בסופו של דבר לישיבת אמריקה. שם נודע לו על התקבצות גדולה של בחורים מכלל הישיבות בליטא, שהתרכזו בעיקר בשכונת בורו פארק. הם הקימו במקום במהרה בית מדרש גדול ע"ש ישיבת מיר והאוירה ששררה שם הייתה איכותית לאין ערוך. היו שם דמויות הוד מהדור שלפני הקודם, גאוני עולם ומרביצי תורה שאין כמעט בנמצא בדורנו.

"באופן כללי, הרושם שמתקבל על 'אמריקה של פעם' הוא 'יהודים ששקעו בתאוות ממון מבוקר ועד ערב'. אולם בסביבה של סבי ואבי ראיתי מחזה הפוך לגמרי: פשטות גדולה ובעיקר שקינות אין סופית בתורה הקדושה. אני נזכר ברהיטים הדלים שהיו לסבי, רהיטים שאגב לא הוחלפו או שודרגו מיום הגיעו לאמריקה עד יומו האחרון עלי חלד. 'פעם, בהיותי בערך בן שש, השתובבתי בסלון ביתו ובשגגה שברתי את הפלטה שהייתה מונחת על שולחן קטן. הפלטה השבורה נשארה כך עד הסתלקותו של סבי... הוא לא נתן חשיבות לעולם הזה וחי בכל רגע ורגע את הוויתו אביי ורבי. בתוך חממה מיוחדת זו גידל אותי אבי - לימוד תורה מתוך מסירות נפש - פשטות וריחוק מכל מה שריח עולם הזה נודף ממנו.

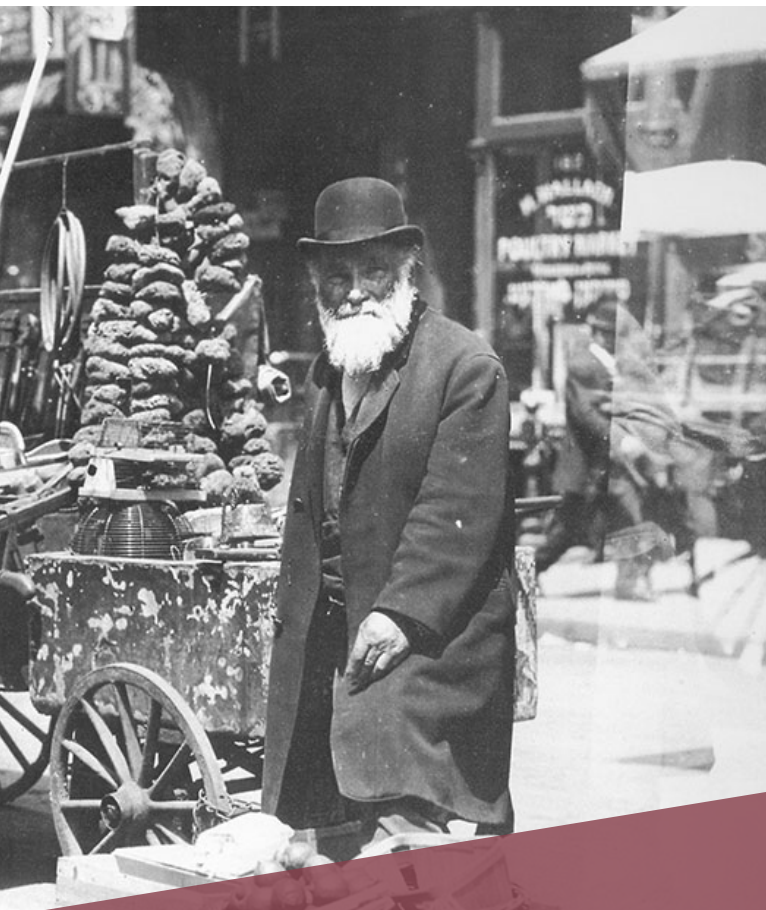
"למעשה, הפעם הראשונה ששמעתי את המילה 'ברסלב' הייתה בהיותי ילד בן 12. ישבתי בבית וקראתי סיפורי צדיקים ובין היתר סופר שם במילים קצרות גם על רבי נחמן מברסלב. כמוכן שאז לא ייחסתי לכך חשיבות מיוחדת.

היה כשאר חבריי, היו לו פאות ארוכות וגינוני חסידות ניכרו בו. פתחתי איתו בשיחה לבבית וסיפרתי לו שלאחרונה הנושא של חסידות ממש מרתק ומושך אותי. הוא שמע ואמר: "תראה, הרבי שלי נפטר לפני שנים רבות. יותר ממאה חמישים שנים חלפו מאז. אולם יש לנו ספר מיוחד במינו וממנו אנו שואבים ה-כ-ל ומכיון שיש לנו את הספר, אנו לא צריכים עוד שום דבר אחר. יש שם כאלו דיבורים נפלאים ומתוקים ששוים יותר מכל דבר אחר", את המשפט הזה אני זוכר עד היום.

בהמשך דיברנו יותר והוא סיפר לי על העצות של רבינו הק'. בעיקר דיברנו בעל פה משום שספרים כמעט לא היו בנמצא.

כאן בעצם התגלו רחמי ה' בצורה נפלאה ומיוחדת. משום שלמעשה, כבר ביום הראשון שנכנסתי לישיבה הרגשתי שזה לא המקום שלי. הסגנון היה יחסית מודרני, ולא מצאתי את עצמי. מה גם שהמיקום היה רחוק מבית הוריי ולכן הוצרתי להישאר בפנימייה, דבר שאף הוא היה בעוכריי. דיברתי אז עם אחד המלמדים שלי מימי החיידר שעדיין היה לי קשר איתו, ואמרתי לו שאיני מעוניין להמשיך בישיבה, הסברתי לו את הקושי שלי. הוא הקשיב וממש התחנן שאנסה עוד שבוע שבועיים. "אם תתחבר, הנה מה טוב, ואם לא - הנה כל הארץ לפניך...". שמעתי בקולו, נשארתי בישיבה ההיא, ולאחר זמן קצר יחסית הגיע הבחור המקורב ההוא. בזכותו התקרבותי לרבי. זה היה השגחה פרטית גדולה מאוד. בתור בחור צעיר, באמריקה של אז, הסיכוי שלי לדעת מרבינו היה אפסי לחלוטין. אבל חושב מחשבות לבל ידח ממנו נידח, סיבב את כל העניין לטובתי הנצחית.

"יום אחד מגיע אלי שמעון - חברי החדש, וכולו מלא בשמחה: "אפרים, לא תאמין מה מצאתי: בספרייה של הישיבה מונחים כל הספרים של הרבי בתרגום לאנגלית. ליקוטי מוהר"ן, שיחות הר"ן, ספר המידות ועוד". התברר שלפני שנים למד בישיבה בנו של ר' אריה קפלן ז"ל. ר' אריה היה מחסידי ברסלב הבודדים באמריקה של הדור הקודם. בתבערת ליבו שם נפשו מנגד ובעידודו של הרה"ח ר' צבי אריה רוזנפלד ז"ל הדפיס במסירות עצומה את ספרי רבינו לראשונה בהיסטוריה בתרגום מלא לאנגלית, מובן שהדבר גרם

משיכה בלתי מוסברת לחסידות

"בשנת תשנ"ג, הגעתי לעול המצוות ועליתי לישיבה קטנה, ישיבה ליטאית שורשית לכל דבר ועניין. במקביל, התחלתי להרגיש משיכה לאורו של הבעל שם טוב הקדוש. דודי קנה לי במתנה ל'בר-מצווה' את הספר הנורא "שבחי הבעש"ט", ואני בטהרת הלב של נער צעיר - חשתי חיבור גדול למה שנכתב שם, למרות שלא חונתי בדרך הזו. במיוחד התפעמתי מכך שהבעש"ט אמר פעם על עצמו שלא עשה מעודו, אף מופת ע"י קבלה מעשית, אלא אך ורק בכוח של תפילות ותחניות לה' יתברך. בכלל, נגע לי ללב הפשטות של היהדות, קריאת תהילים, תפילה בכונה פשוטה, ועוד ועוד עובדות של תמימות וזכות הנפש. באותו זמן הגדרתי את עצמי כ"מתעניין בחסידות". לא נמשכתי אחרי רבי מסוים, אלא באופן כללי האירה לי מאוד תורתו של הבעש"ט.

בשלב כלשהוא הגיע לישיבה בחור חדש, שמו היה הר"ר שמעון קויפמאן, כיום מייקירי חסידי ברסלב בליקווד. מראהו לא

להפצה אדירה, ולכן בנו ראה לנכון להביא גם לישיבה בה למד - כמות ספרים לא מבוטלת.

יש מניעות!

בדף האחרון של הספר היה מספר טלפון להזמנת ספרי ברסלב נוספים. התקשרתי ושאלתי איזה עוד ספרים יש, האיש מאחורי הקו הציע שישלח קטלוג. אמרתי לו את הכתובת של הישיבה והמתנתי בציפייה למעטפה. עברו שבועיים והמעטפה לא הגיעה. התקשרתי וביקשתי שישלח שוב. חיכיתי בסבלנות ושוב המכתב לא מגיע. חייגתי והזמנתי שוב. כך כמה פעמים. עד שבפעם השלישית אמרו לי בטלפון: "תגיד, הכתובת היא של הישיבה שלך?" משענתני בחיוב, אמר לי השולח: "כנראה שמתנגדים אצלכם על הספרים ופשוט מאן-דהוא דואג להעלים את המעטפה. תן לי כעת כתובת אחרת ונראה מזה קורה".

ואכן, בפעם הזו כשהמעטפה נשלחה לכתובת הוריי, הכל בא על מקומו בשלום. זאת הייתה למעשה הפעם הראשונה שהבנתי שיש איזו שהיא התנגדות בעולם על ברסלב. חייתי אז בכזו מין תמימות שלא העליתי על קצה דעתי שהתערבה כאן יד זדונית...

התחלתי ללמוד את הספרים בפועל. לקחתי את "שבחי הר"ן" ואני זוכר עד היום כמה ריגש אותי לקרוא על הילדות של הרבי, את הצימאון האדיר שלו לה' יתברך ובמקביל את המעברים שעברו עליו. הרגשתי כזה 'אמת', כזה 'פשיטות

שקיעות אין סופית בתורה הקל' יהודי באיסט סייד של ניו יורק לאחר השואה

סבי היה תלמידו. הגאון ר' אלחנן וסרמן הי"ד

ותמימות'. בהמשך המשכתי לספר "שיחות הר"ן", והתחושה שלי הייתה שמדובר כאן ברבי אחר לגמרי מכל מה ששמעתי עד כה. פתאום תפסתי שיש צדיק שבא לעולם בשביל כלל ישראל, בשביל לעזור לי באופן אישי לעבור את העולם הזה בשלום, שאזכה

לקבל תיקון אמת לפי שורש הנשמה שלי. הבנתי לפתע שהחיים הם סיפור הרבה יותר משמעותי ממה שידעתי עד היום.

עברה תקופה קצרה ולמדתי בפעם הראשונה ליקוטי מוהר"ן יחד עם החבר שלי, ר' שמעון. אני זוכר איך פתחנו בתורה ד' חלק ראשון והתחלתי לקרוא. כליטאי שורשי בכל רמ"ח אבריי ושס"ה גידיי, המושגים שכתובים שם היו כה רחוקים ממני, עד שמילים כמו "העלאת המלכות" היו נראות לי סתומות בעליל. לא הבנתי איך "מלכות" יכולה פתאום לנסוק למעלה... אבל למרות שבמוח זה אולי לא כל כך הסתדר... הלב כן הבין והרגיש. לקח לי שעתיים ללמוד את הסעיף הראשון והשני, והרגשתי שמצאתי בדיוק את מה שחיפשתי. חשתי שנמצאה אבדתי.

בשלב הזה כבר התחלתי להיוודע לכך שיש עוד חסידי ברסלב באמריקה ונודע לי שיש בית מדרש ע"ש רבינו הק' בבורו פארק, וגם שיש חבורות לבחורים בעיר מאנסי. בהזדמנות הקרובה נסעתי לשם מבורו-פארק, והתפלאתי לראות עוד בחורים הנקראים ע"ש הצדיק. אני זוכר עד היום איך עמד שם בחור בשם 'נחמן משה קריגר' וסיפר בלהט לבני גילו על "ישיבת ברסלב" בבני ברק. הוא בדיוק חזר מא"י וסיפר לחבריו על 'קיימת חצות', 'תפילה בכח', 'נסיעות לפעלד'. "כל כך התרגשתי מזה. לא חלמתי שיש ישיבה שקרויה ע"ש הרבי. הייתי אז רק בן חמש עשרה אבל כבר באותו רגע נולדו בי כיסופים ללמוד שם... משם חזרתי לישיבה עם אורות גדולים. חיזק אותי לדעת שאני לא בודד בעולם. הנה התברר שהעניין של הרבי כבר מאיר באמריקה.

פתאום תפסתי שיש צדיק שבא לעולם בשביל כלל ישראל, בשביל לעזור לי באופן אישי לעבור את העולם הזה בשלום, שאזכה לקבל תיקון אמת לפי שורש הנשמה שלי. הבנתי לפתע שהחיים הם סיפור הרבה יותר משמעותי ממה שידעתי עד היום.

חג שבועות בהיכל ישיבה

חלפה שנה וחצי והתקרבו לחג השבועות השני אחרי התקרבותי. יום לפני התקדש החג, מסר אצלנו שיעור הכנה ליו"ט, נכדו של המשגיח המפורסם ר' יחזקאל לזוינשטיין. בין הדברים נאמר ש"שבועות הוא יום הדין לכל מה שקשור ללימוד התורה, וממילא כמה שבחור ילמד בליל שבועות בשמחה - כך יזכה כל השנה ללמוד". אני כל כך התלהבתי מהמשפט הזה, עד שבישיבה בעת כניסת החג עברתי בחור בחור וסיפרתי לכולם במין תמימות כזאת: 'כדאי ללמוד בשמחה, על מנת לזכות ללמוד כך כל השנה'. במהלך הלילה, ניגש אלי בחור מבוגר ששימש בתפקיד 'משיב' בהיכל הישיבה, וביקש לומר לי דבר מה: "בא תשמע משל קצר: היה תלמיד של רבי אחד, שהיה מפרסם לכל העולם את התורות של רבו. אבל

קירב צעירים רבים לרבינו. ר' אריה קפלן ז"ל

כזאת הזויה. אין סיכוי שארשה לך לנסוע".
"יצאתי מהחדר שלו, והרגשתי איך הרצון שלי רק מתחזק יותר ויותר. התייעצתי עם מספר אברכים מבורו פארק והם אמרו שיקחו עלי אחריות, כלומר: אם אני רוצה לנסוע בכל מחיר, הם מוכנים שאסע איתם. הזמן של הטיסה התקרב והחלטתי שאני נגיש לראש הישיבה לדבר איתו. ניגשתי אליו, אך הוא כקודמו, הקפיד עליי והזדעזע מאוד מכל העניין. לאחר מכן שלח אותי ל'מגיד שיעור' מסוים שידבר איתי. הוא היה בן-אדם תקיף והתוכחה שלו הייתה ממש בצעקות נוראיות. הוא זעק מתמצית ליבו ואני התחלתי להתבלבל מכל הנסיעה. פתאום קיבלתי פחד גדול מהצוות, ולצדדי, ברגע האחרון החלטתי לוותר, "זהו, אישאר בישיבה ודי". למעשה, זאת הייתה בעצם יריית הפתיחה של ההתנגדות עליי.

לבד בעולם

"הבחורים, שראו את המעמד המביש הזה עם אותו מגיד שיעור, הבינו שהוא נחף בי על עניין שקשור לברסלב, חלקם כבר ידעו על השייכות שלי לרבינו. וכאשר ראו את היחס של הצוות לכל ההתקרבות הזו, עשו קל וחומר לעצמם והחלו הם לרדוף אותי בהידור גדול. צחקו וזלזלו, הם גם ידעו להסביר לי שבברסלב יש מלא משוגעים, ושכדאי לי מהר לעשות 'חושבים' על הבחירה שלי. בין רגע נהפכתי ללעג המרכזי של הישיבה. פתאום מצאתי את עצמי ל-ב-ד!! חברים אשר עד אותה תקופה היו קרובים אלי, הבינו מהר מאוד שלא 'שווה' להם מבחינה חברתית להימצא בקרבת. אפילו חברותות ותיקות החלו לחשוש ממני. פחדו שיגידו עליהם שהם מושפעים ממני.

מן הסתם מדובר בהרגשה 'לא נעימה' בלשון המעטה?

התפללתי את התפילה המיוחדת של מוהרנ"ת, תפילה ע"ו הידועה. כבר הבנתי שיש הנהגה כזאת מן השמיים שנקראת 'מניעות', אבל הרצון שלי היה חזק ביותר, נו, צריך להיות נביא בשביל להבין שאתה ברסלב חסיד...?"
"מאז, מאותו יו"ט, התחלתי לקחת את העניין של ר"ה ברצינות. התפללתי את התפילה המיוחדת של מוהרנ"ת, תפילה ע"ו הידועה. כבר הבנתי שיש הנהגה כזאת מן השמיים שנקראת 'מניעות', אבל הרצון שלי היה חזק ביותר, משהו שאי אפשר להסביר במילים דוממות...
"ניגשתי לאבא שלי וביקשתי ממנו לעשות דרכון. התהליך באמריקה של הוצאת דרכון הוא איטי ומרגיז מאוד ולכן לא רציתי לחכות לרגע האחרון. אבי שכבר ידע על תהליך ההתקרבות שלי - הסכים לסייע בעניין, ולמרות שדעתו לא הייתה נוחה מכל ההתקרבות הזו, הוא לא התעקש ועזר ככל שצריך. אגב, רק אחרי מספר שנים הבנתי מאבי את החשש שלו מברסלב: הוא סיפר שזוכר את ר' צבי אריה רזונפלד ז"ל, ובעיקר את התלמידים שקירב. כידוע, ר' צבי אריה לקח צעירים אמריקאים ועשה מהם 'אנשים כשרים' באופן שלא ניתן להעלות על הדעת. חלקם אף היו נערים צבעוניים וטיפוסיים אולם 'העולם' לא ראו את התהליך הפנימי שעשו אותם נערים אלא רק את המראה החיצוני הלא שיגרתי שלהם. ולכן הזיכרונות של אבא שלי מברסלב היו פחות חיוביים. האמת, שגם אני במקומו הייתי חושש מהעניין הזה...
יאמר לשבחו, שלמרות כל זאת, הוא סייע בעדי ונתן לי הרגשה טובה בכל הבחירה שלי.
נחזור לענייננו; עשיתי דרכון וגם הזמנתי כרטיס טיסה הודות לבחור ההוא. ביתניים, באלול הבא כבר נכנסתי לישיבה חדשה, ישיבה יותר טובה מהישיבה הקודמת. כעת נשאר לי 'רק' לעמוד מול צוות של הישיבה החדשה ולהסביר להם את הצורך שלי לנסוע לאומן ובעצם להיעדר מהישיבה לשבוע ויותר. ניגשתי למשגיח וביקשתי ממנו רשות להיעדר מהישיבה בראש השנה. המשגיח התפלא ושאל מיד: איפה בחור יכול להיות בר"ה, אם לא בהיכל הישיבה הקדושה? עניתי לו: באומן. באותו רגע המשגיח כמעט התעלף: "א-ו-מ-?? אומן יכולה להיות יותר מהישיבה? מיום עומדי על דעתי לא שמעתי על בחור שהגיע עם כזה רעיון מוזר. עשרות שנים שאני עובד בישיבה ומעולם לא חלם אי מי מהבחורים כאן על מין נסיעה

כאשר היה זמן ידוע לכל התלמידים לנסוע את הרב, הוא עצמו היה נשאר בבית ולא הצטרף אליהם". אמר את דברו והלך.
"ברגע הראשון לא הבנתי מה הוא רצה ממני. מהו המשל הזה ומה הקשר אלי. אבל כשהתבוננתי שוב במה שאמר, הבנתי שכנראה הוא ידע עלי שאני ברסלב שמחזק את כולם בעצות של הרבי, אבל לר"ה, לאומן, אני לא נוסע".
"מאחר שלא היה מבורר אצלי לגמרי הנמשל שהמצאתי; רציתי לגשת אליו ולשאול אותו אם התכוון לזה, אבל מאידך חששתי שאולי התכוון למשהו אחר וסתם אחשוף בפניו את היותי ברסלב. אך אז נפל בליבי רעיון מקורי, ניגשתי אליו במעמד נעילת החג ואמרתי לו מין חידה שכזאת: "מה אומרות לך צמד האותיות הבאות: ט"ז ל"ב מ"א מ"ב...?"
הוא שמע ומיד ענה: תיקון הכללי!! מה השאלה בכלל... צחקנו, ואז אמרתי את הפשט שלי במשל שאמר, הוא אישר את כוונתו ושאל: "אם אתה באמת ברסלב, מדוע אינך נוסע לקיבוץ?" אמרתי לו: "אני רק בן חמש עשרה, אין לי דרכון ואפילו לא דולר אחד". הוא אחז את ידי ואמר: "לדרכון תנסה לדאוג מול אבך, אבל את הכסף אני מוכן לתת לך. תהיה לי זכות גדולה".

כל כך התפעלתי מדבריו ואמרתי לו: "תודה על הנדיבות הגדולה, אך דבר אחד אני לא מבין: מאיפה אתה יודע שאני ברסלב? מי גילה לך רז זה?" הוא ענה לי תשובה שזכורה לי היטב: "על חג השבועות יש אין ספור נקודות ורעיונות, אבל אצלך הכי דיבר העניין של ה'שמחה' בתורה, נו, צריך להיות נביא בשביל להבין שאתה ברסלב חסיד...?"

"מאז, מאותו יו"ט, התחלתי לקחת את העניין של ר"ה ברצינות. התפללתי את התפילה המיוחדת של מוהרנ"ת, תפילה ע"ו הידועה. כבר הבנתי שיש הנהגה כזאת מן השמיים שנקראת 'מניעות', אבל הרצון שלי היה חזק ביותר, משהו שאי אפשר להסביר במילים דוממות...
"ניגשתי לאבא שלי וביקשתי ממנו לעשות דרכון. התהליך באמריקה של הוצאת דרכון הוא איטי ומרגיז מאוד ולכן לא רציתי לחכות לרגע האחרון. אבי שכבר ידע על תהליך ההתקרבות שלי - הסכים לסייע בעניין, ולמרות שדעתו לא הייתה נוחה מכל ההתקרבות הזו, הוא לא התעקש ועזר ככל שצריך. אגב, רק אחרי מספר שנים הבנתי מאבי את החשש שלו מברסלב: הוא סיפר שזוכר את ר' צבי אריה רזונפלד ז"ל, ובעיקר את התלמידים שקירב. כידוע, ר' צבי אריה לקח צעירים אמריקאים ועשה מהם 'אנשים כשרים' באופן שלא ניתן להעלות על הדעת. חלקם אף היו נערים צבעוניים וטיפוסיים אולם 'העולם' לא ראו את התהליך הפנימי שעשו אותם נערים אלא רק את המראה החיצוני הלא שיגרתי שלהם. ולכן הזיכרונות של אבא שלי מברסלב היו פחות חיוביים. האמת, שגם אני במקומו הייתי חושש מהעניין הזה...
יאמר לשבחו, שלמרות כל זאת, הוא סייע בעדי ונתן לי הרגשה טובה בכל הבחירה שלי.
נחזור לענייננו; עשיתי דרכון וגם הזמנתי כרטיס טיסה הודות לבחור ההוא. ביתניים, באלול הבא כבר נכנסתי לישיבה חדשה, ישיבה יותר טובה מהישיבה הקודמת. כעת נשאר לי 'רק' לעמוד מול צוות של הישיבה החדשה ולהסביר להם את הצורך שלי לנסוע לאומן ובעצם להיעדר מהישיבה לשבוע ויותר. ניגשתי למשגיח וביקשתי ממנו רשות להיעדר מהישיבה בראש השנה. המשגיח התפלא ושאל מיד: איפה בחור יכול להיות בר"ה, אם לא בהיכל הישיבה הקדושה? עניתי לו: באומן. באותו רגע המשגיח כמעט התעלף: "א-ו-מ-?? אומן יכולה להיות יותר מהישיבה? מיום עומדי על דעתי לא שמעתי על בחור שהגיע עם כזה רעיון מוזר. עשרות שנים שאני עובד בישיבה ומעולם לא חלם אי מי מהבחורים כאן על מין נסיעה

ש ל הרבי.

"שינוי השעות בין המדינות גרמו לי לעיפוף ולבלבול גדול. הלכתי לציון הקדוש אבל היה קשה לי להתרכז, באותם רגעים נאחזתי באמונה פשוטה בדבריו של רבינו והזכרתי לעצמי שבוודאי הנשמה מרגישה הכל טוב לה. מעניין לצייץ שדווקא בלילה הראשון, קיבלתי פתאום התעוררות גדולה ובתפילת ערבית חשתי כאילו אני מדבר ישירות עם הקדוש ברוך הוא, הייתה זאת הרגשה שאי אפשר לתארה במילים.

הבכי בדרך חזור

"למרות היותי בעל בכי מטבעי, דווקא בציון עצמו לא קיבלתי התעוררות. התפללתי ואמרתי תיקון הכללי אבל לא זכיתי להזיל דמעות. מעניין שהטלטלה הגדולה והבכי, הגיעו ברגע שעליתי על האוטובוס בדרך לאודסה. דווקא אז, קיבלתי התרגשות גדולה והתחלתי לבכות לה, בעיקר הודיתי לו שזכיתי לדלג על כל המניעות ולהגיע לקיבוץ הקדוש.

"מאודסה המראנו לפרנקפורט שבגרמניה ומשם היינו צריכים להמריא ללונדון ומשם חזר לניו יורק. למעשה, הפסדנו את הטיסה בלונדון, והוצרכנו - קבוצה של שישים איש מאנשי שלומינו - להמתין שעות רבות לטיסה אחרת. באותו זמן עשיתי שיחת גוביינא להורי. מאז שיצאתי מניו יורק הם לא שמעו ממני, היה מאוד מסובך להתקשר מאוקראינה באותם ימים, ולכן כאשר הגיעה לידי טלפון מיהרתי להתקשר ולהרגיע אותם. דיברתי עם אמי והיא סיפרה בין היתר שהמשגיח אכן התקשר לפני ראש השנה וכאשר הבין שנסעתי אומנה, אמר להורי שאין לי מה לחזור לשיבה!! מבחינתו אני מסולק לצמיתות.

כיצד קיבלת את הדברים?

"הגעתי הביתה והתחלתי לחשוב עם הורי על ישיבות אחרות. אך בכל מקום שניסיתי לא הסכימו, בגלל ששמעו את הסיבה לעזיבתי. עד שהגעתי לשיבה מסוימת, בין הטובות ביותר באמריקה. המשגיח של הישיבה הכיר אותי מקודם, ומצאתי כל כך חן בעיניו עד שהוא אמר לאבי: "קיבלתי אותו אפילו בלי מבחן. אולם יש לי תנאי אחד: אפרים צריך לחתום שהוא לא מביא לשיבה ספרי ברסלב, אפילו לא סידור!". אבא שלי שמע את התנאי וחשב שמדובר בדבר של מה בכך. היה פשוט לו שאני אשתף פעולה, הרי סוף סוף אחד הישיבות הטובות מקבלת אותי למרות הנסיעה שלי לאומן. אך אני אמרתי לאבי: "אני מוכן בשום אופן לתנאי הזה. מהספרים הללו אני לא הולך להיפרד". "אבי שלח אותי לדבר עם הרב שלו, הרב אשר קלמנוביץ, ראש ישיבת מיר בניו יורק. ראש הישיבה סיפר לי שכאשר הוא הגיע ללמוד בישיבה בירושלים,

בחורי ישיבת מיר בפורים בביתו של ראש הישיבה הגרנ"צ פינקל ז"ל, ר' אפרים עומד לימין

"אומנם נעשיתי בודד בעולם, אבל

הרגשתי את הקב"ה כל כך קרוב אליי, ישבתי בחדר צדדי ולמדתי ספרי רבינו במין מתיקות ודביקות כזאת שאי אפשר לתאר, באותה שנה אף סיימתי את כל הליקוטי מוהר"ן. למדתי תורה ועוד תורה והרגשתי איך אני הולך יד ביד עם הרבי. לא אשכח את ההתבודדות שהייתה לי באותה תקופה. היו אלה חודשי חורף סגריריים, חיפשתי פינה שקטה בפנימייה ומצאתי את חדר ההסקה. מין חדרון קטן עם תנור עוצמתי שפיזר חום רב לכל הבנין. הייתי יושב שם מצטנף בפיתני והדיבורים שיצאו לי אז מהפה לא ישכחו ממני לעולם. הרגשתי קרבת אלוקים באופן מוחשי וחי.

"במקביל, הגיעו בחורים וניסו לטעון מולי כל מיני טענות, "אפרים! מה יש לך עם ברסלב? אתה הרי ליטאי, אבא שלך ליטאי, סבא שלך ליטאי, הוא אפילו תלמידו של החפץ חיים ושל ר' אלחנן, מה חסר לך בחיים? הרי כאן בישיבה אנו לומדים 'מוסר' כזו השקעה, עובדים על המידות, מתחזקים ביראת שמיים, מדוע תלך לרעות בשדות זרים?".

"למעשה, הייתי יכול להקשיב באדישות ופשוט להמשיך הלאה מבלי להתייחס יתר על המידה, אבל צריך לזכור שהטבע הליטאי נשאר אצלי בעצמות... מידת העקשנות והרצון להבין כל דבר עד הסוף, הביאו אותי לענות לעצמי וגם להם - דבר דבור על אופניו. במבט לאחור אני חושב שהבירור הזה הביא את ההתקרבות שלי למקום הרבה יותר עמוק ואמיתי.

"עברו חודשים ספורים, והנה מתקרבים לקראת ראש השנה של שנת תשנ"ז. הרצונות שלי מקבלים צבע מחדש, והפעם קיבלתי משנה תוקף של עקשנות להיות בקיבוץ הקדוש, יהיו המניעות אשר יהיו.

"קניתי כרטיס טיסה. בס"ד היו כל מיני אנשים טובים שעזרו עם הכסף. בקשר למניעות מהישיבה, החלטתי שהפעם אנסה כיוון אחר. בבוקר כאשר קמתי, נשארתי ללמוד בחדר שבפנימייה. בתור בחור שכמעט לא נעדר מהסדרים של הישיבה הדבר בלט לעיני הצוות ובמשך היום נשלח אחד הבחורים ע"י האחראי לראות מה קורה איתי. כאשר הגיע הבחור לחדרי אמרתי לו שאני חש בטוב. ככוונה תחילה נמנעתי מלאכול באותו יום, על מנת שאראה חלוש ועייף. הבחור העביר את המסר למשגיח שהציע שאגש לרופא שדר בסמיכות לשיבה. הלכתי לרופא, הוא בדק אותי ואמר שהכל בסדר לגמרי...

"בכל מקרה, ניגשתי למשגיח ואמרתי לו שאני נצרך למנוחה בבית הוריי למספר ימים. המשגיח הסתכל עליי במבט בוחן ואמר: "אתה יכול לצאת הביתה, אבל בתנאי שתחייב לי שעד ערב ראש השנה אתה חוזר לשיבה". הוא חשש שאני מתכנן לנסוע לרבינו.

הנסיעה לאומן

"מיד חזרתי לחדר, לקחתי את כל מה שנצרך עבורי לנסיעה ויצאתי לכיוון בורו פארק, הגעתי להורים וסיפרתי להם על הנסיעה, הם כלל וכלל לא אהבו את הרעיון, אבל למרות זאת הסכימו. יצאתי לשדה התעופה וזאת הייתה למעשה הפעם הראשונה שיצאתי מגבולות היבשת. עד אז לא הייתי בארץ ישראל וגם לא בשום מדינה אחרת.

במטוס היו עוד כמה חסידים ברסלב בודדים ואני זוכר את התחושות שליוו אותנו מיד אחרי הנחיתה באודסה. היה שם שילוב של כמה דברים. א' מדינה אחרת מנוכרת ומזרה. ב' זאת הייתה הפעם הראשונה שפגשתי מקרוב הרבה מאוד יהודים מארץ ישראל. באמריקה ראיתי אותם רק פה ושם. אבל באודסה פתאום הם נהפכו להיות חלק מהחברה שלי. שני השינויים הללו גרמו לי בהתחלה עוגמת נפש ותחושה מאוד מאוד לא פשוטה. צריך להבין שההנהגה והמנטליות באמריקה כל כך שונה, והשינוי הזה מיד השפיע על המצב רוח שלי. היה לי קשה להבין איך כל החיות והמתיקות העצומה שהרגשתי בספרים של הרבי קשורה לסגנון של האנשים הללו... אבל לאט לאט נרגעתי, ככל שחלפו השעות, כך התיישרה דעתי עלי.

"הגענו לאומן וארגנו שם שיעור הכנה לבחורים מפי הרה"ח ר' נתן ליברמנט שליט"א. התאספו שם בערך מאתיים בחורים וזה מאוד העצים אצלי את העניין

קיבלתי פתאום התעוררות גדולה. ר' אפרים בציון רביז"ל באמן

הכולל נפתח בלייקווד ולמדנו כל יום ארבע שעות (!) במשך תקופה תורות בעיון גדולי אנ"ש מארץ ישראל הגיעו לשם למסור שיעורים עמוקים ומתוקים כל כך, האווירה אז הייתה ממש מעין עולם הבא.

בלייקווד. באתי ב"ה בברית הנישואין והמשכתי להתגורר בלייקווד, עיר האברכים. באותה תקופה היו שלושה משפחות ברסלבאיות בכל העיר ונוצרה התעוררות גדולה להקמת בית כנסת ע"ש רבינו הק'. בינתיים התחילו להגיע לישבת לייקווד מספר ברסלב'ר בחורים, ביניהם גם ר' שמעון פריד המוכר היום כ'בעל תפילה' בקיבוץ, ועוד בחורים שהתקרבו לברסלב כר' יוסף כ"ץ, והקימו חבורה שבועית.

"הבחורים ביקשו שאמסור להם שיעור והעניין התחיל להתפתח עוד ועוד. עברה תקופה והבחורים אט אט נעשו אברכים, כך שהתחלתי למסור גם שיעור לאברכים. תוך כדי כך, יצרנו קשר עם אנשי שלומינו בבורו פארק ומונסי, והקמנו 'ארגון גג' שיאחד את כל חבורות הבחורים בערים השונות. משהו כמו מורשת הנחל של אמריקה... עשינו שבתות התאחדות בתאריכים קבועים, השבת האחרונה של כל בין הזמנים, אחרי פסח ואחרי סוכות, והעניין של רבינו החל לתפוס תאוצה. פתאום החל גל של התקרבות לשטוף את אמריקה. "לראשונה באמריקה נפתח כולל של ליקוטי מוהר"ן. מי שיזם את הרעיון היה הרה"ח ר' שלמה גולדמן הי"ו, יהודי מיוחד מגדולי תלמידי ר' צבי אריה רונפלד. היום כבר כולם מכירים את המושג הזה, אבל בזמנו זה היה חידוש עצום. הכולל נפתח בלייקווד ולמדנו כל יום ארבע שעות (!) במשך תקופה תורות בעיון. גדולי אנ"ש מארץ ישראל הגיעו לשם למסור שיעורים עמוקים ומתוקים כל כך, ביניהם הרה"ח ר' שלמה אהרון גוטליב ז"ל והרה"ח ר' אברהם יצחק כרמל ז"ל. האווירה אז הייתה ממש מעין עולם הבא.

"באותה תקופה החל אצלי בירור פנימי בתוך הלב מה עלי לעשות הלאה. מצד אחד ההפצה הייתה אז בשיאה, מסרתי שיעורים חכתי לקחת חלק בפעילות קודש של ממש, מצד שני הרבי בתורתו הכניס בי כזה געגוע לארץ ישראל, מין חשקות כזאת שמדלגת על כל ההסברים האחרים. הרגשתי שהנשמה שלי שייכת לשם. אמנם הבשר והעצמות עדיין באדמת אמריקה אבל הלב כבר בארץ ישראל. התפללתי על כך הרבה מאוד ובסוף קיבלתי את ההחלטה: אוספים את המיטלטלין ועולים לארץ ישראל. המעבר לא היה פשוט אבל אני שמח שזכיתי לקיים רצון צדיק, הרי הרבי כבר אמר "מי שרוצה להיות איש ישראל באמת דהיינו שילך מדרגא לדרגא, אי אפשר כי אם ע"י ארץ ישראל" (ליקו"מ כ).

לקראת סיום כיצד תוכלו לשתף את הקוראים בחיזוק בדרכי העבודה?

"יש נקודה חשובה שעזרה לי מאוד וחושבני שגם אחרים יכולים להתבונן בזה. כל חסיד ברסלב יודע שעיקר הקשר בין התלמיד לרב נעשה ע"י ביטול. אצל רבינו קיימים שני מישורים של ביטול. האחד ציות להוראות מעשיות. כמו: לא לאכול בצל חי, לא לשתות קפה לפני התפילה, לא לעשן, אפילו לקום חצות, או ותיקין. זה כמובן חשוב מאוד. אולם הביטול השורשי יותר נמצא ב'דעת', במחשבה של האדם. לקחת את המוח שלי ולהחליף אותו בשכל והדעת של הצדיק. "אם נתבונן מעט נראה איך תשעים ותשע אחוז ממה שנכתב בליקוטי מוהר"ן, שייך להרגשה הפנימית של האדם. למחשבה, להרגשת הלב. ניקח לדוגמא את תורת ההתחזקות, העיקר זה לא ליפול בדעת. הפעולות המעשיות יבואו בעקבות המחשבה, אבל הכל מתחיל במוח והלב. 'הבער אותה בלבי, בלבי דייקא, שנזכה כולנו! ///

איש הישראלי בארץ ישראל

מתי עברת ללמוד בישיבה בארץ ישראל?

באמריקה מקובל שבחור בגיל עשרים ומעלה נוסע לא"י ללמוד שם מספר שנים. אך ההורים שלי הסכימו שאסע בגיל צעיר יותר. התקבלתי לישבת מיר בירושלים ולמדתי שם בין השנים תשנ"ט - תשס"ב. בזמן הזה שאבתי התחזקות גדולה מבתי הכנסת של ברסלב חכתי לראות הרבה מאנשי שלומינו שבירושלים. לאחר חזרתי לאמריקה עברתי ללמוד בישיבה 'הגדולה' בית מדרש גבוה'

שיחת חברים לליבון ההתחזקות במקומו של צדיק

כוונה להיות אנשים כשרים, להתחבר לעצות הצדיק ולחזור בהתקשרות חדשה לספריו ולחיפוש עצותיו. אך להבין באמת את כל סדר התיקונים איך הם נעשים, ומדוע דווקא באופן הזה שנוסעים אליו וכו' - את זה אי אפשר להבין, על כך גם יש קושיות, ואנו נוסעים מתוך אמונה ובמסירות נפש גדולה. אדרבה, דווקא הצורה שבה אנו באים לרבינו בלי לדעת ולהבין אלו תיקונים פועל רבינו, מתוך האמונה שלנו - ומאידך הידיעה הברורה שבמקום ציונו הקדוש ניתן לפעול שאכן נזכה להיות אנשים כשרים באמת, בכך אנו מקיימים את רצון רבינו שאנשיו יבואו אליו וידעו על מה הם באים.

כשזו כוונת הנסיעה, למרות שבאמת איננו יודעים למה ואיך נעשים התיקונים, ממילא יודעים אנו גם למה אנו חוזרים, כי אנו חוזרים עם כלים חדשים, עם רצונות ברורים לעבוד את ה', יש לנו לזה גם את הכלים שהם הספרים והעצות.

רבינו אומר בפירוש בשיחה הנ"ל (חיי מוהר"ן של"ה) שלקח על עצמו להחזיר אותנו למוטב. והכוונה היא שעל ידי שאנו מבינים ומקשיבים לדברי רבינו הקדוש שזה כל מטרתו - 'להחזירנו למוטב', זה נותן לנו תקווה ושמחה עצומה שאנו נמצאים תחת המטרייה של הרבה' הגדול. צריך רק להשליך את השכל ולהתחיל לבקש ולחפש בספריו הקדושים - לתת לרבינו הק' לסיים איתנו מה שהבטיח. אשרינו שזכינו!!!

נסיעה המקרבת לתכלית

תשובת הר"ד מנחם מענדל אייזנבאך הי"ו, מודיעין עילית

על שאלה זו לא ניתן לענות בצורה ברורה, היות וזה תלוי אצל לכל אחד לפי מעלתו ודרגתו, אך כן להצביע על נקודה ייחודית שקיימת אצל אנשי שלומנו.

מסופר על הרב הקדוש מטשערנוביל שכשהתקיימה חתונת נכדתו עם נכד רבינו הקדוש, נכנסו אליו קהל רב וכל אחד נתן לו 'קוויטל', איש איש עם נגעי לבבו. לאחר מכן סיפר הרב מטשערנוביל בהתפעלות, שמבין כל הבאים אליו, רק אדם אחד שהיה מאנ"ש - רק הוא ביקש ממנו על רוחניות (שיש"ק).

הואים מזה את העניין של רבינו הקדוש, שכל עניינו ומטרתו הוא רק להביא את האדם לתכלית האמת, ולא עניין אותו כלל וכלל גשמיות, לא ממון ולא כבוד ומעמד. אדרבה, אחד כזה היה פחות חשוב בעיניו. כל אחד שבא לרבינו יודע שזוהי מגמתו, וכל מטרת נסיעתו היא בשביל עבודת ה' - לדלות ולשאוב עוד ועוד עצות והתחזקות בעבודת ה', ולשפוך את מצוקתו ברוחניות.

אותם מנהיגים שהחסידיים נוסעים אליהם ושופכים את ליבם לרוב בענייני גשמיות, עליהם אמר רבינו שאינם יודעים כלל לשם מה הם נוסעים ועם מה הם חוזרים, כי אין נסיעה זו מביאה אותם אל התכלית, ולא השיגו בזה את מטרת הנסיעה.

אמנם ברור שבחיי רבינו, כשכל אחד הגיע אליו עם תשוקתו ורצונו, הייתה התגלות מיוחדת ב'תורה' שרבינו אמר. בעת אמירת 'תורה' רבינו רימז לכל אחד על כל המעברים שלו, וכיצד עליו להתנהג. עם 'תורה' זו היו הולכים כמה חודשים, עד הפעם הבאה שבאו לשמוע תורה מרבינו.

אך גם כהיום שאין לנו את הבחינה הזאת בהתגלות ממש, אפשר לראות אצל אנ"ש, איך במשך כל ימות השנה הלב מתמלא בגעגועים לרגעים המרוכזים האלו שהיינו במחיצת רביה"ק. הריקודים והשמחה על הזכות שנפלה בחלקנו להסתופף בצל ציונו הקדוש, מעידים על האמונה שלנו, שאכן אנו יודעים עם מה חזרנו - התמלאנו באומן באוצרות רבים למשך כל ימות השנה!

בדרך חזור מאומן...

רבינו הקדוש לא רצה להיות כמו אותם מנהיגים ומפורסמים, שהחסידיים שלהם נוסעים ואינם יודעים על מה הם נוסעים ועם מה הם חוזרים. במה זה אכן מתבטא? מה עלינו לעשות כדי שלא נחזור מהנסיעה לצדיק כלעומת שבאנו?

שובו לכם לאהליכם

תשובת הר"ד נתן ויספיש הי"ו, בית שמש

זכיתי לשמוע את הרה"ח ר' נתן ליברמנש שליט"א בכמה וכמה הזדמנויות כשהוא מדבר על נושא זה. תורף דבריו היה, שבמצבים כאלו שאדם מרגיש בהם התעוררות גדולה, כמו בציון בער"ה בפרט, ובימי ראש השנה הקדושים בכלל - צריך לזכור היטב שלמרות שעכשיו הוא מרגיש כזה התעלות והרגשה נפלאה בגדולת רבינו, מהר מאוד הוא עלול לשכוח הכל, ולכן אם הוא לא ישקיע כוחות כיצד לשמר את אותה התעוררות, זה אכן לא ישפיע עליו והוא לא ישתנה מזה.

כך גם מצינו במעמד קבלת התורה, שאחר כל הקולות וברקים שעם ישראל ראה ושמע - "גם כל העולם כולו חל מפניך"... הקב"ה אמר לעם ישראל: "שובו לכם לאהליכם" - כי עיקר קבלת התורה נמדת ב"ואלה המשפטים"... בחיי היום יום שבאים אחר כך. וכפי שכבר נאמר "מי יעלה בהר ה' - ומי יקום במקום קדשו" - כלומר, הרבה אנשים זוכים לעלות ולהתעלות בהר ה', אבל זעירין אינן שנשארים קיימים שם.

לכן, בשעת ההתעוררות, או מיד אחר כך - כל זמן שזוכרים עדיין את ההרגשה האמיתית שהרגישו, צריך להרבות בתפילה ולבקש מהש"ת שיעזור לנו להמשיך הלאה עם ה'רשימו' הזאת, כדי שזה ילווה אותנו הלאה גם בזמני השגרה.

נקודה זו שייכת לא רק בזמנים המיוחדים שהזכרנו - כל יום ויום יש לאדם הרבה רגעים שבהם מאיר לו אור האמת - רגעים כאלו שהש"ת ברוב רחמיו שולח לו התעוררות לתשובה, וכשאדם יחזיק בדעתו שהמטרה בהארה הזאת, היא כדי שזה יתן לו כח בשאר היום, הוא ירבה בתפילה שדבר זה ימשיך אתו הלאה.

החזרה תלויה בצורת הנסיעה

תשובת הר"ד משה לודמיר הי"ו, ביתר

השאלה מתעצמת שבעתיים בנוגע לנסיעה שלנו על 'ראש השנה', שהרי כולנו נוסעים בלי לדעת על מה ולמה אנו נוסעים - רבינו הקדוש ציווה לבוא אליו, כשהוא מדגיש שייתכן שיהיו לנו אפילו קושיות על הנסיעה.

גם כשאנו חוזרים לארץ הקודש, לא בהכרח שנחזור עם 'אורות' גדולים. להיפך, תמיד לימדו אותנו שלא צריך לחכות שה'מוחי' יגיעו - ההתעוררות אינה 'כלי בוחן' למדוד בה האם נכון לעשות דבר פלוני או לא. כפי שמובא בחיי מוהר"ן שר' יוד'ל שאל את רבינו: איך זוכין לומר תהילים ולהתבודד בהתעוררות הלב? ענה לו רבינו: תאמרו לי - אצל איזה צדיק קבלתם לב? - העיקר הוא להרבות בדיבורים והתעוררות באה ממילא. אם כן, איך שייך לקבוע בוודאות, ש'כשחוזרים - יודעים עם מה חוזרים?'

מאידך, ישנו כמה וכמה 'תורות' בליקוטי מוהר"ן שמדברים בגדולת התיקון של הצדיק - שמתקן בראש השנה את הראש והמחשבה ועוד ועוד.

אלא הרצון והכיוון שלנו ברורים מאוד: אנו מצפים לבוא לרבינו מתוך

ישנה שיחה ידועה בשיחות הר"ן (שיחה ב'): "טוב מאד להשליך עצמו על השם יתברך ולסמך עליו... גם אִזִּי אֵין צָרִיךְ לְדַאָּג וְלְחַשֵּׁב כְּלָל אִם מְתַנְהָה כְּכָאִי אִם לֹא מְאַחַר שְׁסוּמֵךְ עָלָיו יתְבַרַךְ..."

מהי המשמעות של 'מסירת התנועות להשם יתברך?', וכן מה הכוונה ששוב אין צורך לחשוש שמא לא יצא ידי חובתו?

תשובות ניתן לשלוח למספר פקס: 077-3180237 או להקליט הודעה בקו המערכת: 02-5396363 ניתן לשלוח גם שאלות בנושא ההתחזקות

השאלה
לחודש
הבא

מאמר שני בסדרה

סוכה של אור בין מגדלי חושן

לאחר שאורה של חסידות ברסלב כבר כמעט ונעלמה מעין כל, החלה לפתע לוחשת גחלת האש הנצחית בינות למגדלי העסקים ברובע החושן של ניו יורק || **שיעורו של האדמו"ר מסאמבור** בהילולת רבינו שהתגלה || **העפר** שהובא מחצר רבינו לקברו של אברך צעיר מאנ"ש || **החסיד** שהתגורר בין פלורידה לקליפורניה || **המהפכה** בישיבת סאטמר || **המהפכה הברסלבאית** שכבשה את ארצות הברית **כפי שאיש לא ציפה** || **יריעת המשך** לסקירה ההיסטורית על התפשטות דבר רבינו בארצות הברית

אהרן אייזנבאך

אדמת אמריקה

תמונה נדירה בכרסום ראשון

מסר שיעור מידי שבוע. הרה"ח ר' הערשל וואסילסקי בחופת תלמידו ר' נפתלי ריכמן מאחוריו נראה החסיד ר' אברהם נחום פשוזמן

ארמון של מלכים ושרים

הפצת דבר רבינו ב'מדינה של עשירות', זו שתוארה בפרק הקודם באריכות, לא נעלמה באותם ימים מעינה של העיתונות שסיקרה אותה ברוח אוהדת. באחד מהסיקורים של אותם ימים נוכל לקבל זווית ייחודית ומרתקת על חסידות ברסלב בארה"ב של אותם ימים.

הילולת רבינו שהתקיימה בשנת תשי"ג, שנים ספורות לאחר השואה האיומה, הרעישה את הרחוב היהודי של אז, והביאה לסיקור נרחב של המאורע על כל פרטיו המרתקים, במאמר שהתפרסם בעיתון 'מפורסם באותם ימים מסוקר השטיבל הברסלבאי ב'איסט סייד של מנהטן', בו היו אנ"ש מתאספים ועליו הרחבנו בפרק הקודם. הנה תרגום המאמר לפניכם:

"רחוב ריבינגטון סטריט באותו ליל מוצאי שבת, בערב של יום שני של חול-המועד סוכות, לבש מראה זר □ לא ניכר הרחוב היהודי הישן ריבינגטון סטריט של ה'איסט-סאיד' האידישאי, שהוא עכשיו בבחינת פושט צורה ולובש צורה, המקום קיבל פנים חדשות הודות לדיירים החדשים שזורמים לכאן מ'פורטו-ריקו' הספניולית שבדרום אמריקה. הקולות הרועשים עם תנועות הזרים הגועשים בין הרחובות שבין קלינטון סטריט עד לרחוב סופולק, מהרכבים העוברים... מהחלונות הפתוחות נשמעים קולות של שירה ושמחה מקלטות המוסיקה של הדיירים של ה'איסט-סייד' החדשה"

"כאן ברחוב ריבינגטון הלכתי לסעודת ההילולא, היארציית של ר' נחמן מברסלב, שיום פטירתו המאה ארבעים ושניים ייחגג באיזו סוכה של ה'חסידים האמריקאים' שלו. 'יודע אתה אולי איפה נמצאת הסוכה של המסעדה הכשרה?'. שאלתי יהודי בא בימים עם זקן לבן מקוצר. 'הנה כאן, עבור את הסימטה, ושם בסוף תמצא את הסוכה'. ענה לי היהודי באידיש גליצאית ובסבר פנים."

"בסמטה הצרה פגשתי במראה בני אדם שמעולם לא ראיתי, צעירים ומבוגרים עם פנים כהים ועיניים רושפות, גם ילדים קטנים הלכו הלוח ושוב מדברים בקול רם, צועקים, צוחקים, ורועשים, אבל... הנה כאן היא הסוכה. בצד החצר, מסובבת בנייני מגורים נטושים עם מרפסות חלודים, כל אלו מלאים עם הפורטוריקניים (-יוצאי פורטו ריקו, אפריקאים), היוצאים ונכנסים ומשוררים וצוחקים ומוחאים כפיים לפי הקצב. לעומתם, נראית הסוכה בצד כמו ארמון קטן של מלכים ושרים, מסוככת במקלות וקנים, והדפנות מצוירים עם שטיחים יקרים, זוהי הסוכה של המסעדה הכשרה, שם התאספו כמה מניינים של חסידי ברסלב לכבוד ההילולא של רבם, ה"נחל נובע מקור חכמה", ר' נחמן מברסלב, אשר מכונה בפי חסידיו עד עתה, 'מנהיג ורב חי'."

נשמתו של הרבי שם

"סביב השולחנות מסובים יהודים ומשוחחים מהצדיק האמת, זה שאמר לפני הסתלקותו לפני חסידיו, כי: "היכן שתאספו ותלמדו את הספרים שלי תמשיכו אותי לשם"... כאשר העיר אומן שבאוקראינה עוד הייתה פתוחה לעולם, היה חסידי ברסלב מגיעים על הקבר של הרבי ביום ההילולא והיו מספרים מהעובדות שלו ולומדים

צריכים הייתם לראות איך שהארבע צעירי חסידי ברסלב שרו ורקדו ועם איזה נימוס ודרך-ארץ הקשיבו לפרקי הליקוטי מוהר"ן שנלמדו לפני הציבור

יחד מהתורות שלו, אותם תורות שנכתבו ונדפסו על ידי תלמידו הגדול ר' נתן מנמירוב."

"באותם ימים, היו מגיעים על ראש השנה אלפי חסידי ברסלב להתפלל באומן, בבית הכנסת המיוחד שנבנה בידי ר' נתן לא רחוק מה'בית-עולם' (-בית החיים), כדי שהחסידים יהיו קרובים אל הציון, וגם כדי שלא יאלצו לשמוע את הדקירות מהחסידים השונים בעיר על ה'טויטע חסידות' (-החסידות המתה) של ברסלב. כיום, כשאומן סגורה ומסוגרת, היכן שמתכנסים חסידי ברסלב ללמוד קטע מלקוטי מוהר"ן, בטוחים הם שהרבי נמצא לצידם. וכך גם בסוכה ש'בריבינגטון סטריט' שרתה באותה ערב נשמתו הקדושה של ה'בעל-מספר הגדול' ואיש הנגינה, שעטף את כל סודות הבריאה והתיקון של אחרית-הימים בכוח של הניגון, בה'ע"ב נימין' שהם בגימטריא "חסד", וכמו שכתוב "עולם חסד יבנה"..."

"הקערות החד-פעמיות עם ההערינג והעוגות כמעט שהתרוקנו כשאחד מן הברסלבר חבריא ר' אברהם פשבזמאן מחא כפיים כציפור בכנפיה בטרם מתחלת לפרוח, והוא התחיל לשיר בקול: אשרי אדם עוז לו בך... עוז לו בך... אשרי איש שלא ישכחך וכן אדם יתאמץ בך... בך!... דפנותיה הצרים של הסוכה כאילו פינו מקום לחבריא הרוקדת, הציבור התרומם כתף אל כתף חוברה והתחילו לשיר: 'אשרי אדם עוז לו בך'."

"באמצעו של העיגול שמתי לב אל מכרי הלא הוא הרב צבי אריה רוזנפלד, בנו של חסיד ברסלב יקר ע"ה. הוא מספר לי בשמחה, שמחה ברסלבאית אמיתית, שהוא עצמו הגיע אל ההילולא עם ארבעה צעירים, תלמידיו מלפנים מקורם מה'תלמוד תורה', היכן שהוא משמש כמורה. ואילו כיום הם בני-ישיבה, והוא לומד עמהם לקוטי מוהר"ן. על ראש השנה ויום כפור עזבו את ביתם והגיעו להתפלל ב'ברסלב'ר שטיבל' ברחוב הסטר סטריט." הוא מספר לי, כי הבחורים מגיעים מבתי שהסבים לא יודעים מאידישקייט (-יהדות) כלל. הרב רוזנפלד עצמו מוסמך משיבה הנובהרודוקית "בית יוסף" מברוקלין. הוא מבהיר לי מיד, כי לא למד שם כי אם את חלקי

האש שהובערה על אדמת אמריקה

נובע מקור חכמה". הניגון מסודר לפי אלף-בית ויש לו עשרים ושתיים חרוזים, בהם מתוארים גדלותו וצדקתו של הרבי, הדרכים והחידושים שלו, המעשיות שלו משנים קדמוניות עם העשרה מיני נגינה. ר' בריך מנגן כברסלבר חסיד אמת; הוא מדגיש את הניגון עם המילים: "גדלה רחמנותו עלינו להוציאנו מעווננו, אף אם אנו כמו שאנו הודיענו כי ה' עמנו". קולו של הברסלבר חסיד מתחיל לרטוט בעת שממשיך לנגן: "ראש כל שנה ושנה צוה להתקבץ על ציונו אומנה, להתפלל עמו יחד ברננה ולצעוק על נפילת המלכות בכוונה".

באמצע הסוכה עומד לו ר' יצחק מנדל רוטנברג, השרף מברסלב, עם האבנט הרחב על מתניו, ומעורר את כולם לקנות מספריו של הרבי שזה עתה נדפסו מחדש בירושלים. 'אני אומר לכם! רבותי'. קרא ר' יצחק מנדל בקול רם, שעלה על קולו של המוזיקה הספניולית שנשמעה מדירה סמוכה. 'אני אומר לכם! רבותי! הצדיק האמת, שההילולא חל בו ביום האושפיזא של משה רבינו, נתן לנו תיקון, שאנו יכולים להציל על ידו את עצמינו ואת קרובינו, תיקון הברית של העשרה פרקי תהילים הוא המתנה הכי גדולה שרבונו נתן לנו!...' ר' יצחק מנדל שתי הבהונות שלו תחובים באבנט, והוא ממשיך להלהיב את כולם: רבינו הגיע לאומן זמן קצר לפני פטירתו, כי חיכו לו שם נשמות שציפו לתיקונם, רבינו כבר אמר פעם לאברכים שמיירו בערב שבת בטבול במקווה (במקום להישאר ולשמוע את דיברותיו הקדושים) כי "אני נחל המטהר מכל הכתמים".

ציבור היושבים פתחו את הליקוטי מוהר"ן, ואחד מהנוכחים האדמו"ר מסאמבור ר' מרדכי גוטליב, (אביו של הרה"ח ר' שלמה אהרן גוטליב ז"ל - א.א.) לבוש בשטריימל וז'ופיצע, התחיל ללמוד תורה מר' נחמן מברסלב (תו"ד) בענין ה' אחד ושמו אחד, שלעתיד לבוא יהיה השם אלקים, הרומז על גבורה, ושם הוי' הרומז על חסד, יתאחדו, ואז יברכו רק הטוב והמטיב, ולא יותר דיין האמת, כמו שאנו מברכים כיום על בשורה רעה. 'מה זה 'עבירה'?' ממשיך הרבי מסאמבור ללמוד מתוך הליקוטי מוהר"ן. 'עבירה היינו שעובר מעבר לעבר. כשיהודי עובר עבירה רחמנא ליצלן, זה עובר בכל גופו ונקלט בעצמותיו ממש... וזה מה שכתוב על הצדיק "שומר כל עצמותיו"...! הרבי מסאמבור לומד את הלקוטי מוהר"ן, לא כברסלב'ר חסיד מבטן ומלידה, אלא כמי שנתקרב עכשיו.

ההתלהבות הברסלביית המקורית והאמונה העמוקה בצדיק הורגשו באוויר בעוצמה כשר' בריך התחיל ללמוד לפני העולם את המאמר הנקרא "תקעו תוכחה"; (ח' תניינא) 'זהו המאמר שר' נחמן מברסלב אמר בראש-השנה האחרון, אחר ששתת ממנו הרבה דם, והיה ברור לכולם כי זהו הראש-השנה האחרון שלו בעלמא הדין' אמר לנוכחים במקום.

ר' בריך רובינזון הקדים ואמר: 'כי ר' נחמן התנגד לרצון חסידיו, שביקשו כי יחוס על כוחותיו הדלים, והוא טרח ואמר לפניהם 'תורה' באותו ראש השנה, כי "ראש השנה הוא החג שלי, בראש השנה אני מתקן כל התיקונים לכל האנשים שיש להם שייכות עמי". באותו מעמד נאמר המאמר "תקעו תוכחה", שמזהיר על ה'מוכיח שאינו

התורה שבנגלה, ולא את 'שיטת המוסר' הליטאית, ואחר שקיבל סמיכה, נסע ללמוד בישיבת ברסלב "אור הנעלם" בירושלים, ועכשיו משמש כמלמד בתלמוד תורה בברוקלין ו"עושה נפשות" לר' נחמן מברסלב. צריכים הייתם לראות איך שהארבע צעירי חסידי ברסלב שרו ורקדו ועם איזה נימוס ודרך-ארץ הקשיבו לפרקי הליקוטי מוהר"ן שנלמדו לפני הציבור. בטוחני שבעל ההילולא ר' נחמן בעצמו, בוודאי היה לו הרבה נחת באותה ערב.

'הצדיק האמת נתן לנו תיקון'

אחר הריקוד'ל הראשון, פתח ר' בריך רובינזון, חסיד ברסלב נלהב, שיצא מכבשנו של היטלר ימ"ש מחוזק עם אמונה וחסידות, והתחיל לשיר את ה'שיר ידידות', שיר עם מילים, בו הברסלב'ר חסיד מספר לעצמו על ר' נחמן, הרבי, ומשורר על "ראש בני ישראל הוא איש חי, נחל

קרא תורה מרבינו. האדמו"ר מסאמבור בלימוד

רבינו יכול להציל אותנו. ר' יצחק מנדל רוטנברג

כשגירים של אנ"ש ביבשת. בין אלו שהגיעו אליו היו ר' שמואל שפירא ר' אברהם יעקב גולדרייך ר' שמואל צציק ר' ישראל נחמן אנשין ר' יחזקאל מרגליות ר' נתן דוד שפירא זכרון כולם לברכה ועוד...

השיעורים שפתחו את בית הכנסת

איש לא העלה על דעתו לפתוח בית כנסת לאנ"ש בויליאמסבורג, חסידי ברסלב ביניהם ר' הערשל וואסילסקי היו חוצים מדי שבת את גשר הענק החוצה את נהר ההדסון, ופונה להתפלל ברובע ה'איסט סייד', ולאחר שהשטיבל שם נסגר, נותר ר' הערשל לומר שיעורים למקורבים בביתו.

מטעם כלשהוא, לא רצה ר' הערשל בתחילה לפתוח שטיבל בויליאמסבורג. על אף שעניינו של רביז"ל עמד בראש מעייניו, והוא היה עסוק בכל ענייני ההפצה, הן בארץ ישראל לבניית והקמת השול והישיבה במאה שערים, שם היה מרכזם של החסידים בארץ ישראל באותם ימים, והן בענין הדפסת והפצת ספרי רבינו ז"ל, היה הוא הראשון להדפיס את הליקוטי מוהר"ן לאחר המלחמה באמריקה.

למרות שהיה עסוק במקצועו כר"מ ומלמד בישיבת 'תורה ודעת', בכל ערש"ק אחר שעת סיום הלימוד בישיבה, היה לו שיעור ידוע וקבוע בליקוטי מוהר"ן בחדר כיתתו משעה 12-3 ואליה היו נקבצים מבני הישיבות ובפרט בחורים ואברכים, ולמחרת ביום השבת התקיימה בביתו סעודה שלישית שהיתה נמשכת כשלוש שעות רצופות ולאחריה התפללו תפילת מעריב תפילה בכוח.

בתקופה זו התחילו להתקרב בחורים מבקשי ה' בישיבה הגדולה של חסידי סאטמר, והם נהפכו לחבורה מלוכדת. הם הגיעו רבות אל ר' הערשל להשתתף בשיעוריו. הרוח החיה היה הבחור ר' עקיבא יונתן אונגר ז"ל שהיה מקורב עוד קודם לכן, והיה מבאי השיעור של ר' יעקב מאיר שכטר בירושלים בכל יום שלישי בצהריים, שיעור שנמסר בשעות בין הסדרים לבחורים צעירים. הבחורים שהשתתפו בשיעור האמור, נסעו לאחר תקופה לאמריקה ללמוד בסמיכות לאדמו"ר מסאטמר, שם פגשו בר' הערשל. הוא מסר לפנייהם שיעורים נלהבים, וסייע להם בדרכם להתקרבות לצדיק. ר' עקיבא יונתן היה לפיד אש בוער, וקירב עוד בחורים לתורת רבינו הק'. בין המקורבים באותה תקופה אנו מוצאים את ר' אנשיל פוקס שנתקרב על ידי ר' הערשל, הרבנים החשובים ר' זאב אייזדארפער, ר' שלמה זלמן פישער, ר' שמואל שפילמאן, ור' יצחק פרידמאן שיחיו לאוי"ט, שהצטרף גם הוא אל אותה חבורה מאוחר יותר.

לר' עקיבא יונתן אונגער היו זכות וחלק בהתקרבותם של חלק מהבחורים, והוא אף חיזקם בעודם בישיבה בדרכי ההתקרבות, והוא אף שמר על קשר מכתבים מיוחד עם הגרי"מ שכטער שליט"א. ר' עקיבא יונתן נודע בתפילותיו שנשפכו בנעימות מיוחדת, היה מתמיד וירא שמים. הוא שימש כמלמד דרדקי בת"ת פאפא, וזכה לנסוע לאומן פעם אחת בימי חייו בשנת תשמ"ח -

השרף
הברסלבאי
מנסה
לרמוז לו
שהוא
מאריך
יותר
מדאי...
אבל
ר' ברוך
מחזיק
את עיניו
הרטובים
בתוך
הליקוטי
מוהר"ן
ולומד
ומספר
בו בזמן
סיפורים
בעל פה
על
הסתלקותו
של הרבי

כראוי' שיכול להפסיד יותר מלהרוויח... כיון שה'מוכיח שאינו כראוי' הוא מעורר ריח רע מהחטא, ובלי ריח טוב אין הנשמה יכולה לינוק החיות שלה, כי ריח שייכת להנשמה בלבד ואין לגוף הנאה ממנה'

ר' ברוך לומד בהתלהבות, בולע את המילים בהתפעלות, עד שאפילו ר' יצחק מנדל השרף הברסלבאי מנסה לרמוז לו שהוא מאריך יותר מדאי... אבל ר' ברוך מחזיק את עיניו הרטובים בתוך הליקוטי מוהר"ן ולומד ומספר בו בזמן סיפורים בעל פה על הסתלקותו של הרבי.

השעה כבר שתיים באשמורת הבוקר, ומסביב לסוכה מתלקטים השכנים הפורטוריקניים הם בוהים ומסתכלים, ודופקים ברגלם לקצב השירים והריקודים, אחד מהם עושה בידיו כמו שמנצח על התזמורת... מי יודע, אולי ר' נחמן בכוחו מעלה הניצוצות מהגנינה וההוללות שלהם?... ע"כ מהסיקור של אותם ימים.

ירושלים דאמריקא

גם לויליאמסבורג השכנה ל'איסט סייד', זו המכונה 'ירושלים של אמריקה', הגיע אורו של רבינו באותם ימים, עד לימינו אנו מופצים דברי הצדיק למאות ולאפים, ולהילולת רבינו ומוהר"ן" אף מתקבצים במקום כבר שנים רבות מכל ריכוזי אנ"ש בארה"ב. ייסוד השטיבל זקופה לזכותו של הרה"ח ר' הערשל וואסילסקי ז"ל שעמל עליו מתחילה ועד הסוף, כשכל פעולותיו בכל צעד ושעל נעשה על פי הדרכתם של זקני אנ"ש בארץ ישראל, ובראשם ר' לוי יצחק בנדר, שעמד עמו בקשר מכתבים.

וויליאמסבורג שימשה גם בתור אכסניה ראויה לאנ"ש שביקרו בארה"ב כדי לנסוע לאומן, בימים אשר היתה זו הדרך היחידה כמעט להגיע לאומן. כדבר המובן מאליו הגיעו כולם אל ר' הערשל ששימש

על פי הדרכות. הרה"ח ר' צבי יוסף וואסילסקי והרה"ח ר' לוי יצחק בנדר בריקוד ביום הושענא רבה, מימין ר' אהרן וויינשטאק

השטיבל בויליאמסבורג. נושא דברים ר' אברהם משה וואסילסקי, נראים אחיו ר' נחמן ור' אפרים נחמן אנשין ולהבחל"ח ר' אברהם יצחק כרמל (באדיבות נחמן וואסילסקי)

ומתבודדים כל אחד בפניתו, לאחר מכן רקדנו בשמחה. **הרה"ח ר' שלמה זלמן פישער שליט"א** גם הוא מהמקורבים מאותם ימים מספר בערגה על אותם ימים: היינו מתאספים במקום מסתור בישיבה באמצע השבוע, שם דיברנו יחד בעבודת ה'. כך גם 'הובאתי' לשיעור של ר' הערשל בו ראיתי כזו מין פשטות. הפעם הראשונה שבאתי אליו היה בתפילת ליל שבת, מראה אנ"ש מתפללים בדבקות נעם לי, והתפילה חקוקה בעצמי עד היום, תקופה זה נמשכה זמן די רב, ורבים מבני החבורה מתרפקים על הזכרונות עד היום. פעמים שהיינו יוצאים לפנות בוקר היינו ליער להתבודד, לאחר מכן היינו רוקדים בצוותא.

הרה"ח ר' זאב אייזדורפער שליט"א מתאר את אותם ימים נעימים, ב"ה זכיתי להתקרב לרבינו בארץ ישראל על ידי הרה"ח ר' אברהם מרדכי פלברבוים ז"ל שקיבץ את הבחורים המקורבים בביהמ"ד קטן ברחוב אמת ליעקב שהיה מכונה "החורבה". את בית הכנסת ייסד הרה"ח ר' ישראל נחמן אנשין זצ"ל ושם היו מתאספים הבחורים לחבורות, כשהרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער מוסר לפנינו שיעור פעם בשבוע. ולפעמים הגיע הרה"ח ר' נתן ליברמנש שליט"א לדבר לפנינו.

מאוחר יותר נסעתי ללמוד בישיבת סאטמר בארה"ב, שם התוודעתי לשיעורו של ר' הערשל בישיבת תורה ודעת, בתחילה הוא בכלל למד לעצמו, אך אני החלטתי להצטרף ללימוד יחד עם ידידי החסיד ר' עקיבא יונתן אונגר.

האחרונה לימי חייו. ר' עקיבא יונתן אף ביקש בצוואתו שיכסוהו עם עפר שהביא מחצר הציון הקדוש באומן, נקטף בדמי ימיו, וזכה להשאיר אחריו דור ישרים מבורך ת.נ.צ.ב.ה.

חבורה זו עמדה, כאמור, בקשרי מכתבים עם הרה"ח ר' יעקב מאיר שכטער שליט"א. הסדר היה שר' הערשל וואסילסקי, היה שולח דמי מעמדות כל חודש לר' יעקב מאיר, והוא ביקש מבחורים אלו לאסוף גם הם כסף לשם כך. אז ביקש ר' הערשל מהבחורים לכתוב ואף מר' יעקב מאיר ביקש, שכשהבחורים יכתבו לו מכתבים ישיב להם. שנים לאחר מכן נכרכו המכתבים יחדיו לתוך הספר 'אוסף מכתבים', אשר רובו ככולו ממכתבים אלו.

בשיחה עם כמה מהמקורבים של הימים ההם התוודענו לפרטים מיוחדים על חבורה נפלאה זו, שהייתה אף אחת אבני היסוד בבית הכנסת שם. כך מספר **הרה"ח ר' שמואל שפילמן שליט"א** מארה"ב, על אותם ימים: בבחורותי נכנסתי ללמוד בישיבה גדולה סאטמר. יום אחד ניגש אלי בחור והציע לי ללמוד עמו בחברותא בליקוטי מוהר"ן, נעניתי בחיוב לאותו בחור ששמו היה ר' עקיבא יונתן אונגר. כך הוא צירף אותי לחבורת הבחורים שעסקו בתורת רבינו בישיבה. היינו יושבים והוגים בספרי רבינו ובסדרי לימודים ע"פ הכוונת ר' יעקב מאיר שכטער עימו שמרנו על קשרי מכתבים, אחרי הלימוד היינו עולים על גג בניין הישיבה

בין פלורידה לקליפורניה

ר' אברהם אלעזר הלוי שטרנפלד

ר' אברהם אלעזר נולד בט' תמוז תרמ"ט לאביו ר' משה הלוי ממשפחת חסידי טריסק בעיר יאנוב - לובאלסקי על גבול רוסיה - פולין. שבוע לפני לידתו נפטר המגיד מטריסק שר' אברהם נולד מברכתו ועל כן נקרא על שמו, ר' אברהם זכה גם לברכת אריכות ימים מבנו ר' יעקב אריה לייב מטריסק. ככל הנראה התקרב לרבינו בשנות בחרותו, וזה לנסוע לאומן בעת הפרעות בשנת תרע"ט, וכעבור שנה היגר לארה"ב שם בלט בזקנו ההדור היורד על פי מידותיו.

בשנותיו הראשונות התמודד עם נסיונות לשמור שבת כפי המצב באמריקה של אותם ימים, אך הוא עמד בכך בגבורה שלא לחלל שבת. וגם אחרי שפיתוהו מעבודתו כמה פעמים לא נכנע עד שפתח עסק עצמאי לטקסטיל, ובכך ניצל מלחלל שבת. עשה מלאכתו עראי ותורתו קבע, לעצמו הסתפק במועט ואת ממונו הקדיש למעשר צדקה וחסד.

ר' אברהם נודע כאיש שמח בכל הליכותיו, כאשר באו לבקרו היה פשוט ורוקד סביב השולחן, כמו"כ היה בעל חוש נגינה ואף הלחין כמה ניגונים, אך מעולם לא הסכים להקליטם, מחשש שיושמעו בשבת.

ניחן בעט סופרים, והרבה לכתוב מכתבי הדרכה הנהגות ומוסר ליוצאי חלציו, בהם ציווה עליהם להתנהג בכל דקדוקי החסידות בתמימות ופשיטות. היה ממייסדי מנין 'ותיקין' בבורו-פארק, והקפיד להשכים קום כמנהג אנ"ש.

גם בעת זקנותו בעומדו לפני ניתוח מורכב, כולם מסביבו בכו ואילו הוא פיזם לעצמו ניגוני שמחה וכן נהג בכל אורחותיו. בני משפחתו מספרים שבכל אימת שבאו לבקרו בביתו, שהיה בעצם מרתף טחוב, היה מתבטא לעברם ברוב שמחה: "ראו יש לי שני חלונות, מצד אחד אני רואה את פלורידה ומהצד השני את קליפורניה (שתי אזורים שטופי שמש, כאומר ב"ה יש לי שמש שנכנסת לביתי...).

ר' אברהם אלעזר היה דוגמא של יהודי החי עם ה' בכל פעולה, בשנת תרפ"ט עת המשבר הכלכלי בארה"ב הידוע פשט גם הוא רגל, אך עמל שנים רבות להחזיר חובות לכל נושיו ואף לגויים שביניהם.

ר' אברהם אלעזר התנגד בכל תוקף שיצלמוהו, ועל כן מעטות מאד התמונות בהם ניתן לחזות בתוארו. אך דמותו עוד מהדהדת עד היום לרבים מאנ"ש בארה"ב הזוכרים את צורתו המרשימה בין באי הקיבוץ.

בערוב ימיו זכה לחון את עפר ארץ ישראל ולגור בה כמה שנים. שנותיו בארץ ישראל היו מקשה אחת של תורה ותפילה, תיכף אחרי שחרית ישב ללמוד 'שיעורים קבועים' עד הצהריים, ואחרי מנוחה קלה היה נער בזריזות כעלם צעיר להמשיך בשיעוריו הקבועים עד אחרי מנוחה וערבית. הסתפק במועט ממש, ואת כל רכושו חילק לצדקה וחסד בין רשימה ארוכה של מוסדות תורה וחסד.

בשנה האחרונה עת לא היה בקו הבריאות עלה לבקרו הרה"ג ר' ישע דייטש אב"ד קטמון ודיבר עמו אך רק אברהם לא הגיב, אך כאשר שאלו ר' יהושע; 'הזוכר הינך זוכר את נסיעתך לאומן?' לשמע המילה 'אומן' מיד נתמלא שמחה והתרגשות, ואף ביטא את רצונו לשוב ולבקרו בה.

נפטר בשיבה טובה בשבת ד' דחול המועד פסח י"ט ניסן תש"ג, הלויתו יצאה מבית מדרשו הגדול במאה שערים ונטמן בחלקת אנ"ש בהר הזיתים סמוך לקברם של ר' לוי יצחק בנדר ז"ל ור' שמואל שפירא ז"ל.

תמונה נדירה בפרסום ראשון

ר' אברהם אלעזר שטרנפלד ז"ל

מניעות בישיבת 'סאטמר'

החבורה בישיבה (שהוזכרה לעיל) נתקלה במניעות וקשיים רבים ועצומים, זאת בעקבות 'הלשנה' לרמ"י הישיבה, על כך שיש בחורים ההולכים לברסלב ועוד מקומות. מאז התחילו להתעורר כנגדנו מניעות, והנהלת הישיבה ניסתה למנוע את קיום החבורה. אך אנו, שכבר התוודענו לספרי רבינו, נותרנו איתנים ולא הסתכלנו על כלום. בהחלטה שתמיד נישאר דבוק לרבינו, וב"ה שזכינו לעמוד על עמדנו.

מאז שהחלו המניעות, הוצרכנו לעשות הכל בהסתרה. התחלנו ללמוד על גג הישיבה ולעשות שם את ריקוד שלאחריו. באותה תקופה היינו הולכים לאסוף מדי יום שישי סנטים לצדקה, כשאת הכסף הזה שלח ר' הערשל להגרי"מ שכטער. כל אחד מהבחורים התבקש לאסוף 10 דולר, וכך זכינו וכתבנו לר' יעקב מאיר, והוא אף החזיר לנו במכתבים דיבורי חיזוק. עם הזמן ב"ה הושתקו המניעות. 'זוכרני', מוסיף ר' זאב בהתרגשות. 'שכאשר פתחו את השטיבל בויליאמסבורג, היו שם אך קומץ מתפללים בודדים שיחד הרכיבו מניין, בהם; ר' הערשל וואסילסקי ובניו, ר' בערל פיש, ר' מרדכי פרידמאן שיחי' שהיה מראשוני המתפללים והבחורים. שם בשטיבל נהגו כמנהג אנ"ש להתפלל מנחה לפני השקיעה, אך קבלת שבת ומעריב התפללו בזמן ר"ת, כך שנתר הרבה זמן בין מנחה למעריב. בזמן הזה נהג ר' הערשל למסור שיעור, כך גם למחרת מסר שיעור בסיפורי מעשיות ושיעור נוסף בסעודה שלישית, שיעורים אלו הכניסו בי את חיות בהתקשרות לרבינו ז"ל'. מסיים ר' זאב.

ר' הערשל בתחילה לא חפץ לדבר בפני הבחורים, ולשם כך שלח לשאול את ר' לוי יצחק בנדר. שענה לו במכתב

אברהם

טעודת ההילולא בשנת תשנ"ג. מימין לשמאל ר' נחמן אלבוים מברך ברהמ"ז ר' אברהם קורנדרקסלר, ר' יצחק פריעדמאן עומד | באדיבות ר' נחמן וואסילסקי

דברים היוצאים מן הלב

סדרת המאמרים הקולחים ומאירי
העינים שעוררו הדים רבים וריתקו
אליהם המוני קוראים יוצאים לאור עולם

עם הופעת החלק
השני של הספר
'שיחת חברים', אשר
זכה לתהודה רבה
והתקבל בחיבה
עצומה אצל כלל
אנ"ש מכל הגוונים
והחוגים, **כשהכל
מרוויח בו את
צימאונם** - זקנים עם
נערים, ישבנו לשיחה
מיוחדת ומקיפה עם
כותב המאמרים,
**בו הוא מגולל את
השתלשלות ואת
מטרת כתיבת
המאמרים והשיחות
הנפלאות**, שפורסמו
מעל גבי **'הלוח
של ברסלב'** ואת
המהפכה והשינוי
העצום והמבורך
שבא בעקבותיהם
דרך בעבודת ה'

א קלה היתה עבורנו המלאכה לנהל את השיחה שלפניכם, שכן בעל ה'שיחת חברים' מלבד עסקו תמידין כסדרן בכתיבת ועריכת מאמרים מאירי עינים ומשובבי לב בבימות שונות, (כולל בגיליון 'אבקשה') עוד הוא עסוק ביותר בהרצאת שיעורים בכל רחבי הארץ ואף בקצווי תבל, כך שהשיחה הזאת נערכה בין נסיעה לנסיעה למסירת שיעורים בפריפריה.

« פתח דברינו היה בשאלה הנשאלת: כיצד התחילה כתיבת המאמרים, ומה הביא לכתיבת מאמרים בסגנון שכזה? »

כפי שכבר נכתב בהקדמת הספר הראשון, עריכת המאמרים החלה לפני למעלה מעשרה שנים, בשנת תש"ע. הדבר התחיל בהשגחה פרטית מיוחדת, מבלי שפיללתי ושיערתני עד היכן זה יתפשט ויצבור תאוצה.

היה זה בתקופה שמסרתי שיעור קבוע ב"שיבת ברסלב" בבני ברק, התעורר בי רצון לכתוב דברי חיזוק לבחורי החמד, בענין לימוד התורה. התיישבתי וכתבתי דיבורים פשוטים מלב אל לב, מבלי לסגן את דברי, ולאחר מכן הפצתי כמה צילומים בין הבחורים.

השפה שבה כתבתי את העלונים הללו הייתה שונה ממה שהייתי רגיל עד אז. אם תמיד הקפדתי להתנסח בצורה מקובלת ופורמלית, הרי שבעלונים אלו כתבתי בשפה שבה מדברים. משהו כעין 'שיחת חברים' בכתב.

בהמשך, התחלתי לכתוב מאמרים בנושא "דרך הלימוד" המובאת בשיחות הר"ן שיחה ע"ו. את המאמרים לא פרסמתי, אלא כתבתי אותם לעצמי, והם נכתבו בעיקר מתוך רצון לברר את הנושא לאשורו, ולמצוא את שביל הזהב שיאפשר לכל אחד מאתנו לצעוד בדרך לימוד נשכחת זו.

בתקופה זו הייתי יושב בביהכ"ס "אנשי מוהר"ן" שבירושלים, בשעות הצהריים, ושם הייתי כותב את המאמרים. כשבשעת כתיבתם לא ידעתי אפילו האם והיכן אפרסם אותם. כמה חברים שידעו על כתיבת המאמרים, קראו בהם, העירו ודנו, שוחחו וליבנו, ואף עודדו אותי לפרסמם. אך לא ידעתי האם וכיצד.

אחרי תקופה קצרה, נתן ה' בלבי רעיון להפיץ את הדברים דרך "הלוח של ברסלב". וכשהצעת את הדבר בפני ידידי היקר, 'בעל הלוח', התלהב גם הוא מהרעיון, ואישר אותו.

התחלנו לפרסם את המאמרים ב"לוח", כשאנחנו לא 'חולמים' עד היכן יעוררו הדברים הדים. בחסדי ה', הסגנון והנושאים מצאו חן בעיני הקוראים, והביקוש למאמרים אלו הלך וגבר, כשמדי שבוע אנו מקבלים תגובות חמות ומחזקות ביותר.

עם הזמן, התנדב חבר טוב לעמד את הדברים בצורה של גיליון ולשלוח אותם לכל מאן דבעי, כשבהמשך התגבשה רשימת תפוצה מסודרת של אנשים הצמאים לקרוא את המאמרים,

התחלנו לפרסם את המאמרים ב"לוח", כשאנחנו לא 'חולמים' עד היכן יעוררו הדברים הדים. בחסדי ה', הסגנון והנושאים מצאו חן בעיני הקוראים, והביקוש למאמרים אלו הלך וגבר, כשמדי שבוע אנו מקבלים תגובות חמות ומחזקות ביותר.

כשגם מהם אנו מקבלים תגובות חמות ולבביות.

« בסייעתא דשמיא הנך כותב בכל מיני במות, במה שונה 'שיחת חברים' מהכתיבה בשאר מקומות? »

כפי שכבר הזכרתי, שיחות אלו - כשמם כן הם - "שיחת חברים", הן מצד סגנון המאמרים, הכתובים בצורה זורמת של שיחה, בה משוחח הכותב 'גובה העיניים' ובשפה פשוטה. הן מצד תוכן המאמרים, העוסקים בליבון נושאים שאינם עולים לדיון בבמות תורניות רגילות. כגון, ההתייחסות לפסיכולוגיה; לימוד התורה בבקיאיות או בעיון; מה הפשט המעשי בשיחה ע"ו, כיצד הולכים עם התורות בליקוטי מוהר"ן, וכן התייחסות לכל מיני נושאים אקטואליים שעמדו על הפרק.

במסגרת השיחות הללו הרשיתי לעצמי להזכיר שם גם כל מיני נקודות 'בעייתיות'.

היות ומדובר ב'שיחת חברים', יש הרבה דברים שלא נכתבו בצורה של הכרעה חד משמעית, אלא בדרך של הצעת דברים והצגת שני הצדדים של המטבע. כשיש המשך למאמרים משבוע לשבוע, ויש תגובות של הקוראים, המתלבנים יחד.

היו הרבה נושאים שהתחלתי לכתוב, והתגובות של הקוראים הפתיעו אותי וחשפו לפני רובדים נוספים בנושא, ואף גררו מאמרים נוספים. כגון בענין של פסיכולוגיה, שפתאום התחילו קוראים להגיב בעד ונגד, ואף סיפרו על תופעות רבות שלא הכרתי, כך שלמעשה הם היו שותפים פעילים בליבון הנושא.

« אילו תגובות במיוחד הפתיעו אותך? »

אתן לך דוגמא: כתבתי על נושא מאוד מורכב אודות מפורסמים של שקר, ואז בא אלי משהו והחל לצעוק עלי: מה אתה כותב נגד פלוני אלמוני, כשהוא מזכיר שם שלא הכרתיו כלל. כשהתחלתי להצטדק שאני לא מכיר את אותו בן אדם, הוא היה בטוח שאני צוחק עליו וכו'. אבל כבר ידוע הפתגם שעל ראש הגנב בוער הכובע...

כך גם קרה כשהתייחסתי לנושא הכאוב של ההזדקקות לפסיכולוגיה. כתבתי בסתמייות, מבלי להכיר אפילו את השטח. ופתאום התחילו להגיע תגובות נזעמות מאנשים שהשתייכו לסדנה מסוימת, ובמקביל התחילו לזרום אלי ידיעות וחומר נגד אותה סדנה, כך שמצאתי את עצמי בלב סערה שלא ידעתי על קיומה.

« מה הנושאים העיקריים המובאים בחלק ב'? »

הספר כולל התייחסות מקיפה ומעמיקה לנושא הפסיכולוגיה, סדרת מאמרים המבהירה את הדרך איך לקיים בפשיטות את רצונו של רבינו הק' שנלך עם תורותיו, וכן מאמרים על המועדים ועוד נושאים מאד מגוונים ושונים.

כאן ראוי לציין שהמאמרים על המועדים, אינם מתמקדים רק

ב'קדושת המועדים' עצמם, אלא מדברים גם על נושאים חשובים מאוד בעבודת ה' שמקושרים לעבודת החג עצמו, כגון: בסוכות התייחסות לתאוות אכילה, בחנוכה עניין ההתלהבות בעבודת ה', ובימי הפורים עניין ה'ריבוי אור' הגורם לנפילות רבות, ובפסח התייחסות לחומרות יתירות, בשבועות מיעוט שינה, ובאלול איך זוכים לתשובה, ועוד כיוצא בזה.

« כפי שהבנו נושא הפסיכולוגיה תופס מקום מרכזי בחלק זה של הספר, מה הביאך היום לעסוק בנושא מאתגר שכזה?

מדובר בעצם בנושא שאיננו קשור לברסלב דווקא, זאת תופעה שפוקדת את כלל הציבור בדור שלנו, של נהירה אחר כל מיני תורות נפש וכיו"ב, כשחדשים לבקרים צצים סדנאות וקורסים המתיימרים להציל את בני הדור מתחלואיו.

הדבר דורש התייחסות במיוחד בתוך ברסלב, אשר רבינו הקדוש ותלמידו הקדוש רבי נתן הותירו אחריהם כל כך הרבה עצות ותבונות וכוח קדושה עליון הנותנים מענה מפורט ויעיל מאין כמותו לכל מעבריו והרפתקאות של האדם, לכל מצבי העליות והירידות וכו', כאן מצאו להם בעלי ענין כר נרחב לשווק את שלל תורות הפסיכולוגיות במעטה של דיבורי רבינו. מה עוד שאין בברסלב סמכות מוחלטת שקובעת עבור כולם מה אמת ומה לא, וכל אחד יכול לקחת את זה למקום שהוא רוצה, כאשר ישנם כאלו שאת עיקר המסרים שלהם שאבו בראשיתם, לדאבונו, מפי איזה גורו במזרח הרחוק או במערב הקרוב.

« ומה הביא אותך לכתוב על הליכה עם תורות?

זה היה עוד לפני כל הרעש והמודעות שיש היום סביב העניין, והרגשתי שהציבור נחלק לשניים: יש את המעיינים הגדולים, ויש את אלו שלומדים ליקוטי מוהר"ן בבקיות וגירסה ולא יודעים איך ללכת עם התורה. והיה חשוב מאוד לפקוח את העיניים שיש פה משהו באמצע, 'הליכה עם תורה' גם בלי עיון מפלגי.

« האם אי מי מגדולי אנ"ש עובר על המאמרים ובודק אותם?

אכן כן. אני מקפיד להעביר את המאמרים לפני הדפסתם, לבדיקתם וביקורתם של כמה מחשובי אנ"ש, תלמידי חכמים וחסידים וותיקים, ועל פיהם יישק דבר, כשפעמים

איני מתיימר לקבוע מסמרות. השתדלתי כמיטב יכולתי לכתוב את אשר הבנתי מתוך ספרי רבינו ותלמידיו, ורובם ככולם של המאמרים מורכבים מציטוטים מתוך ספרי רבינו, כשאני סך הכל מדגיש ומלבן נקודות, ורובם המוחלט של המאמרים, הם לא חידושים או חשיפות חדשות, אלא דיבורים פשוטים וידועים לכולם, שעברו רק 'ליבוב' והמחשה, למען יתקבלו על הלב וירדו לעולם המעשה, ותו לא. אבל שוב: אין לקבל את הדברים כהלכה פסוקה!

רבות אני אכן משנה, מקצץ או מוסיף, לאור ביקורתם.

אך באופן כללי, מאחר שהמאמרים אינם אלא בסגנון של "שיחת חברים", עודדוני חשובי אנ"ש שאין לחשוש כל כך, "ומן הזהירות שלא תרבה להיזהר". שכן, המטרה אינה להכתיב דעות ולקבוע יתדות, אלא להעלות את הנושאים לדיון, ולעורר את תשומת לב הקוראים, ותו לא.

ואכן כאן המקום לציין ולהדגיש, את אשר פשוט ומובן לכל קורא: הדברים הם סך הכל חוות-דעת מזווית הראייה המוגבלת שלי, וכמובן שאינם הלכה פסוקה!

איני מתיימר לקבוע מסמרות. השתדלתי כמיטב יכולתי לכתוב את אשר הבנתי מתוך ספרי רבינו ותלמידיו, ורובם ככולם של המאמרים מורכבים מציטוטים מתוך ספרי רבינו, כשאני סך הכל מדגיש ומלבן נקודות מסוימות בדבריו הקדושים.

כמו כן, רובם המוחלט של המאמרים, הם לא חידושים או חשיפות חדשות, אלא דיבורים פשוטים וידועים לכולם, שעברו רק 'ליבוב' והמחשה, למען יתקבלו על הלב וירדו לעולם המעשה, ותו לא.

אבל שוב: אין לקבל את הדברים כהלכה פסוקה!

« למה באמת אין הסכמות לספר?

כאמור המאמרים הם אינם נושאים פסיקה הלכתיים, ולא באים להתוות ולפסוק דרך בעבודת ה', אלא שיחת חברים, המיועדים לכך שכל אחד יבדוק בעצמו את הדברים. למשל כשעסקנו בעניין הפסיכולוגיה, לא כתבנו שם להיכן מותר ללכת ולהיכן אסור, אלא הם רק עוררנו את הלב להבין את הסכנה שבדבר, ועל כך שעל האדם לראות מה קורה עם עצמו.

« האם המאמרים שכונסו עכשיו בספר עברו ביקורת נוספת, או שנכנסו כפי שפורסם בלוח?

כמובן שלפני שהדברים מונצחים בספר הם עברו שוב ביקורת וליבון אחר ליבון, אך מפאת הרצון לשמור על הסגנון לא שינינו מעצם המאמרים רק דברים הכרחיים שעלולים להביא לידי טעות וכיו"ב.

« מה התגובות שקבלתם על חלק א'?

על חלק א' קיבלתי המון המון תגובות מהרבה בחורים ואברכים וסתם בעלי-בתים, שהתלהבו בענין לימוד התורה, להתמיד ולהרבות בידיעת כלל חלקי התורה, גם כאלה שאינם נלמדים בישיבות ובכוללים.

כך היה גם בחלק השני, רבים ציפו כבר לצאת הספר, ומשיצא קיבלו בהירות ושינוי בהסתכלות ובגישה שלהם לענין של פסיכולוגיה, והתחילו לקלוט שזה לא שטח הפקר שכל הרוצה לבוא ולמכור את הגיגיו וכו'.

עם זאת אני מרגיש שעיקר ההצלחה של תמימי דרך, היה באמת בגלל שזה התחיל עם משהו פשוט, ולא בומבסטי, שנעשה מתוך רצון פשוט של כמה חברים להתחזק בעבודת ה', וכבר אמרו חז"ל שאין הברכה שרויה אלא בדבר הסמוי מן העין.

אגב; אודות המאמרים על לימוד התורה המופיעים בחלק א' - סיפרו לי אישית אנשים רבים שזה עשה אצלם מהפכה בלימוד התורה והתחילו ללמוד הרבה יותר, בצורה שלא תיאמן. כמו כן ידוע לי מקרוב שרבים שאינם נמנים על חסידי ברסלב, וקראו את המאמרים קיבלו מכך התעוררות גדולה.

כן יש לציין גם את המאמרים על כשרות המאכלים באומן, שהתחיל עם המאמר

"מוות בסיר",

שההד הציבורי

שעורר גרמו

לכך שהכנסת

האורחים

המופלאה

של הרב

שיינר

קיבלה

את

ההכשר

והפיקוח

המיוחד

של העדה

החרדית, גם

אז לא העלתי

בדעתי כלל

שיתעורר מכך דעת

קהל ויעורר את האנשים

הנוגעים בדבר לפעול בעניין.

« האם צפוי לנו כרך נוסף בדרך? »

יש עוד חומר לעוד כרך או אפילו לשני כרכים, ואכן מקווים שייצא בהקדם לאור. כבר התחלנו לעבוד על זה ומקווים שהפעם יקח פחות זמן.

« בסוף הספר, בכריכה, מופיע

מכתב נלהב מאת הרה"ח ר' שמעון

שפירא, מה הלהיב אותו כל כך?

את השאלה הזו צריך לשאול אותו... אבל

מתוך הדברים שכתב אפשר להבין שיש כאן

דבר שמביא "לידי מעשה", וזה גרם אף לו

אישית התעוררות והתבוננות מחודשת וכו'.

וכן על המועדים וכו'.

אני עצמי התרגשתי לקרוא את המכתב, לא

ידעתי מראש שיש כזה מכתב, המו"לים הם

שהשיגו זאת, והסגנון באמת הפליא אותי.

ביקשתי אפילו מחילה מרבי שמעון על שפרסמו את המכתב על הכריכה... ///

הספר שיחת חברים חלק ב' בצאתו מהדפוס

רובם המוחלט של המאמרים, הם לא חידושים או חשיפות חדשות, אלא דיבורים פשוטים וידועים, לכולם, שעברו רק 'ליבו' והמחשה, למען יתקבלו על הלב וירדו לעולם המעשה

« האם אתה חש שהמאמרים הביאו לתוצאות וחוללו שינוי רציני בקרב הקוראים? »

המאמרים על פסיכולוגיה עוררו מאוד אנשים רבים שפקחו את עיניהם, והבינו שזה לא פשוט לקנות כל 'לוקש' שמוכרים המטפלים, ועוד בשם רבינו.

עוד דבר גדול שזכור לי לטובה כיצד התחולל כל הסיפור של "תמימי דרך".

זה התחיל במאמר שהכותרת שלו הייתה "עם איזה תורה אתה הולך" (מאמר מ' בח"ב, עמוד 324) דיברתי על ההליכה עם תורה, וכלל לא ציפיתי והאמנתי שיקרה מזה משהו ציבורי וכללי. וכפי שאף כתבתי שם בפירושי, שאני כותב את זה בתור חלום. אבל אחר כך כשקיבלתי תגובות ודש"ים נולד מהם המאמר "חבורת 'תמימי דרך' יוצאת לדרך". ומשם ואילך הכל התגלגל הלאה וצבר תאוצה רבתית שאת פירותיה אנו רואים היום, לאחרונה הכל השתנה לבלי היכר באמצעות המיזם הגדול של "לטייל בתורתו".

הנסיגה ה'מיוותר

אברך משקיע מאמצי על להחזיר את דודו בתשובה. הוא סוחב אותו לראש השנה באומן - כמעט בכוח - ומתאכזב לגלות שהוא אפילו לא שמר את הלכות החג... חודשים ספורים אחר כך העניינים מתהפכים בבית המשפט הפדרלי של ניו יורק כשמנדי מוכיח ש - - - // התגלות עוצם נפלאות כוחו של הרבי שהותירה את אמריקה בתדהמה

מאת: נחמן גלינסקי

סיפור מהחיים

סיפור אמיתי על כל פרטיו, המובא עם השמות האותנטיים, למעט שמו של הישנה ופירשי

ת"י?!

שלושים שנה חלפו, ואפילו פעם אחת לא נשמע מכיוונם אות חיים!

היה זה בתחילת הקיץ, באחד מהשנים הראשונות בהם החל הנגיד ר' אליעזר שיינר הי"ו (מי שלימים הקים את 'הכנסת האורחים המרכזית באומן' המארכת את עשרות אלפי באי הקיבוץ) לנסוע לעיר אומן לראש השנה, על פי רצונו של רבינו הקדוש שציווה לבוא אליו לראש השנה. מנהגו היה לשכור מטוס, ובו היה נוסע יחד עם ידידיו ופמליתו לעבר שדה התעופה 'בוריספול' השוכן בעיר קייב, שבמרחק 3 שעות נסיעה מאומן. באומן עצמה, היה שוכר מתחם גדול ומרווח, בו היו סועדים יחדיו את סעודות החג ומתפללים את תפילות ראש השנה בהתרוממות. כמוכן שנסיעה כזו מצריכה לוגיסטיקה לא פשוטה, ולכן חיפשו אנשיו של ר' לייזר אדם מתאים שיוכל לקחת את הפרוייקט על כתפיו ולדאוג לאישורים השונים וכל הנצרך לנסיעה.

לאחר חיפושים וביורורים, הם הגיעו לאברך בשם מענדל ווערצבערגער, שהמלצות עליו טענו שהוא מתאים ביותר לניהול הפרוייקט, ולאחר פגישה קצרה סיכמו בנייהם כי הוא אכן לוקח על עצמו את ארגון הנסיעה והמסתעף.

כחודש ומחצה לאחר אותה פגישה, אחז מענדי עמוק באמצע ההכנות לנסיעה, ובאחד הימים הוצרך לנסוע לעבר שכונת בורו פארק שבניו יורק כדי לסדר שם עניין טכני כלשהו הקשור לאישור הטיסה.

הפגישה שהייתה מוצלחת במיוחד, גרמה למצב הרוח שלו לנסוק, ואת הדרך למכוניתו הוא עשה תוך כדי זמזום מארש עליז. בדיוק בקטע הכי קצבי של השיר, נפלטה לפתע מפיו יבבה לא ברורה, כשלמול עיניו הוא רואה את דודו - גלוי ראש ומגולח זקן - סענדער פאלקאוויטש! בלי לחשוב פעמיים הוא ניגש אליו, סיפר מי הוא ובמה הוא עוסק כעת,

ז מה למעשה התביעה? - פנה השופט מעם הקתדרה. במקום תשובה, החלה הנתבעת להוציא מתיקה תמונות ותיעודים שונים, כשסדרני בית המשפט מסייעים להראות אותם לשופט ולכל הנוכחים. "רואים בביורר, שהמנוח התנהג כאתאיסט (-אפיקורס) מוחלט בשלושים שנות חייו האחרונות, היה ידוע בביורר שהוא לא האמין בהשארת הנפש, וממילא יש כאן תביעה על חטיפת גופה!" ---

א

ר' סענדער פאלקאוויטש (-שם בדוי לדמות אמיתית), היה מוכר ברחבי שכונת וויליאמסבורג כיהודי נעים הליכות ונוח לבריות. משפחתו ומשפחת רעייתו הם מהמשפחות המכובדות והמוכרות בקהילה, וכך היה גם ר' סענדער עצמו. ומשכך, כשביום בהיר אחד פרק ר' סענדער עול תורה ומצוות בצורה גלויה ובוטה, יחד עם רעייתו, לא היה אף אחד שהיה מסוגל לעכל את זה...

לא עזרו שום שכנועים ושום שתדלנויות. סענדער דנן נחוש בדעתו, ומי שרק מנסה להשפיע עליו, 'זוכה' לשמוע את הגיגיו ה'סדורים' לו במוחו כקן נחשים, ה"י.

לא ארכו הימים והוא החליט ששכונת וויליאמסבורג יהודית מדי בשבילו, וללא הודעה מוקדמת, נעלם הלה יחד עם אשתו ומטלטליו לעבר כתובת לא נודעת, כשהוא לא טורח לעדכן על כך אפילו את ההורים משני הצדדים. הקשר נותק.

הקהילה היהודית כולה היתה בהלם. ההידרדרות היתה כל כך מהירה ועמוקה, כשבפתע פתאום פרק מעליו כל עול, הפסיק לשמור שבת, גזר את פאותיו וזקנו ההדורים, ועכשיו גם התאדה ללא שום רצון להשאיר עקבות כלשהם...

הציע לדודו - לא פחות ולא יותר - להצטרף לנסיעה!
"אני גר בכלל בווייליאמסבורג, והגעתי לכאן לסדר משהו הקשור לנסיעה,
לדעתי זה סימן משמים שכדאי לך להצטרף!"
אבל סענדער לא השתכנע כל כך מהר... "נפלת על הראש תגיד לי? אתה לא
יודע מי אני ואיך אני חי? מה אומן עכשיו? אני. לא. מאמין. נקודה! לא בסימן
משמיים, ולא בקברי צדיקים! הנח לנפשי!"
גם אם הוא נבהל, הוא לא הראה זאת. "תראה, - הוא השיב תוך כדי שהוא
בורר את מילותיו - כדי לומר לא אתה יכול עדיין לחשוב, מקסימום אם לא
תרצה אתה יכול תמיד לסרב. בינתיים בוא נשאר את העניינים פתוחים ותתן
לי את מספר הטלפון שלך, עוד נדבר"

"הלו?"

"כן?"

מדבר מענדי, אחיין."

"יס?"

"זוכר שדיברנו על הנסיעה לאומן?"

"נו?"

'איזו קרירות...' חושב מענדי לעצמו "אני רוצה להציע לך עסקה!"

"נו?"

"תראה, אתה כן מאמין או לא מאמין, אני לא אתווכח איתך עכשיו, אבל תקשיב
מה יש לי להציע. אתה מגיע איתנו לטיסה, נוסע עד לקייב, יורד מהמטוס, ומשם
אתה חופשי לנפשיך. מקסימום אם אתה לא רוצה להגיע איתנו לאומן, תישאר
בקייב, תטייל שם כמה ימים, ותחזור איתנו. מה כבר יכול לקרות?"

"אני שמח שהגעת בסוף..."

סענדער הניח את מזוודתו על המסוע, "אתה זוכר אבל מה סיכמנו, יס? אני
נחת בקייב, ביי ביי. אוקיי?"

"אוקיי, אוקיי. הכל טוב, מה שאמרתי אני מקיים."

קרחתו הגלויה הייתה חריגה מעט, ובלטה בין עשרות היהודים האמריקאיים
הנרגשים. בין העננים נשא מענדי תפילה נרגשת שמשוה יוזו בליבו האטום
של דודו.

"תקשיב, נחתנו עכשיו בקייב, מכאן אנחנו ממשיכים לאומן. סיכמנו שאתה
יכול להישאר כאן, אבל אני מציע לך לבוא איתנו. מה תפסיד? יהיה אוכל טוב,
אל תצא אפילו מהמתחם, תקבל חדר מפואר ונוח, תנוח כמה ימים, וזהו. מה

אכפת לך?"

"אני לא יודע למה אני מסכים, אבל שיהיה. בתנאי אחד!" -אמר סענדער
בפרצוף קשוח- "אתה לא מנסה לשכנע אותי כלום. מטוב ועד רע! אוקיי?"

"טאטע זיכר! בזכות כל הצדיקים, בזכות הצדיק שטמון פה, עזור שמשוה
יקרה איתו! אתה יודע איזה כאב זה היה, אתה יודע כמה זיידע (-סבא) בכה.
כמה זה הזיק לבריאות שלו. תעשה איתו משהו!". התפלל מנדי בציון מדם ליבו.
יומיים תמימים שוהה סענדער באומן, הוא כבר הספיק ללכת למרכז קניות,
לתיאטרון, ולגן סופיה. בציון הקדוש לא דרך עדיין אפילו בטעות!
בבוקר הוא קם, מצחצח שיניים, אוכל ארוחת בוקר ויוצא לטייל. "שלא תנסה
אפילו להציע לי תפילין!" סינן ביום הראשון למראה פניו הכאובות של מענדי.
"רבונו של עולם! לפחות משהו קטן, תרכך כבר את הלב שלו!" פרצופו הדומע
של מענדי כבש בפרוכת הכחולה, מאחוריו ממתנים עשרות אנשים לגשת
לציון, המולה קולנית נשמעת מבחוץ, הוא לא שומע כלום. "כמה מנותק יכול
אדם להיות?!"

היום האחרון של השנה. כל יהודי מנסה לחטוף כמה שיותר מעשים טובים
לקראת יום הדין, מענדי מחליט לנסות.

"תקשיב. עד עכשיו עבד הסיכום יופי. אני לא התערבתי, נהנית, טיילת, אכלת
וישנת. עכשיו יש משהו היסטורי. לא יודע אם שמעת או לא, אבל היום בשעה
12:00 מתאספים עשרות אלפי היהודים שהגיעו לכאן, ואומרים יחד את עשרת
מזמורי התהילים שרבי נחמן אמר שהם מסוגלים לתיקון. מה יקרה אם תצטרף?"
- "תראה. אני לא מאמין בכלל בדברים האלה, אבל זה ממילא לא יכול לעשות
לי כלום. מה אכפת לי? אני באמת נהנה כאן בחופשה שסידרת לי, ואם זה יעשה
לך טוב, אז בכיף."

מענדי חמק משם במהירות. 'שרק לא יראה את השכבה השקופה שמכסה
פתאום את העיניים שלי'...

בשעה שתיים עשרה הם הגיעו לרחוב פושקינה, הרחוב המרכזי באזור היהודי
באומן, שם מתאסף הציבור הכי גדול ל'תיקון הכללי העולמי'.

מענדי דאג לספרון עבור סענדער, עם עשרת המזמורים. הוא כבר יסתדר
עם התהילים שהביא איתו.

יחד עם עשרות אלפי האנשים הם החלו לומר את ה'תיקון הכללי'.

דקות ספורות לאחר מכן, קלט מענדי שסענדער מנסה להתחמק ממנו הוא
הבין שמשוה מתרחש פה והניח לו להיעלם בין האנשים הרבים שגדשו את
הרחוב.

אולי תצטרף אלי לנסיעה לאומן. אני'ש בנסיעה מארה"ב לאומן

ועוד לחשוב שאתמול הוא היה בטוח שהכל מאחוריו...

"לצערינו זה כבר לאחר מעשה"

"אין מה להציל, מצטער..."

החדר המלא באפודות צהובות וכתומות, לא הצליח לשדר אווירה של בית מלון, והיא חשה שעוד רגע והנברשת קורסת עליה בקול רעש.

כדרכם של ה"שמחים בחלקם", אותם אלו שוויתרו על חיי נצח ומנסים לשכנע את עצמם שהעולם הזה מסוגל לספק תחליף לעונג הטמון בקיום התורה, נהגו גם הזוג פאלקאוויטש לצאת לנופש מידי כמה שבועות.

בתחילת השנה הלוועזית, הם החליטו שזה זמן מתאים לחופש ושכרו חדר באחד המלונות. בשלב מסוים יצאה האשה לרגע להכין קפה בלובי המלון, ולאחר שחזרה מצאה אותו שרוע על הרצפה בתנוחה משונה. מיד היא הזעיקה אמבולנס, שהגיע רק כדי לקבוע שצריך להוציא תעודת פטירה...

הללו, מדבר אייב מבית ההלוויות האזרחי בפלורידה. אני מצטער להודיע לכם שהבן שלכם, פאלקאוויטש סענדער, מת אתמול. ההלוויה תתקיים בבית ההלוויות שלנו, מחר בשעה שתיים בצהריים..."

הוא התיישב על הכורסא בלאות. לא מסוגל אפילו לגחך עד כמה הפקיד לא נשמע מצטער.

כל כך קיווה שלפחות בסוף ימיו של בנו, כשיראה את יום

**אבל סענדער
לא השתכנע
כל כך מהר...
"נפלת על
הראש תגיד
לי? אתה לא
יודע מי אני
ואיך אני
חיי? מה אומן
עכשיו? אני.
לא. מאמין.
נקודה!
לא בסימן
משמייים,
ולא בקברי
צדיקים!
הנח לנפשי**

ההוכחות נגדו היו חותכות. בית המשפט הפדרלי בארה"ב

המיתה מול העיניים, יקרה לו משהו. כאב לו שהוא לא יזכה לראות את זה, אבל ידע שחשובה לו הטובה הנצחית של בנו לא פחות מהנחת שנמנעה ממנו.

והנה, הוא כבר לא פה, בכזו פתאומיות... כנראה שהוא נפטר באותו אופן בו הוא היה חי כל השנים האחרונות. בלי ויודי, בלי שמע ישראל, ה' ירחם...

בקושי רב הוא התרומם מהכורסא, ונטל את הטלפון לידי, ממחר.

יש טיסה ארוכה עד לפלורידה, חייבים לסדר במהירות את הדרכונים ולהזמין כרטיסי טיסה, וראוי שכמה שיותר קרובי משפחה יגיעו, שלפחות לווייה נורמלית תהיה לו.

צריך גם לעדכן את השווער שלו, לא מאמין שהבת שלהם התקשרה לספר.

הם עמדו יחד, לבושים כולם בחליפות ארוכות, 'חסידים' אידן' בליבה של פלורידה הרחוקה, והביטו במיטה. 'היא' עמדה מולם והביטה בהם במשטמה.

עיניהם זלגו דמעות, לאו דווקא בגלל פטירתו הפתאומית. בתדהמה, הם הבינו לאיטם שרעייתו ה'מסורה' מתכנתת

בסיום אמירת התיקון הכללי צעד מענדי - כמו כולם - לעבר הציון הקדוש, הוא ניסה להתקרב יותר ויותר למצבת הציון הקדוש, ולפתע, פער את פיו בתדהמה---

צמוד לציון, מתרפק כולו, עמד סענדער ה'שנה ופירש'ניק', כששני עיניו הפכו למעיינות שמהם זולגים נחלי מים, עיניו אדומות ונפוחות, וכל גופו רועד בלי שליטה...

מענדי לא הצליח להתאפק, ותיעד אותו במצלמה שהיתה בכיס חליפתו.

היה לו ברור שמעכשיו מתחיל פרק חדש בחייו של סענדער. כל מה שהיה עד עכשיו, נמחק כלא היה... סענדער הוא עכשיו כמו תינוק שנולד, התשובה השלמה שהוא עשה בוודאי הרעישה את שמי השמיים, ועכשיו צריך רק להתפלל שאשתו תזכה אף היא לחזור בתשובה יחד איתו...

'כשהוא יפרסם את סיפור חזרתו בתשובה, התייעד הזה יעצים את העניין בכפליים' הרהר לעצמו...

בקדחתנות החל מענדי לחשוב איך הוא משיג עכשיו בשביל סענדער בגדים חגיגיים ומחזור חדש לתפילות ראש השנה...

"סוף, אפשר אולי לשבת כאן?"

"-אני שומר את המקום הזה לדוד שלי, תוכל לחפש מקום אחר?"

ליל ראש השנה, הכל לבושים לבן, ומלצרים מעונבים מגישים את סעודת יו"ט הרחבה בכלים מהודרים.

עיניו של מנדי מופנות אל הפתח. הנברשות המפוארות מתזוזות נגוהות של אור, אולם האוכל המואר מתמלא עוד ועוד, אבל סענדער עדיין לא מופיע...

למחרת, בסעודת היום, אותו סיפור חוזר על עצמו. השירה האדירה שנישאת בחלל האולם אינה מצליחה לסחוף איתה את מענדי, הוא עסוק רק בדבר אחד ויחיד 'מה קרה עם סענדער?'

בלילה השני נפתרה החידה, ולא לטובה. לאחר היסוסים רבים פנה מענדי לכיוון חדרו של סענדער, וליבו לא היה מוכן לשאת את מה שראו עיניו.

חלון החדרון הזעיר שהיה צמוד לחדרו של סענדער היה חשוך, ולפתע הואר. ומכיוון החדר נשמעו קולות שלא ניתן היה לטעות בהם, אלו היו צליליה של מקהלה פילהרמונית כלשהיא.

'הוא מחלל יום טוב!' הרהר מענדי לעצמו, ושפתיו הלכו והלבינו...

הוא עמד שם כהלום רעם כמה דקות, כשהוא אינו מסוגל להניע את רגליו, מרגיש כאילו יישאר כך קפוא לנצח... הוא היה בטוח שיש לו סיפור מרעיש על יהודי שחזר בתשובה, והוא, מענדי, הגיבור הראשי, והכול מתנפץ לו בפרצוף...

ואז, פתאום, נפתרה לו חידה נוספת. גוי אוקראיני צעיר ומגושם התקרב לחדר ובידיו מגשים מלאים בכל טוב המטבח, מסתבר ש'לא התאים' לסענדער לאכול יחד עם עשרות היהודים שגדשו את המתחם, והוא הזמין את הארוחות ישירות לחדרו, שם התנהג ככל העולה על רוחו...

שנייה אחר כך התנער מענדי, קולט שעוד רגע הולך המלצר לדפוק בדלת החדר של סענדער, וזו תיפתח... בצעדים לאים הוא כשל אל אולם האוכל, מנסה לשווא לעודד את עצמו...

השעות הנותרות עד מוצאי יום טוב עברו עליו בנסיונות קשים להתגבר על הדכדוך. איך הוא מסוגל לשמוח כשהוא יודע בבירור שדודו מחלל יום טוב?!

שני עיניו הפכו למעיינות שמהם זולגים נחלי מים. מעמד התיקון הכללי העולמי

מאורך הרוח שאגררו לעצמם לפני השיחה, ולגרום להם לסיים את השיחה במילים קשות וניתוק פתאומי.
 "אין ברירה", אמרו לו כולם "המשפט יתקיים במועד. תהיה חייב להשתתף, ובניתיים נשאר רק להתפלל..."

יו יורק, בית המשפט הפדרלי.
 הפטיש נעצר על שולחן העץ בקול רעש. "בית המשפט!" צווח הסדרן, הנהנה מתשומת הלב. "הציבור מתבקש לשמור על כבוד בית המשפט, ולהקפיד על דממה מוחלטת. רק מי שקיבל אישור מהשוטט יכול לדבר!"

האולם הבינוני שבו התקיים המשפט היה מלא למחצה. על דוכן הנאשמים ישב מענדי כשראשו כבוס בין שני ידיו, ועל ברכיו תהלימל זעיר. שפתותיו ריחשו את מזמוריו של דוד המלך "הצילני נא מיד אחי מיד עשיו", ומוחו ייצר להם כל העת פירושים חדשים - מותאמים למצבו הקשה 'רבונו של עולם, הצילני נא מיד אחותי, בת לעם היהודי שמתנהגת כמו עשיו. במקום יהודות לי שהבאתי את בעלה לקבר ישראל, היא תובעת אותי לבית המשפט. אוי טאטע, הצילני נא!' אמר באלם קול.

ההוכחות נגדו היו חותכות. בזה אחר זה הציגה בת הזוג ה'מסורה' את ההוכחות לדרך חייו של המנוח עד יומו האחרון, את כפירתו המוחלטת בכל אמונה דתית שהיא, ואת צוואתו החתומה בידי עו"ד בה הוא מבקש לשרוף את גופתו לאחר מותו.

"חוץ מהעונש שצריכים להטיל על הפושע הזה, נבקש בתוקף את גופתו של המנוח בחזרה, כדי שנוכל לקיים את רצונו!". החיוורון שפשט על פניו של מענדי היה נוראי. אם עד עתה ניחם את עצמו שעם כל עגמת הנפש, לפחות גמל חסד של אמת עם דודו, מתברר לו כעת כי הכל יורד לטמיון. גם יענש לפי גחמותיו של השופט הפדרלי, וגם יצטרך לגלות את מקום הטמנתו של סענדער.

רק לאחר כמה קריאות הבין שהשופט פונה אליו. 'וערצבערגער מענדל. מה יש לך לומר להגנתך?'. אפילו עורך דין הוא לא הביא איתו. וכי מה יגיד?

בקושי רב התרומם מהספסל הנוקשה עליו ישב, מנסה לעודד את עצמו באמונה שהכל לטובה ואין דין נחרץ למטה אלא אם כן

רבונו של עולם! לפחות משהו קטן, תרכך כבר את הלב שלו!" פרצופו הדומע של מענדי כבוס בפרוכת הכחולה, מאחוריו ממתנינים עשרות אנשים לגשת לציון, המולה קולנית נשמעת מבחוץ, הוא לא שומע כלום. "כמה מנותק יכול אדם להיות?!"

לשרוף את גופתו, כמנהג הגויים הכופרים בהשאת הנפש - ההלם היה כפול, כשסדרן בית ההלוויות הקריא את צוואתו של סענדער, בו הוא בעצמו ציווה להתנהג כך עם גופתו לאחר מותו. האבא, הרב פאלקאוויטש, זה שמעולם לא בכה, התייפח בקולניות שזעזעה כל לב. נדמה היה שהצער של כל שלושים השנים האחרונות, מתנקז לבכי הזה.

לצידו עמד ה'שווער', מי שכבר עשרות שנים לא ראה את בתו. ועל אף שעניו המסומאות בדמעות הביטו לעבר ארון העץ שעמד בדממה במרכז החדר, ידעו כולם שהוא לא רואה אותה. כתפיו השמוטות עלו וירדו, לקצב פרצי הבכי שבקעו מפיו.

גם הקשוחים שבחבורה לא היו מסוגלים להישאר אדישים. לכל אחד מהם היתה קבלה אותה הוא קיים באדיקות לזכות תשובתם השלמה של בני הזוג. בכינוסים המשפחתיים בהם בלט החסר שלהם, היו מחלקים תהלים, ומברכים ברכות בכוונה 'כדי שיחזרו הכי מהר ששייך'.

כמה קיוו, כמה ייחלו... כולם היו בטוחים שעוד יבוא היום, וסענדער יחזור לחיק המשפחה, לחיי התורה והמצוות. והנה, המת מוטל לפנייהם, ולא לשם קבורתו בבית החיים.

הגיעו במאמץ לחלוק לו כבוד אחרון. 'לוויה נורמלית' אמר האבא... טקס שריפת הגופה אמור להתחיל בכל רגע, ה' ירחם, ואנא אנו באים!?

בין המתאבלים באבילות הכפולה, עמד גם מענדי ווערצבערגער מידוענו. מעשי כתמיד, הבין מענדי שלא שייך לתת למצב להתנהל כפי התכנון המזעזע, והחליט לעשות מעשה.

בכמה דחיפות מרפק ריכו סביבו אחדים מהצעירים שבחבורה, ולאחר כמה קריצות עין, כשהבינו הללו את כוונתו, חטפו באחת את ארון העץ בו שכב סענדער בדממה, ותוך דקות ספורות כבר דהר הסנדר שלהם על תכולתו לעבר בית העלמין היהודי באזור, שם טמנו אותו מחוץ לגדר.
 אולם, אם קיוו שבזאת תמה הפרשייה, הם התבדו במהרה.

חריקה צורמת פילחה באחת את השקט הסמיך. הרחוב החשוך התעורר לחיים בבת אחת. ובנייני הענק המנומנים האורו באורות כחולים - מזהבהים ומרצדים.

פה ושם נפתחו חלונות, מבעדיהם הציצו ראשים סקרנים, עיניהם מתעגלות בתדהמה לנוכח הניידות הרבות שמילאו את הרחוב. מענדי ישב בביתו, ועל אף שהוא שמע את הקולות לא יכל לגשת אל החלון. מאותה סיבה שלא יכל ללכת לישון, לא היה בידי את הזמן לספק את סקרנותו.

יום ארוך היה מאחוריו, שתי טיסות של שלוש שעות כל אחת, ועוד מבצע מאמץ שמוטב לא להרחיב עליו נתנו בו את אותותיהם, ובמאמץ עליון שמר על אישוני עיניו לבל יעצמו לפני שהוא מסיים את חוק לימודיו היומי.

אולם לא לזמן רב בערה בו הסקרנות. דקות ספורות לאחר מכן - כשדלת הבית כמעט נפרצה למהלומותיהם של החמושים שעמדו מבעד לדלת, ובקולות חמורים התרו ביושבי הבית לפתוח להם בשם החוק - הבין מענדי בדיוק למה הם הגיעו...

הצליל המתכתי של האזיקים שנעלו על ידיו קטעו באחת את פתיל מחשבותיו שהלך והתפתל הלך ופתול, ומענדי נגרר בכוח לכיוון הניידת שפערה את דלתה המסורגת למראהו.

שורת העסקנים שנכנסה לעובי הקורה הגיעה למבוי סתום. כל נסיונות השכנוע נכשלו, ונחרצותה העקבית של התובעת, הלא היא אשתו של הנפטר, העלתה את רף הדאגה ממה שצפוי לקרות. "מצווה לקיים דברי המת". לא ככה אומרים אצלכם? ". אם תרצו, זה היה אחד המשפטים שהכי ריפה את ידיהם של מציעי העזרה למיניהם. עזות המצח של ה'שנתה ופרשה' הצליחה להוציא אותם

- "בוודאי, אנו ממתנינים לכך!" ענה השופט. בקול שקט החל מענדי להסביר על המנהג בקרב חסידיו של רבי נחמן מברסלב לנסוע אליו מידי ראש השנה, לאט לאט הסביר גם את המושג 'תיקון הכללי' ומנהג אמירתו בצורה המונית בערב ראש השנה. הוא לא עצר, והמשיך לספר על הנהירה הגדולה לצינונו של רבי נחמן במהלך היום של ערב ראש השנה, ולסיום תיאר בקול את מה שראו כולם קודם לכן "ביום הכי גדול לעם היהודי, עמד המנוח סמוך לצינו של אחד מהצדיקים הכי גדולים לעם ישראל, ובכה בכי תמרוים. מה כל זה מוכיח אם לא שבמעמקי ליבו הוא האמין באמיתותה של הדת היהודית?!" סיים מענדי בקול מרוגש. "בית המשפט!!! הכריז הסדרן שוב, הווילונות האטומים כמעט מתנענעים מקול קריאתו.

הדי הדיבורים שככו לאיטם והשופט החל להכריז "ובכן, הנתונים שהוצגו במהלך הדיון מראים בבירור שהמנוח היה יהודי מאמין, ומשכך, איני רואה סיבה שלא לקבור אותו בצורה שקובעת ההלכה היהודית." הוא הגביה את קולו והמשיך "פסק הדין! הנתבע זכאי מכל וכל, ועל התובעת לשלם הוצאות משפט ופיצוי לנתבע"!!!

עדיין אינו מעכל את גודל הנס, ישב מענדי במושב האחורי של המונית שהציעה לו את שירותיו ביציאה מבניין בית המשפט. 'מי האמין, שכזו טובה תצמח מהנסיעה שלו לרבי! הייתי מיאוש ממנו לגמרי. אחרי כזו התרגשות ובכי שגרמה

צמוד לצינו,
מתרפק כולו,
עמד סענדער
הישנה
ופירש'ניק',
כששני
עיניו הפכו
למעיינות
שמהם זולגים
נחלי מים,
עיניו אדומות
ונפוחות, וכל
גופו רועד
בלי שליטה...
מענדי לא
הצליח
להתאפק,
ותיעד אותו
במצלמה
שהיתה בכיס
חליפתו

ישנה תביעה על חטיפת גופה. בית קברות יהודי בארצות הברית

לי להאמין שהוא בעל תשובה אמיתי, כשפתאום הוא חזר בו לגמרי. הייתי בטוח שסתם סחבתי אותו, והנה מתברר גודל הישועה שהיתה טמונה דווקא בנסיעה הזאת!" הוא הרים את הטלפון שהתעקש להראות את נוכחותו באמצעות צלצולים חוזרים ונשנים. על הקו היה אחד מידידיו העסקנים שפעלו רבות למענו בימים האחרונים. בקול נשנק מהתרגשות תיאר את סדר העניינים במהלך המשפט, וסיים את השיחה כמעט בצעקה, כשהנהג הגוי מביט בו בתימהון מבעד למראה הקדמית, "הרב'ה הבטיח שמי שיאמר את התיקון הכללי על צינונו יהיה לו מזה טובה נצחית! סענדער המחיש לי את זה בחוש!!!" ///

יש לכם סיפור המתאים למדור? אתם מכירים סיפור מרתק על כוח הצדיק שיכול לחזק את הקוראים?
שלחו לנו לפקס: 025396363
או חייגו למס': 0533183654
ותזכו לזכות את הרבים באמונת צדיקים!
(כל סיפור על כוחו של הרבי, או נסיעה לאומן וכד', יתקבל בברכה. הפרסום יהיה תלוי בשיקולי המערכת)

הכריזו עליו למטה. חיוך קטנטן נתלה בזווית פיו כשנזכר בעצרת ההמונית שמתקיימת ממש כעת, בה אומרים יחד תהילים לזכותו.
"ברשות השופט אני מעוניין לשאול שאלה" התחיל בקול רועד.

"אתה מודע לכך שאתה כאן הנאשם, ואני הוא זה שאמור לשאול או תן שאלות. כן?"
"כן כן, כמובן! - השיב בחיפזון - השאלות הם אך ורק לצורך הדיון"
"אתה יודע מה?" השופט הביט בו מחויך. משעמם לא הולך להיות כאן היום... "תשאל. בבקשה!"
מענדי ראה שהרוח נושבת לכיוון חיובי, ושאל בקול מעודד יותר "איזה יום בשנה הוא החשוב ביותר ליהודים?"
לאחר כמה רגעים של הקלדה מהירה ועיון במסך שלפניו השיב השופט "ראש השנה, היום הראשון של השנה היהודית. נו, לאן אתה חותר?"
"נכון מאוד, כבוד השופט. ובכן האם ידוע לכבוד השופט היכן שהה המנוח באותו זמן?"
"מהיכן שאדע?"

כעת היה תורו של מענדי להפתיע. מתיקו הוציא את המצלמה. זו שהנציחה את הרגעים המרגשים, אלו שסענדער התחרט עליהם דקות לאחר מכן.
"ברשות השופטת ברצוני להראות משהו לנוכחים" אחד מהסדרנים ניגש אליו ונטל את המצלמה לידי. תוך רגעים ספורים הוחשך האולם ועל הקיר שמעל דלת הכניסה הוקרנה בענק דמותו המגולחת של הנפטר. יפחותיו הקולניות מילאו את האולם, וכמה מהנוכחים הזילו דמעה.
המתח באולם היה בשיאו. התובעת נתקפה בחוסר נוחות, מתקשה להבין לאן הדברים מתפתחים.
"אני יכול לתת הסבר קצר למה שרואים כאן בתיעוד?" פנה מענדי.

עינים צופיות

עזה הציפה לבו למראה פניו הקדושים של רבנו. הוא מהר לפנות שני כסאות הראויים למושב, והציגם לפני האורחים שהתיישבו ליד השלחן הרעוע.

האם אין לה בבית תקרבת כלשהי לאורח הדגול? - שאל רבי חייקל את קרובו העני.

נאנח היהודי עמקות והשיב, כי בעונותיו הרבים ביתו מרקן כליל, הוא ובניו ביתו סובלים חרפת רעב, ודאי שאין הוא יכול לחשב על כבוד לאורחים.

והאם אין לה כמה פרוטות לקנות דבר מה? - המשיך רבי חייקל להקשות.

כיס ריקים - השיב היהודי, ופניו מכרפמות מבושה.

הביט רבי חייקל סביבו, ועיניו נתקלו בזוג פמוטות הנוצצים מתוך הדלות.

קח פמוטות אלו - הצביע רבי חייקל - לה ומשכן אותם, ותמורתם קנה משהו לכבד את רבנו...

הלה אץ למלאות את דברי רבי חייקל, וכששב והציג על

מראשוני תלמידי רבנו ומן הגדולים שפיניהם היה רבי חייקל. הוא התקרב לרבנו בראשית ממלכתו בעיר מדודיבקה, דבק בו והתבטל אליו כליל.

רבי חייקל היה השליח-צבור בבית-מדרשו של רבנו בימים הנוראים של ראש השנה ויום הכפורים. הוא היה עובד את ה' מנעוריו ואיש קדוש מאד. לא אחת ראו אצלו דברים מפלאים על-טבעיים - "מופתים" שהפליאו את הסובבים.

פעם אחת נסע רבי חייקל בצותא חדא עם רבנו. בדרך שקוע היה רבנו ברעיונותיו הקדושים.

רבי חייקל הורה לעגלון לכוון את העגלה לדרך צדדית, שם מתגורר אחד מקרובי משפחתו - עני מרוד, בעל משפחה, שאף הוא נמנה עם מקרבי רבנו. רבנו לא התנגד לכה.

כאשר נכנסו לבית היהודי פגשו בעניות משועת: הבית שבור ומנתץ, הרהיטים דלים ומתפוררים, והילדים לבושים קרעים ובלאים.

היהודי שמח מאד לקראת האורחים החשובים. התרגשות

האם הסתפלת כבר היום השמימה?

רבי חייקל החל זורם הביתה מכל ארבע רוחותיו...

מכיון שהיהודי נוסע היה מדי פעם העירה לצרף מסחרו, היה בדרך מסעו חונה אף אצל רבנו.

אך במשך הזמן פאשר עסקיו גדלו והסתעפו, החל מוקיר רגליו מבית רבנו. צר היה לו על הזמן שיאלץ לשהות אצל רבנו, ולבטל באותה עת ממסחריו.

פעם אחת בעת שהתקיים יריד בבֶּרְסֶלֶב, הגיע מידענו לשם לשם עסק מסחרו. המגיעים ליריד נצרכים היו לעבר דרך חלונות ביתו של רבנו.

הסוחר הלזה עשה את הדרך במרוצה, למען לא יראוהו מבית רבנו...

אך עודו מזדרז להעלם ורבנו הבחין בו, נקש על שמשות החלון, ורמז ליהודי לגשת אליו... עתה לא יכול להשתמט, והוא פון צעדיו הכושלים אל בית רבנו.

כאשר עמד לפני רבנו הביט בו ושאל:

האם הסתכלת כבר היום השמימה?

לא! - השיב היהודי בכנות.

נגש עמו רבנו לחלון, בקשו להביט החוצה ושאל: מה הנד רואה?

- רואה אני עגלות וסוסים, וכן אנשים המשוטטים אנה ואנה...

נענה רבנו ואמר: בעוד חמשים שנה לא יהיה קים יותר יריד זה, ובמקומו יהיה יריד אחר... כל אלו שאתה רואה כאן לא יהיו יותר... סוסים אחרים ועגלות אחרות יבואו תחתם, גם האנשים וגם הסחורות יחלפו באחרים...

רבנו הביט בו במבט חודר והמשיך: בעוד חמשים שנה גם אני גם אתה לא נהיה פה... ואם כך הוא הענין, מדוע מבלבל הנד כל כך?! מדוע עסוק הנד עד כדי כך שפנאי אין לך להביט השמימה!?!---

פזכור, אמר לו רבנו לרבי חייקל כי אין לו שפע עבור אותו היהודי...

בעת השיחה עם היהודי מצוי היה רבי חייקל בחדר השני. רבנו שלח לקראו ואמר לו: חייקל, ראה נא גם ראה את אשר עוללת בשפע שלך, אין לו אפלו פנאי להביט השמימה...

השלחן את מעט המזונות והמשקה, נעמדו הילדים הדלים והביטו בפיות פעורים.

עינים צופיות למרחקים

יותר לא יכול רבי חייקל להחשות. רבי - נפנה אל רבנו - אנא, יברך את העני הלז וימשיך עליו שפע...

לי אין שפע עבורו - השיב רבנו - רצונה, ברך אותו אתה...

שמע רבי חייקל תשובתו של רבנו ונענה: רבי, ירא אנכי לנפשי מלעשות דבר מה מעצמי, לבל אנזק מקפידתו של רבנו..

אך רבנו הרגיע את רבי חייקל שלא יפחד, כי הדבר הוא ברשותו. אוּלַם רבי חייקל עדין לא הסתפק בכך.

שלוש פעמים חזר על אותה שאלה, וכאשר קבל את ההבטחה בשלישית כי שום רע לא יאנה לו, נטל רבי חייקל כלי אחד מכלי הבית, מלאו עד שפתו במים, והריקו על רצפת הבית. עתה הסיט את המים לכל הכווננים בהכריו: שפע יבוא למזרח! שפע למערב, שפע לדרום ושפע לצפון! אחר כך נפרדו מבעל הבית ונסעו לדרכם.

כאשר עזבו רבנו ורבי חייקל את בית היהודי, הגיע מחנה ערלים לביתו. הללו נשאו בכליהם סחורה לממכר בעיר: מפות, צמר, עור וכיוצא באלה. הם נכנסו פנימה ובקשו לקנות י"ש ומלווחים, עגות ושאר מיני תרגימא להשיב את הנפש.

ביתי ריק - אמר להם היהודי בלב כבד.

ומדוע ריקן ביתך? - הקשו הסוחרים.

כי כסף אין בכיסי - השיב הלה.

הסוחרים נועצו ביניהם, כי היות ויהודי זה נראה אדם מהימן, בשל כך ראוי להלוות לו מספר רובלים, בהם ימלא ביתו במצרכים נחוצים שיוכלו לסעד לבם כל אימת שיעברו במקום.

וכן עשו: הם הוציאו סכום הגון מכיסם ומסרו ליהודי הישר, ועוד באותו יום פתח פנדק בביתו. והסוחרים אכן היו חונים בביתו כל אימת שעברו שם.

נקל לשער כי מצבו של היהודי השתפר מאד מעסק זה. במשך הזמן הרחיב את שטח פרנסתו: הוא החל קונה סחורות אצל הסוחרים, ומוכרם ברווחים נאים. מצבו הפלפלי הלך הלוך וטוב. היהודי הדל היה לעשיר ממש. השפע של

דְּבָרִים קְטַנִּים - שֵׁהם גְּדוֹלִים

נַעֲמַן יֵצֵא מִבֵּית אֱלִישֶׁע, מֵאֲכֹזֵב וּכְעוֹס, וְעֵלָה לְכַרְפָּתוֹ, כְּאִשֶׁר לִפְתַּע נַעֲנָה אֶחָד מֵעַבְדָיו וְאָמַר לוֹ, "אֲדֹנָי הַשֵּׁר, מַה תּוֹכֵל לְהַפְסִיד, אִם לֹא יוֹעִיל לֹא יִזְיֵק, הֲבָה נִסֶּע לְעִבְר הַנְּהָר, וְנִנְסֶה אֶת עֲצַתוֹ שֶׁל הַנְּבִיא..."

נַעֲמַן הַסְפִים לְנִסוֹת, וְאָכַן אֵךְ טָבֵל בְּנֵהר הַיַּרְדֵּן שָׁבַע פְּעָמִים, וְכָל צְרַעְתּוֹ הִתְרַפְּאָה כְּלֹא הָיְתָה! נַעֲמַן הַכִּיר בְּצַדִּיקוֹ שֶׁל הַנְּבִיא הַקְּדוֹשׁ וְחִזַּר אֶל אֱלִישֶׁע בְּכַדֵי לְהוֹדוֹת לוֹ עַל הַנִּס שֶׁפָּעַל בְּעַבְרוֹ.

רַבְּנוּ הַקְּדוֹשׁ נִהַג לְתַת לְאֲנָשָׁיו פְּתֻקָּאוֹת וּבְהֵם הַנְּהַגוֹת מִיַּחַדוֹת בְּכַדֵי לְתַקֵּן אֶת נַפְשָׁם. פְּעַם אַחַת - מִסְפָּר רַבֵי נִתְּן - נִתְּן רַבְּנוּ לְאֶחָד מֵאֲנָשָׁיו אֶת רְשִׁימָתוֹ, וְהֵלָה לְאַחַר שְׁעֵין בּוֹ אָמַר: "לֹא חֲשַׁבְתִּי כָּלֵל שְׂכָךְ יִהְיֶה, לְפִי דַעְתִּי סִבְרָתִי שְׁעָקַב עוֹנוֹתֵי הַרְבִּים אֲצִטְרֹךְ לְצוּם הַרְבֵּה תַעֲנִיּוֹת בְּמִשְׁךְ הַשְּׁנָה, וְכֹאן רוֹאָה אֲנִי כִּי אֲנִי צָרִיךְ לְצוּם יָמִים מְעַטִּים בְּלִבְד..."

נַעֲנָה רַבְּנוּ וְהִשִּׁיב לוֹ: גַּם כְּאִשֶׁר בָּא נַעֲמַן לְפָנָי אֱלִישֶׁע לְבַקֵּשׁ תְּרוּפָה בְּשָׂבִיל צְרַעְתּוֹ, לֹא רָצָה לְהֵאֱמִין כִּי אֶפְשֶׁר לְהִתְרַפֵּא בְּדַבָּר קָל כִּי, אֵךְ לְבִסוּף כְּאִשֶׁר נַעֲתַר לְדַבְרֵי עַבְדָיו וְטָבֵל בְּמֵי הַיַּרְדֵּן שָׁבַע פְּעָמִים, כְּמֵאֲמַר הַנְּבִיא אָכַן נִתְרַפֵּא.

נִדְמָה לָכֶם - סִיִּם רַבְּנוּ - כִּי לְרַפּוּאת נַפְשְׁכֶם זְקוּקִים אַתֶּם לְפַעֲלוֹת קְשׁוֹת. וְאִינְכֶם יְכוּלִים לְהֵאֱמִין כִּי בְּדַבָּר קָל שֶׁמְצוּהָ אֲנִי עֲלֵכֶם לַעֲשׂוֹת, תַּעֲלֶה לָכֶם אַרוּכָה וּמְרַפֵּא, רַפּוּאת הַנַּפֶּשׁ בְּאֵמַת.

רְאוּי לְצַיֵּן כִּי כְּאִשֶׁר רַבְּנוּ גָּלָה אֶת הַכַּח הַנּוֹרָא וְהַתְקוּן הַגְּדוֹל בְּאֵמִירוֹת עֲשָׂרַת הַמַּזְמוּרִים הַיְדוּעִים, אָמַר רַבְּנוּ עַל כֵּן: "אֵף עַל פִּי שֶׁדַּבֵּר זֶה נִרְאָה כְּקָל מְאֹד - לְאֹמַר עֲשֶׂה מַזְמוּרֵי תְהִלִּים, אֵף עַל פִּי כִּן יִקְשֶׁה לְקִיּוֹ"ו.

יְלָדִים יְקָרִים, יִשְׁנֵם הַרְבֵּה דְבָרִים שֶׁרַבְּנוּ צוּהָ עָלֵינוּ, לְדַבֵּר עִם ה', לֹמַר תְּקוּן הַכְּלָלִי, לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה וְכִן הֲלָאָה. לְפַעֲמִים נִדְמָה לָנוּ שֶׁדְּבָרִים אֵלּוּ אֵינָם חֲשׂוּבִים וְיְקָרִים כָּל כֵּן. מַה אֲנִי יְרוּיחַ אִם אֲנִי יֹאמֵר מְלָה לְה'?' וְכִן 'מַה כְּבָר שׁוּהָ שְׂאֲנִי אֲתַגְבֵּר לְהִיּוֹת בְּשִׁמְחָה?' אֲבָל אֲנַחְנוּ כִּן נֵאֱמָר וְנִשְׁמַח, וְנִזְכָּה לְרַפּוּאת נַפְשֵׁנוּ בְּאֵמַת!

קוֹלוֹת שֶׁל מְרַפָּה מִתְקַרְבֵּת נִשְׁמָעוּ בַּחלוֹן בֵּיתוֹ שֶׁל הַנְּבִיא הַקְּדוֹשׁ "אֱלִישֶׁע"... שֶׁקְשׁוּק הַגְּלָגָלִים, דְּפִיקוֹת רַגְלֵיהֶם שֶׁל סוּסִים אֲבִירִים הִרְתוּמִים לְמְרַפָּה מְפֹאֶרֶת, הִרְכַּב בְּרַר אֲצֵל עוֹבְרֵי אֶרֶץ: "הֵיכֵן מִתְגוֹרֵר הַנְּבִיא אֱלִישֶׁע?" אֵלּוּ כּוֹנְנוּ אוֹתוֹ לֵיעַד הַמְּבָקֵשׁ.

דְּמוּתוֹ הַהַדוּרָה שֶׁל הַשֵּׁר הַנְּכַבֵּד "נַעֲמַן" נִרְאָתָה בְּפִתַח בֵּיתוֹ שֶׁל הַנְּבִיא הַקְּדוֹשׁ, "אֶפְשֶׁר לְהַכְנִס?" - שָׁאַל הַשֵּׁר בִּירְאֵת כְּבוֹד, "בְּשִׁמְחָה" נַעֲנָה, הַשֵּׁר הִתְיַשֵּׁב עַל הַפֶּסֶא הַפְּשוּט, וְסִפֵּר לְפָנָי הַנְּבִיא אֶת מִצְוִקָתוֹ: "לְפָנָי זְמַן מַה חִלִּיתִי בְּצְרַעַת קִשָּׁה, כְּבָר דְּרַשְׁתִּי בְּטוֹכֵי הַרוֹפְאִים, הוֹן רַב בְּזַבְזוֹתִי, וְעַדִּין אֵין תְּרוּפָה לְמִכְתִּי..." שֶׁקֵּט דְּרוּךְ מְלֹא אֶת חִלַּל הַחֲדָר, בְּצַפְיָה לְשִׁמּוֹעַ אֶת עֲצַתוֹ שֶׁל הַנְּבִיא. הַנְּבִיא אֱלִישֶׁע נַעֲנָה: "לֵךְ לְטָבֵל בְּנֵהר הַיַּרְדֵּן וּבְעִזְרַת ה' תִּתְרַפֵּא!" - "טָבֵל שָׁבַע פְּעָמִים וְתִרְאָה אֶת יְשׁוּעַתָּךְ"...

הַשֵּׁר קָם מִמְּקוֹמוֹ בְּרַגְזָה וְהִכְרִיז: אַח, מַה אֲנִי שׁוֹמֵעַ פֹּה?! אֲנִי הִרֵי טָבֵלְתִי כְּבָר בְּנֵהרֹת רַבִּים, אֲשֶׁר לְכָל נֵהַר סְגֻלוֹת מְרַפֵּא נְדִירוֹת וּמִיַּחַדוֹת, וְשׁוּם דְּבָר לֹא הוֹעִיל לִי, מַה כְּבָר יוֹעִיל "נֵהַר הַיַּרְדֵּן"?!! לֹא! חֲשַׁבְתִּי שֶׁמִּכָּאן תְּבוֹא יְשׁוּעַתִּי, אֲבָל כְּנִרְאָה לְשׁוּא טְרַחְתִּי!"

לֵךְ לְטָבֵל בְּנֵהר הַיַּרְדֵּן וּבְעִזְרַת ה' תִּתְרַפֵּא!

"הבל פיהם"

ילדים יקרים!

לתנחום אין חשק ללמוד, הוא מתעייף מהחורף. המלמד של תנחום שלח לו כתב סתרים, ובו חזוק מיהספר לקוטי תפלות (תפלה לז).

עזרו לתנחום לפענח את המלים. המלים הם ב"א-ת" "ב-ש".

לוח א-ת-ב-ש

א	ב	ג	ד	ה	ו	ז	ח	ט	י	כ
↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓	↓
ת	ש	ר	ק	צ	פ	ע	ס	נ	מ	ל

ל פ כ י צ ר ע מ ג פ א פ ל כ
ש ע ל פ א פ א ש נ כ א י א מ ד
ב כ ס נ ת ש פ ב ת מ ט ו צ צ ש כ
ג ש ט ש מ א ב כ א מ ט פ ד פ א

בהצלחה האמרי

הילד שזכה בהגרלה הוא:
נתי מנדלאיל ממוז'יעין עלית

את התוצאה הסופית יש לשלח בכתב ברור וקריא עד ר"ח כסליו לפקס המערכת: 077-318-0237 או להקליט את התשובות בקול ברור בטלפון המערכת: 02-539-63-63 בשלוחה 7 בלבד, יש לציין באפן ברור שם וכתבת מגורים וטלפון בין הפותרים נכונה יגרל זכוי של 100 ש"ח ברשת חגיגות ספרי "אור החיים"!

מאז שהחלו להופיע גיליונות "אבקשה"
לעולם קיבלתי הסתכלות חדשה ושונה
בדרכי החסידות, הן מהפך ההיסטורי והן
מהפך הרוחני, הכתבות וסדרת "בעקבי
הצאן" שינו לי את ההסתכלות מן הקצה
אל הקצה, "אשריכם שאתם מזכים
אותנו בכך", יברך ה' חילכם ופועל ידכם
ירצה תדיר

מרדכי דוד הורביץ
ירושלים

הלב כוסף למעייין

דאס הארץ
בענקט צום
קוואל

מימיו הזכים של הנחל נובע המשקים את שדה הנשמות,
רוחו הקדושה הנושבת ומעוררת את הלב,
אווירת הקדושה המרוממת המרחפת בזכרונות ומעשיות מדורות עברו,
שורה ומחלחלת לדורנו בינות לגליונות "אבקשה".

זכותך!!

**להצית את אורו של הרבי ולהבעיר את אשו,
שלא יכבה לעולם ועד.**

אבקשה מאז ועד היום. הכל תלוי בך!

שלוחה 1

02-5396363